SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

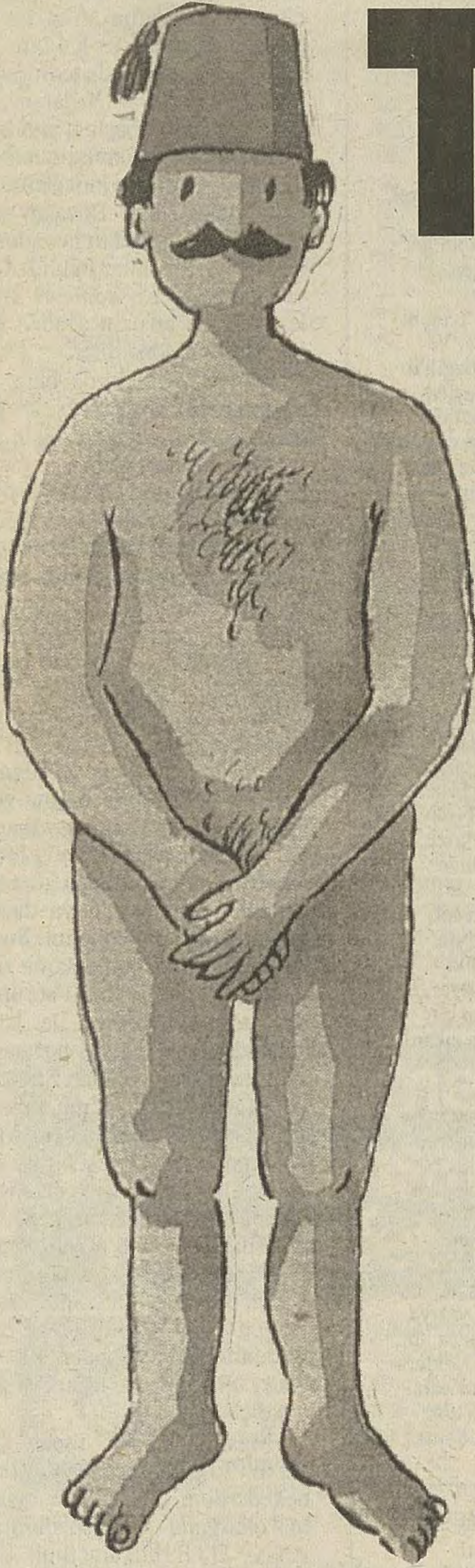
Kıbrıs

30 yıl sonra ilk siyasi cinayet!

Solcu gazeteci Kutlu Adalı öldürüldü. Cinayeti Kontrgerilla'nın paravan örgütlerinden TİT üstlendi.

Mustafa YASEMİN, Faize ÖZDEMİRCİLER yazdı ■ 6 ve 7. SAYFALARDA

The *selâmün-aleyküm!*

ABD ses çıkarmayınca askerler de bir şey demedi. Askerler bir şey demeyince **Demirel** de ses çıkarmadı. Demirel'den ses çıkmayınca **Mesut Yılmaz** ve diğerlerinin sesi yetmedi.
Ve **RP-DYP** hükümeti güvenoyu aldı. Zaten bir **düzen** partisi olan RP'nin bir **devlet** partisi haline getirilme süreci başlatıldı...

Cemal COŞKUN, Temel DEMİRER, **Kenan KALYON**, Saruhan OLUÇ, **Ahmet H. ÜNAL**, Necmiye ALPAY, **Şule NECEF...** Bu sayıda yazdılar

Kapatılmaya çalışılıyor ama

HADEP, meşru mücadelede ısrarlı

■ HABERİ 4. SAYFADA

Dünya'ya kafa tutuyorlar

Zapatistalar hangi gerçeğin karşılığı

■ 8 ve 9. SAYFALARDA

Hilmiye Ana ile görüşme

O, bir devrimcinin annesi

■ 18. SAYFADA

Zindanlarda ölüme beş kala

Şevket Kazan ölü yıkayıcısı

■ 20. SAYFADA

TARİH: 13 TEMMUZ 1996 • SAYI:74 • FİYATI: 100.000 TL (KDV DAHİL) • ALMANYA 4 DM • İSVİÇRE 4 Sfr • FRANSA 14 FF • İNGİLTERE 1.7£ • HOLLANDA 5 Hfl • AVUSTURYA 28 AS • ABD 3$

Bir 'sanal' diyalog...

Birinci şahıs: SÖZ dergisinin de canu gönülden desteklediği ÖDP Parti Meclisi'nde yapılan "ara rejim-milli mutabakat hükümeti" tesbiti yanlış çıktı.

İkinci şahıs: Şu "tespit" meselesini sonraya bırakalım... Siz böyle bir tespitin doğru çıkmasını mı istiyordunuz?

BŞ: Bir partinin tespitlerinin doğru çıkması esas değil midir?

İŞ: Böyle bile olsa insan, dış ve iç güçlerin yanıp tutuştukları "milli mutabakat hükümeti"nin kurulamayışını, partinin "doğru tespit" yapmasına tercih edebilir.

BŞ: Konunun etrafında dönüp durmayın da, şu tespitin doğru çıkmadığını itiraf edin.

İŞ: Bana öyle geliyor ki, ÖDP Parti Meclisi Anayasa'ya göre belirtilen kırkbeş gün içinde bir milli mutabakat hükümetinin mutlaka kurulacağından söz etmedi. Devlete egemen güçlerin önemli bir kesiminin böyle bir hükümet kurmak istediğini açıkladı. Siz zirvedeki güçlerin gerçekten de böyle bir milli mutabakat hükümeti kurmak istediğini düşünmüyor musunuz?

BŞ: Onlar istediler. Ama olmadı.

İŞ: O halde şimdilik de olsa istediği olmayan ÖDP değil de devlete egemen zirvedir, desem buna katılmaz mısınız?

BŞ: Ama siz "ara rejim"den söz ettiniz, hatta kriz boyunca hükümet yetkilerinin MGK'ya devredildiğinden söz ettiniz. Böyle bir durumda nasıl oldu da zirvedeki güçler amaçlarına ulaşamadılar?

İŞ: Bunun pek çok nedeni olabilir: Örneğin zirve amacına bir darbeyle ulaşma olanağına sahip değil. Hemen bir erken seçime de RP kaygıyla yanaşamayınca, hükümet krizini ilişkileri arapsaçına dönen ve her bir ögesi ve insanı bütünüyle denetlenemeyen mevcut parlamentodaki partilerle çözmekten başka bir yolu kalmamış olabilir.

BŞ: Her neyse... Siz söyleyin bakalım: Ara rejime göre RP-DYP koalisyonu ehveni şer değil mi? Eğer ara rejim tehlikesi varsa, RP-DYP koalisyonu karşısında hiç değilse hayırhah bir tutum almak gerekmez mi? Görüldüğü gibi "ara rejim" tehlikesinden söz etmek, partiyi nasıl çıkmaz sokaklara sürüklüyor...

İŞ: Önce "ara rejim"den kastedilen nedir? Ona bakalım... Terimin farklı dönemlerde yerleşmiş anlamı, sanırız yanılgılara yol açıyor. Elbette burada söz konusu edilen ne bir 12 Mart muhtırasıdır, ne de bir 12 eylül darbesidir... Ara rejimden kastedilen, şu: Parlamento'daki partiler kendi özgül yapıları ve özgül çıkarlarını bir yana bırakmaya zorlanacak... Bu zorlama örneğin, birkaç aydır yaşadığımız türden yapay bir kriz yaratma yöntemiyle, şantajla, bayrak krizi türü provokasyonlarla v.s. yaratılan bir ortam sayesinde gerçekleştirilecek... Sonuçta pek çoğu kimi iddia ve çıkarlarından geri adım atarak,

bu partiler birbirlerine yapışacak... Her biri diğerini etkisizleştireceği için, bu partilerin içlerindeki "oligarşi"nin uzantıları tarafından rejim için gerekli tüm işler yapılacak... Bunlar örneğin, savaşa hazırlık gibi saldırgan işler olabileceği gibi, Kıbrıs'ta, herhangi bir partinin ya da iki partinin veremeyeceği türden "milli haysiyet ve şerefi" ayaklar altına alan ödünler de olabilecek...

Şimdi de gelelim böyle bir "ara rejim"le mevcut hükümet arasındaki şer-ehveni şer ilişkisine...

Sayın Birinci Şahıs, sizce şu RP-DYP hükümeti yukarıda tanımlanan türden bir ara rejime özgü, fakat milli mutabakat hükümetiyle kıyaslandığında daha zayıf bir hükümet değil midir? RP'yi kendi radikal tabanıyla, normal koşullarda asla razı olmayacağı bir gerileme sokan, DYP'yi ise ciddi şekilde bölünmeye sürükleyen, tüm bu sonuçlar pahasına kurulmuş olan bu hükümet ara rejime özgü hükümet türlerinden biri değilse nedir?

Sonra bu hükümetin arkasından ne geleceğini, bu hükümetin neyi hazırlamakta olduğunu düşünmek gerekmez mi?

BŞ: Lütfen uzatmayın ve ne diyeceksenız deyin...

İŞ: Özür dilerim. RP-DYP hükümeti ya ara rejime özgü bir hükümet gibi iş yapacaktır ya da kısa zamanda dağılıp gidecek, yerini ara rejime özgü bir başka hükümete bırakacaktır. O nedenle RP-DYP hükümetine karşı mücadele, şimdi, tasarlanan "milli mutabakat hükümeti" yeltenişini boşa çıkarmak için savaş demektir.

BŞ: Bakıyorum da sayın İkinci Şahıs, daha dün gürültüyle ortaya atılan "derhal erken seçim" sloganından vazgeçmişe benziyorsunuz... Özür dilerim, ama pek maymun iştahlısınız...

İŞ: Ben ise sizin bir defada çok şey istediğinizi, kafanızı dinlendirebilmek için çok uzun bir zaman boyunca değişmeyen bir siyasal çizgi için çırpınıp durduğunuzu sanmaya başlıyorum. Söyleyin bana, hükümet krizinin sürdüğü, ortada bir milli mutabakat hükümeti zorlamasının var olduğu durumla, hükümet krizinin RP-DYP hükümeti ile aşıldığı durum birbirinin aynı mıdır?

BŞ: Değildir.

İŞ: O halde birinci duruma göre alınmış kararların da, yeni durumda değişmesi tamamen doğal bir şeydir.

BŞ: Yeni durumda ne yapacaksınız?

İŞ: Buna elbette ÖDP'nin yetkili kurulları karar verecek. Eğer bana sorarsanız, bugünkü aşamada yapmamız gereken, RP-DYP'nin milliyetçi-islamcı ve popülist siyasetinin baskıcı, sömürücü, yayılmacı ve kirli iç yüzünü memleketin tüm çalışanlarına bıkmadan, usanmadan, militan eylemlerle açıklamaktır. Esaslı bir siyasi gerçekleri açıklama kampanyası örgütlemeliyiz.

BŞ: Yani siz ÖDP Parti Meclisi'nde onaylanan ve bazı kimselerin "nihayet partimiz politik bir doğrultu hazırladı" diyerek sevindiği siyasal belgeyi geçmiş işler müzesine atıyorsunuz...

İŞ: İlahi birinci şahıs... "Nihayet partimiz politik bir doğrultu hazırladı" demek, "hayret, adam konuştu" demek gibi bir şey... Bu gibi kağıtlar partinin her yeni olayda yayınlaması gereken kağıtlardır. Hepsi geçicidir. Abartılacak bir şey yoktur bu gibi kağıtların yayınlanmasında. Ve marifet kağıt yayınlamak değil, o kağıtta yazılanlara uygun eylem yapabilmektir. Eylemsiz politik kağıt, kesekağıdı gibi bir şeydir.

BŞ: Ama nasıl olur, biz günlerden beri bu kağıtta yazılanlar doğru mu, değil mi diye tartışmıyor muyuz?

İŞ: İşte bütün mesele de bu değil mi? Biz önce bir kağıt çıkarıyoruz. Sonra onu tartışıyoruz ve o kadar zaman kaybediyoruz ki, kağıtta yazılanları pratikte sınamak için kılımızı bile kıpırdatamaz hale geliyoruz. Örneğin şu erken seçim talebini parti başkanı bundan iki ay kadar önce ortaya attı. Bu talep temelinde örneğin yüz bin kişi İstanbul'da sokağa dökülebilseydi ne olurdu? Şu olurdu: Sol krize müdahale eden bir güç haline gelirdi. Seçim elbette yine de yapılmazdı. Ama, o zaman sol, düzen partilerinin birbirleriyle yaptıkları kayıkçı döğüşünün içyüzünü kolayca ortaya koyar, halkın iradesini temsil eden bir alternatif güç olarak ortaya çıkardı.

BŞ: Peki ama neden çıkamadık?

İŞ: Bunu her gece yatarken kendinize defalarca sormanızı isterdim sevgili Birinci Şahıs..

BŞ: Fakat şu HADEP'le blok meselesinde neden ısrar ediyorsunuz İkinci Şahıs? Bunu anlamak...

İŞ: Lütfen sevgili dostum, bunu da üçüncü sayfadaki yazıya bırakalım... Tartışma uzadıkça biz SÖZ dergisinin sayfalarını doldurabilsek de, partinin eylem hanesini habire boşaltmaktayız. Sizi çok, ama çok seviyoruz Birinci Şahıs..

Roza yargılandı

Bir ara, Belge Yayınları arasından çıkan Tektaş Ağaoğlu'nun 1960'lı yıllarda çevirdiği Lenin'in yazılarından yapılmış "Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri" adlı derleme kitap, geçen yıl toplatılmıştı.

Neden?

Kitabın adı yüzünden. Lenin'in "bölücülük" yaptığı iddia edilmişti. DGM savcıları nerede bir "doğu" sözcüğü görürlerse kulak kesiliyorlar ve bir de "ulusal kurtuluş mücadelesi" kavramına rastlayınca, soruşturma açıveriyorlar.

Şimdi sırada Roza var.

Nedir Roza?

Çok şükür bu defa Lenin'in arkadaşı Rosa Luksemburg'un "milli mesele" ile ilgili kitabı değil soruşturma konusu olan...

Roza, bir grup Kürt feminist kadın tarafından iki ayda bir yayınlanan, militan bir dergi.

Henüz üç sayısı yayınlandı ve iki sayısı toplatıldı. Geçtiğimiz perşembe günü, Rozacılar ilk duruşmaya çıktılar. Yazarımız Hacer Yıldırım da bu arada haber yapmak için gittiği DGM'de birkaç saatliğine gözaltına alındı. Kadın dayanışması söz konusu olunca, değer doğrusu...

Dergide ne kadar "ulusal kurtuluş mücadelesi" sözcüğü varsa, o kadar da "bölücülük" suçu var deniyor.

Anlaşılan bu Roza iki defa bölücü... Hem memleketi bölüyor, hem de erkeklerle kadınları...

"Çifte Bölücüler"le ilişki kurmak isteyenler İstiklal Caddesi Terkos Çıkmazı'nda 212 numaralı binaya uğraya-

Örtü!

"Örtülü Mercümek", "Ayıplı hükümet", "Ahlak zaaflı girişim" vb. derken başımızda -lamı cimi yok!- "sapına kadar" müslüman bir başbakan var şimdi. Hoca'nın besmeleleri ile bacının ezana senaları, esbak Erkanı Harbiye Reisi'ne rağmen parlamentoda gerekli güveni almalarına yetti de arttı bile.

Olanın -Türkiye Cumhuriyeti parlamentosunda olan her şey gibi- "olağan" ve "demokratik" olduğunda hemen herkes hemfikir. Şimdi olacak olanlar üzerinde cümleten ahkam kesiliyor. Laik ve "Batı taklitçisi" kesimde cümle alem Erbakan'ın Doğru Yol'u bastıracağına kalıbını basarken, dinci basında tedirgin bir teyakkuz hali var. Yıllanmış islami muhalefet başının şimdi icranın başına geçmiş olmasına sevinsinler mi, sevinmesinler mi pek bilemiyorlar. Bocalar gibiler. Bu arada attıkları her adımda etrafa müslümanlar indinde CIA ve mason locası kokuları saçan kimileri de ansızın şeddeli Refah muhibbi kesildiler.

Böyle durumlarda öküz altında buzağı aramayı bizim gibi huy ve dert edinenler için zamanlama bakımından hayli ilginç bir vaziyet. Ortadoğu politikasında başı dertte olan Türkiye'nin başına "Müslüman" bir başbakan geliyor! Az buz değil.

İşin bitirilmesinde başrolü oynayan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Başı, üstüne üstlük koalisyon ortağı partinin reisi evveli hanım parlamentoda hükümet programı görüşmeleri sırasında hiç ortalarda görünmüyor. Sonradan açıkladığına göre batılı dost hükümetler efkarını bu yeni gelişme hakkında bilgilendirme ve aydınlatma görevini üstlenmiş. Aynı gün ya da bir gün öncesi ABD yönetimi Suudi Arabistan'daki bombalama olayından Suriye ile İran'ı sorumlu ilan ediyor. Türkiye ile İsrail arasında bir süre önce her nasılsa imzalanmış bulunan Stratejik İşbirliği Antlaşması'nın mimarı olmuş olması gereken aynı ABD yönetimi NATO üyesi bir ülkede vukubulan bu gelişme karşısında pek bir renk vermezken, Avrupa'dan yezidane "uyarı" sesleri yükseliyor. Ve tam bu sırada güven oylamasının hemen ertesi günü TC'nin ilk müslüman başbakanını ziyarete gelen ilk yabancı ülke temsilcisi Suriye Büyükelçisi oluyor!

Mesut Yılmaz, Tansu Çiller'in Tofaş-Tedaş-Örtülü ödenek derdine, "fevkalade uyumlu" olduğunu söyleyip durduğu ANAP-DYP hükümetinin sürmesi uğruna, şöyle ya da böyle çare bulamaz mıydı? Mercümek olayının Refahlıları bunca ayıplanmayı göze aldırtacak kadar sıkıntıya sokması bir Meclis soruşturmasına mı kalmıştı?

Müslüman başbakanlı yeni hükümetin temelindeki "ayıp", bize pek sudan ve o ölçüde de kamuoyunu sise boğmaya matuf görünüyor.

Sahi, şu örtülü ödenek olayının ardındaki örtünün altında ne olduğunu hiç merak eden

HADEP'in üstündeki sessizlik ve kemalizm-islamizm

ÖDP de dahil olmak üzere, sosyalistlerin geniş bir kesiminin arasında bir sorun her nedense bir türlü açıklığa kavuşamadı gitti. Ondan olsa gerek, bazı kemalistler, durup durup ÖDP'nin ve sosyalistlerin üzerine geliyorlar, "Türk solunu Kürt solunun peşine takma" suçu icat ettiler! Bunu ortalıkta sallayıp, duruyorlar.

"Kim bunlar" sorusuna geçmeden önce birkaç söz edelim.

ÖDP'de açıklığa kavuşamayan sorun genel olarak Kürt sorunu değil. "HADEP'le ilişkiler" sorunu.

Konu tartışma gündemine gelince havada "somut durum" analizleri, "prensipler", "kararlılıklar" ya da "kararsızlıklar" üzerine iddialar uçuşuyor, yüzler gerginleşiyor, sesler tizleşiyor. İpin ucu biraz kaçsa, "sosyal şövenizmler", "popülizmler" havada uçuşmaya başlayacak.

Ama konu pratiğin gündemine gelince, tartışmaların "sorunlu" havası dağılıyor, ÖDP merkezi HADEP'le uygar ve esnek bir diyaloğa girebiliyor, gereken her yerde ve zamanda merkezi ortak eylemler yapılabiliyor, yerel düzeylerde o yerde işbirliğini ne zorunlu kılıyorsa onun etrafında eylem birlikleri ve hatta ortak platformlar oluşuyor.

Demek ki, tartışmalar bir hayli sorunlu olsa da, pratik sanılandan daha az sorunlu oluyor.

Bu neyi gösteriyor?

Bu, ÖDP'de tartışmaların zararlı olmadığını ve parti üyelerinin tartışırken ne denli "sert" olurlarsa olsunlar, iş başa düştüğünde devrimci bir pratik duyguya sahip olduklarını gösteriyor.

Bu aslında iyimserlik veren bir durum. Ortada abartılacak bir şey yok. İkinci bir konu şu:

Hiç kimse, bugünkü aşamada, bugün stratejik bir yönelim temelinde, yani uzun vadeli, iktidar sorununu merkezine koyan bir ortak program çerçevesinde HADEP-ÖDP ağırlıklı, başka güçlerin de yer aldığı nisbeten kalıcı bir "cephe" kuralım mı, kurmayalım mı sorusunu tartışmıyor.

Neden?

Gereksiz olduğu için mi? Hayır..

Ama bir düşünelim... ÖDP oluşum halinde bir parti ve yukarıdan aşağıya kurulmuş geleneksel partilerden farklı olarak "stratejik programı"nı bir günde tamamlanmayacak olan "kuruluş" sürecine paralel olarak, pratik içinde ve çoğulcu yapısına özgü bir tartışma sürecinde oluşturmakta olan bir parti... Böyle bir parti kendisi için henüz oluşturamadığı bir "stratejik" hedef temelinde nasıl bir cephe kurabilir?

Bu mümkün değildir. ÖDP kalıcı ve -isterseniz eski deyimlerle konuşalım- "stratejik bir dönem" boyunca değişmeyecek olan bir hedef temelinde herhangi bir cephede yer almaya hazır değildir. Hazırlanmaktadır. Eylemle, tartışmayla, örgütlenmeyle, kitleselleşmeyle, her somut durumda ve somut hedeflerde mümkün olan eylem birlikleri yapa yapa bu hazırlığını tamamlamak için çalışmaktadır.

O halde tartışmalarda insanları meşgul eden konu nedir?

Belli ki, ÖDP, HADEP'i, kendisiyle ilişki kurulamaz bir parti saymamaktadır. Eğer böyleyse tartışma, "HADEP'le işbirliği yapılsın mı, yapılmasın mı" tartışması da değildir.

Sonuç: Aslında, tartışmada esas sorun, bugün üyeleri ÖDP'de yer alan BSP'nin SİP, DDP ve HADEP'le yaptığı

Hikmet Çetinkaya

"blok"un, ÖDP trafından devam ettirilip, ettirilmeyeceği sorunudur.

Bu, somut bir sorun mudur?

Kanımızca değildir.

Çünkü ortada, söz konusu Blok'u hem mümkün, hem de zorunlu kılan bir "seçim" yapılmamaktadır. BSP'nin katıldığı blok, bilindiği gibi bir "stratejik cephe" değil, 24 Aralık seçimlerine, son derecede sınırlı hedefler temelinde ortak katılmayı sağlayan bir işbirliği biçiminden ibaretti.

O halde şu soruların sorulması gerekir:

Şu anda ÖDP'nin önünde hangi somut eylem hedefi vardır? Bu somut eylem hedefine hangi güçlerle işbirliği yaparak ulaşmak mümkündür? Bu işbirliğinin biçimi bu somut durumda ne olmalıdır?

Eğer bu sorulara açık bir yanıt verilirse, o zaman ortaya çok pratik bir yanıt da çıkacaktır.

Şu nokta da konuşmadan geçilmemelidir:

HADEP yoğun bir saldırı altındadır. Ve gerek ÖDP, gerekse diğer sosyalist kesimler milliyetçi olmadıkları için, elbette tereddütsüz bir şekilde HADEP'le dayanışma içinde olmalı, bunu açıkça belirtmelidirler. Mesele, bu dayanışmayı, diğer bütün faaliyetler gibi, militan ve kitlesel bir hareketliliğe dönüştürmek, her şeyden önce Türk kamuoyunun güvenini kazanacak güçte bir aydınlatma kampanyası örgütlemek gerekmektedir.

Yöneticileri tutuklanmış bir partiyle ilişkiler ve dayanışma sorunu kesinlikle önemlidir. Ama sorunun önemi, ÖDP ve sosyalistleri içinden çıkılmaz bir soyut tartışmaya itelemeye elbette neden olamaz.

İtiraf etmek gerekir ki, bu sorunu konuşmak yerine, onu pratiğin konusuna dönüştürmek en iyisidir.

Gelgelelim, yazının başında da belirttiğimiz gibi, bazı kemalistler sosyalistleri durup dururken HADEP hakkında konuşmaya öylesine zorluyorlar ki, biz de bu sayfalarda ÖDP'yi de git gide yoran bu konuyu ele almadan edemiyoruz:

Cumhuriyet'te Hikmet Çetinkaya Refah'ın iktidar olmasından duyduğu derin üzüntüyle şu satırları yazmış:

"Ya siz HADEP'liler ve Türk solunu Kürt solunun peşine takma gibi tarihi yanılgı içine düşen dostlarımız, arkadaşlarımız, bilmem sizler ne yapacaksınız? (...) Refah Partisi'nin amacı 73 yıllık Cumhuriyet tarihini tersine çevirmektir. Sizler bunu alkışlayacak mısınız?"

HADEP'lilerin ne yapacağı sorusunu bir yana bırakalım...

Ama Çetinkaya'ya şunları söyleyelim: Eğer günün birinde bir islami fundamentalist iktidar, Kürt sorununa siyasal bir çözüm getirirse, örneğin bir "İslami Federal Cumhuriyet" programıyla ortaya çıkarsa, biliniz ki, hala "laik" temelde yürüyen Kürt hareketi, birkaç sarsıntıdan sonra, islami fundamentalist bir hareketle bağlanmakta tereddüt bile etmeyecektir.

Bugün köşeye sıkıştırılmış Kürtlerin "73 yıllık cumhuriyet tarihinin tersine çevrilmesi" sorununa çok büyük bir ilgi duyacağını ve bu tarihi kimin tersine çevireceği ile yakından ilgileneceğini sanmıyoruz.

Kürt hareketini toptan yok etmek mümkün olmadığına göre, kemalistlere ve tüm laisizm yanlılarına sorulması gereken bir soru var: Nasıl bir Kürt hareketi isterdiniz? Ana yönelimi bakımından sol, laik bir Kürt hareketi mi, yoksa islami fundamentalist ayrılıkçı bir Kürt hareketi mi?

Bu soruya yanıt veremeyen ve Kürt sorununda resmi devlet politikasının içinde kalan, "Kürt hareketi olmayan" bir Türkiye peşinde koşan bir kemalist, bırakalım Refah'ı alkışlamayı, kendi eliyle islami fundamentalist bir Kürt hareketi için esaslı bir ortam yaratmaktadır.

Biz, sosyalistler ise, ana yönelimi sol ve laik olan Kürt hareketiyle işbirliğinden söz ettiğimiz zaman, Türk solunu Kürt solunun peşine takmıyoruz, fakat Kürt hareketini Türkiye'nin modern kuvvetleriyle birleştirme ve islami fundamentalizmin Kürt hareketine sızmasını ve egemen olmasını önleme çizgisi izlemiş oluyoruz.

"Cumhuriyet tarihini tersine çevirme" sorununa gelince...

Eğer Cumhuriyet tarihini sosyalistler, tüm çalışanlar tersine çeviremez, 73 yıllık sermaye egemenliğine ve onun tüm gerici kurumlarına son veremezlerse, islami fundamentalizm bu tarihi bildiği yönde tersine çevirecektir.

Bu 73 yıllık tarihin içinde kemalist akımın yeri öylesine köklüdür ve DP'sinden DYP'sine kadar öteki düzen partileriyle öylesine iç içe geçmiş ve özdeşleşmiştir ki, şimdi kemalist doğrultu, kurum, gelenek ve ideoloji ya sosyalistlerce tersyüz edilecek ya da islamcılar tarafından kaldırılıp atılacaktır...

Kemalistler hangi sona razı olduklarına bir karar vermeli değiller mi?

Neden?

Çünkü sosyalistlerin Refah-DYP hükümeti karşısında tutumu ne denli açıksa, kemalistlerin tutumu o denli karışıktır. Bu karışıklık onların bir ideoloji olarak, tarihsel bakımdan aşıldığını gösteriyor.

Örneğin, laisizmi korumak istedikleri zaman, İran-Suriye eksenli islami bölgesel güç merkezi planlarına karşı, Türkiye ile İsrail arasındaki ABD destekli anlaşmaya ses çıkaramıyorlar; bağımsızlık söz konusu olduğu zaman da şeriatçıların İsrail-Türkiye anlaşmasını yırtmak isteyen ve Çekiç Güç'e karşı koyan tutumlarının yanına sürüklenmekten kurtulamıyorlar.

"Emek-Sermaye çelişkisi" temelinde yükselen ve çok daha farklı çelişkilerle belirlenen şimdiki siyasal, ideolojik kriz, kemalizm üzerinde işte böyle bir etki yapıyor.

O halde Çetinkaya'nın sorusunu biz de soralım:

"Ya siz Cumhuriyetçi kemalist dostlarımız, arkadaşlarımız, bilmeyiz sizler ne yapacaksınız? "Bağımsızlık" için RP ile birlikte İsrail'e karşı mı çıkacaksınız, yoksa "laisizm" için İsrail'le birlikte Refah'a karşı mı koyacaksınız?

Refah'ı mı alkışlayacaksınız, yoksa İsrail'i mi?

Sosyalistlere gelince: Onlar, Türkiye'nin de tıpkı İran gibi, İsrail gibi bir ülke olduğunu, onun da "bağımsızlık" için, ya da laik düzenini korumak için değil, pazar ve nüfuz elde etmeksizin yaşayamayacak olan Türk kapitalizminin hegemonyacı çıkarları için bölgede hareket ettiğini, bu amacına kah kemalist modelle, kah Türk-İslam sentezle, kah ılımlı islamcılıkla, kısaca hangisi elverişliyse onunla ulaşmaya çalıştığını biliyorlar, o nedenle de hiçbirine alkış tutmak zorunda kalmıyorlar.

Yeni hükümet ve toplumsal muhalefet

RP-DYP hükümeti kuruldu. Böylece süregiden hükümet krizi, devlete egemen zirvenin "milli mutabakat hükümeti" yoluyla olmasa da, söz konusu zirveyle uzlaşmaz bir çatışmaya giremeyecek bir başka hükümetle şimdilik aşılmış oldu.

ÖDP gerçi son Parti Meclisi'nde hükümet krizine soldan müdahale etme yolunda bir karar aldı. Ama bu kararın "erken seçim"e ilişkin bölümü, bir hayli geç alınmış bir karar olduğu için, ÖDP aldığı kararları kitlesel eylemlerle yaşama geçirme olanağını bulamadı.

HADEP yönetiminin tutuklandığı ve EP'ye karşı yoğun baskıların uygulandığı koşullarda toplumsal muhalefet öne atılmak için var olan elverişli koşullardan çalışanlardan ve ezilenlerden yana yararlanamadı.

Sonuçta toplumsal muhalefet şimdi yeni bir durumla yüz yüze geldi. Karşısında hem milliyetçi, hem de islamcı demagojiyle ve popülist uygulamalarla donanmış yeni bir hükümet buldu.

Daha da önemlisi, Türkiye'yi aylardan beri çalkalayan bu krizden sosyalist hareket ve toplumsal muhalefet yeni bir kuvvet kazanarak çıkamadı. Hatta denebilir ki, bazı konumlar yitirildi. Örneğin bayrak krizi sonrası gelişmeler, Kürt sorununa siyasal çözüm ve barış amacıyla tüm güçleri birleştirme sorununu karmaşıklaştırdı.

Fiilen kazanılmış gösteri özgürlüğü de şiddetli bir saldırıyla büyük ölçüde kullanılamaz hale geldi.

Pek çok haklı nedenleri bulunsa da sol bu krizde kendine özgü doğrultusu, hedefleri ve eylemiyle bağımsız bir faktör olamadı.

Elbette mücadele olanakları tükenmedi.

Tam tersine, RP-DYP koalisyonu mevcut rejimin önüne koyduğu hedeflere, bir milli mutabakat hükümetine göre, çok daha zigzaglı, çelişkili bir yoldan yürümek zorundadır. İstikrarsızlığın süreceği, bu hükümetin kısa ömürlü olacağına dair yaygın öngörülerin varlığından da anlaşılmaktadır.

Sol güçlerin, toplumsal muhalefetin önünde kuvvet biriktirmek için kısa, fakat çok değerli bir zaman bulunmaktadır. .

Bütün mesele bu zamanı en verimli biçimde değerlendirmektir.

HADEP yasal ve meşru mücadelede ısrarlı

haber Merkezi - HADEP'liler, "2. Mart Darbesi" olarak adlandırdıkları, tüm üst düzey parti yöneticilerinin tutuklanmasıyla sonuçlanan "bayrak harekatı"nın ardından, soğukkanlı ve kararlı bir şekilde çalışmalarını sürdürüyorlar. 6 yıl önce başlayan HEP deneyiminden bu yana 4. kez tekrarlanan, keyfi operasyonlar, onları, başkalarının sahip olmadıkları bir deneyime, sabra ulaştırmış bulunuyor. Devletin resmi televizyon kanallarının öncülüğünde sürdürülen "bayrak harekatı"nın tozu dumanı arasında yaşadıkları haksızlıklar, cinayet ve bombalamalar karşısında seslerini ısrarla duyurmaya, gerçekleri kendi cephelerinden anlatmaya çabaladılar.

Yıllarca süren, büyük emek ve bedelle örülen yasal ve meşru mücadele çabasının bu denli pervasızca ve düşmanca, savunma imkanı tanınmaksızın bir anda yıkılması kolayca sindirilebilecek bir şey değildi. Binlerce HADEP'li bu haksızlığı protesto için her gün parti binalarına aktı durdu. Öfke yüklüydü herkes.

HADEP'liler "2. Mart darbesi"nden iki gün sonra dışarıda kalan parti meclisi üyeleri, il başkanları ile olağanüstü bir toplantı yaptılar. İlk aldıkları karar, yasal ve meşru zeminde sürdürülen mücadelenin kesintisiz olarak, ısrarla savunulmasıydı. Devlet, onları illegal göstermeye ve illegal bir zemine itmeye çalışıyordu. Bu oyuna gelmeyecekler, yasal mücadele haklarını sonuna kadar kullanacaklardı. Medyanın pompalamasıyla her şey ters yüz edilmişti; her zamanki dostları dışında kimse onları dinlemiyordu; ama bu havayı değiştirmek için durum iletişim araçlarıyla herkese anlatılmalıydı. Hukuksal zeminde de haklar aranmalı, karşılaşılan yasadışı ve hukuk dışı baskılar teşhir edilmeli karşı davalar açılmalıydı. Sivil toplum örgütlerine ve uluslararası kuruluşlara gerçekler açıklanmalıydı.

İç ve dış kamuoyu

HADEP'in ipinin çekilmesi medya aracılığıyla sürdürülen bombardımanla topluma alkışlatıldı. Kürt sorununun geleneksel politikalar dışında siyasi çözümünü isteyen liberal kesimlerin bu "şövenizm dalgası" içinde sesleri çıkmadı. Bir partinin cezaevine hapsedilmesi, hukuk dışı bir biçimde kapatılma sürecine sokulması, Türkiye'ye özgü kayıtsızlık ortamında gerçekleştirildi. HADEP'in yanında yalnızca dostları vardı; EP, ÖDP ve SİP, HADEP'e yapılan saldırının tüm toplumsal muhalefet güçlerine yapılan bir saldırı olduğunu ve onunla dayanışma içinde bulunacaklarını söylediler; HADEP'in basın toplantılarına katıldılar. Toplumsal muhalefet zayıf olduğu için topluma egemen kılınmak istenen genel havayı bozabilecek bir politik tutum içine girilemedi.

Buna karşın, dış kamuoyunda tersine bir durum yaşandı. AGİT Türkiye ve Kürt sorunu konulu 11 maddelik öneriyi kabul etti. Avrupa Birliği Türkiye Temsilcisi Michael Lake de, "DEP davasının bir benzerini görmek 'depresif' olaracaktır" diye konuştu. Almanya'nın Bonn kentinde düzenlenen uluslararası Kürt Konferansı'na ilgi ise bir öncekine göre çok daha artmış, rejimin sorumlularının uluslararası savaş suçları mahkemelerinde yargılanmaları isteniyordu. Kısacası rejim, dışarıda daha kötü noktalara düştü.

Gerekirse yeni parti

Ankara DGM Başsavcılığı'nın tutumu, Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden'in açıklamaları HADEP'in DEP'e benzer bir kapatma sürecine sokulduğunu gösteriyor. İstanbul İl Sekreteri Cemal Coşkun, Türkiye'de neyin ne olacağının belli olmadığını, bir çeşit medyatik savaş sürdürüldüğünü, tansiyonun düşürülerek, "işte bunlar suçsuzmuş meğerse" denip yöneticilerinin serbest bırakılmalarının da mümkün olduğunu belirtiyor. Kapatılma ihtimalini de düşündüklerini ancak çalışmalarını "partinin kapatılıp kapatılmayacağı"na göre kurmadıklarını ifade ediyor.

PM üyesi İzmir İl Başkanı Güven Özata da, partinin kapatılması konusunda ne yapılacağına ilişkin soruya şu yanıtı veriyor:

"Buna halk karar verecektir. Biz, insan hakları ve demokrasi mücadelemizi gerekirse bir başka partide sürdüreceğiz."

'Bayrak harekatı'nın sonuçları

Devlet, Kürtlerin yasal ve meşru zemindeki mücadele çabalarına indirdiği her darbe bir amaç taşıyor. Bunun bir yönünü, büyüyen ve toplumda yaygınlaşan etkiyi durdurmak, kaybedileni yeniden kazanmak, diğer yönünü ise düzen partisi haline getirmek çabası oluşturuyor. Kürtlerin yasal mücadelelerinin geliştiği her evrede, istisnasız bu saldırı gerçekleştirildi. HADEP'te yeniden toparlanmış mücadele atılım yapacağı bir sırada "bayrak harekatı"yla geriye itilmeye çalışıldı. HADEP'in kapatılması durumunda yeni bir partinin kurulması ve bunun gerektirdiği birçok hazırlık örneğin 1-1.5 yıl içinde yapılacak bir erken seçime katılma ihtimalini ortadan kaldırıyor. Böylelikle oldukça elverişsiz koşullara rağmen 1.5 milyona yakın oy almış bir parti seçimlere sokulmamış olacak.

HADEP PM üyesi ve Adana İl Başkanı Eyüp Karageçi'nin şu sözleri devletin diğer beklentilerini net bir biçimde açıklıyor:

"Yapılan bu baskılarla HADEP reformist bir çizgiye çekilmek istenmektedir. Güvenlik güçleri, kongre salonunda ve genel merkeze yaptıkları baskında ısrarla RP'yi örnek vererek, RP'nin kendi radikallerini tasfiye ettiğini söylediler. Bize de 'siz neden tasfiye etmiyorsunuz' türünden sözler söylediler. HADEP olarak kesinlikle reformist bir çizgiye gelmeyeceğimizi onlara da belirttik."

Parti Meclisi toplantısı

13 Temmuz'da toplanacak parti meclisinde HADEP'liler, yeni yöneticilerini ve yeni dönem politikalarını saptayacaklar. 20 üyesi cezaevinde bulunan 50 kişilik PM, 30 üyeyle toplanacak. Merkez Yürütme Kurulu, genel sekreteri ve saymanı seçecek olan PM üyelerinin alacağı yeni kararlar, il ve ilçe örgütlerine gönderilerek yeni dönem çalışmalarının temeli olacak. Cezaevinde bulunmasına karşılık, fiilen ve hukuken başkanlığı devam eden Genel Başkan Murat Bozlak ise genel başkan yardımcılarını seçecek ve bunlardan birine vekalet verecek. HADEP'liler zaten sürekli cezaevinde bulunan yöneticileriyle temas halinde bulunuyorlar.

Cemal COŞKUN (HADEP İstanbul İl Sekreteri)

RP Kürt sorununda bilinen çizgi dışına çıkamaz

Kürt sorunu açısından ben RP'nin ANAP, DYP ve CHP'den farklı bir çözüm getireceğine kesinlikle inanmıyorum. Şu anda sorunla ilgili önlerine koydukları tek politika şiddet olarak görünüyor. Koalisyon protokolüne bakıldığında ciddi hiçbir şey yok. Daha önce söylenen şeylerin de gerisinde. RP her ne kadar sistem dışı söylemlerle ortaya çıkıyorsa da sistemin bir partisidir. Bizzat Amerikan Konsolosu, RP'yi en devletçi parti olarak nitelendirmiş, ne İsrail, ne de Amerikan çıkarları açısından bir tehlike olmadığını ifade etmiştir. Ben RP'nin ne MGK'yi karşısına alabileceğini, ne Kürt sorununda, ne demokrasi sorununda cesur tavır takınacağını sanıyorum. Bir Çeçenya, bir Bosna-Hersek için kıyameti koparan Refah, Ortadoğu'da 40 milyon nüfusu olan Kürtler için kılını kıpırdatmıyor. Bu İslami söylemlerinde de samimi olmadığını, iki yüzlü bir politika izlediğini ortaya koyuyor.

Tansu Çiller, "Terörle mücadelemizi aynı şekilde sürdüreceğiz" diyor. Bu şu demek oluyor; Kürt sorunu konusunda biz bir tek adım atmayacağız. Kürt sorununda adım atmayan hiçbir partinin, hiçbir hükümetin geleceği yoktur. Önceki hükümetlerin çıkmazı da buradaydı.

Irak, İran, Suriye RP'den bir şeyler bekliyorlar ama yanılıyorlar. RP'nin devlet politikaları dışında bir adım atması düşünülemez. Çünkü bunu yaptığı andan itibaren kendisini bitirir. Demokratikleşmede adımlar atılabilmesi için A'dan Z'ye bütün uygulamalara tutum alınması gerekir. 'Olağanüstü Hal Valiliği'ni kaldıracağız, İller Yasası'nı getireceğiz' diyorlar. İller Yasası, her ilin valisini süper yetkilerle donatmaktır. Kaldı ki, bu da önceden tasarlanan bir projedir. Hükümetteki işbölümü, bakanlıkların paylaşımı RP'nin iktidarda nasıl sınırlandığının açık göstergesi.

RP kimi yerde Kürtçü, kimi yerde Atatürkçü, kimi yerde İslamcıdır, kimi yerde daha değişik söylemlerle hareket ediyor. İslamiyette en azından bir ümmet kardeşliği var. Ümmet kardeşliği de kardeşinin kavmini inkar ederek, kavminden doğan haklarını reddederek yapılamaz. Kendisi için hissettiğini başka kavimler için de hissetmeyi gerektirir.

Bu hükümetin uzun süreceğini zannetmiyorum. Çünkü bunlar iki zıt parti. Ya RP söylemlerini terk edip DYP gibi açıkça deklare edecek, ya da DYP, Atatürkçü-laik söyleminden vazgeçecek. Bunlar da olanaksız.

RP, Kürt illerinde devletin icazetiyle yükselmiş, gelişmiştir. Eğer vatan-milletsakarya edebiyatıyla giderse kendisini bitirir. Çözümsüzlük onu da aşağılara iter. Şu anda Refah diğer partilere kıyasla ivme kazanmış durumda. Bu oyların çoğunluğu Kürt oyudur. Kürt illerinde 30 yıllık bir faaliyet geçmişleri vardır. Bölgede dayandıkları güçler bellidir; şeyhler, ağalar... Gelişen mücadele karşısında o kurumlar da çözülmektedir. İcraatları bölgede ters tepecek. Refah kendileri için tam bir yıkım olur. Bingöl seçimi öğreticidir. HADEP daha önce 2 bin oy almışken, oylarını 4 bine çıkardı. Refah 8 bin oy almışken, 6 bine düştü. Bingöl gibi öteden beri Refah'ın kalesi olan bir il açısından ciddi bir gelişmedir.

Refah'ın orada devlet politikalarını izlemesi, tabanında hayal kırıklığı yaratır ve altını boşaltır. Ecevit döneminde CHP'nin bölgede çok ciddi bir gücü vardı. Sonra Ecevit'in Kürt sorununda Türkeş'ten daha geri söylemlerle ortaya çıkması, bölgede tüm etkisini bitirdi. DSP'nin orada doğru dürüst il, ilçe örgütlenmesi yok. Aldıkları oylar da ortadadır. Refah da söylemlerine uygun davranmadığı taktirde Ecevit'in düştüğü durumdan farklı bir duruma düşmez.

Soldan, Refahyol'a muhalefet hazırlığı

haber Merkezi-Yeni hükümetin ömrünün ne kadar olacağı tartışıladursun işçi ve emekçi örgütleriyle birlikte sol partiler Refahyol'a karşı mücadele etmek için hazırlığa başladı. Bu arada "yeni hükümetin icraatlarını bekleyelim" diyen sendikacılar da yok değil tabii. Örneğin bu görüşte olanlardan Türk Kamu-Sen'in önceki hafta yaptığı sokak eylemi ekonomik taleplerden çok bir bayrak şovuna dönüştü.

KESK ve DİSK gibi sendikaların Refahyol hükümetine yönelik değerlendirmeleri diğerlerine göre farklılık taşıyor.

DİSK, 24 Aralık seçimlerinin ardından sermaye politikalarını kimin uygulayacağının da belirsizleştiğine vurgu yapıyor ve "Sağ ve sol olarak tanımlanan tüm partiler güç yitirdi" diyor.

DİSK'e göre, bugün ülke ciddi boyutları olan bir tehlikeyle karşı karşıya .

Geçmiş deneyimleri de dikkate alarak RP-DYP koalisyonunun neler yapabileceği konusunda ciddi endişeler taşıdığını ifade eden DİSK, "Sendikal hareket bu gelişmelere seyirci kalamaz. Sermayenin politikaları sonucunda doğan bu krizlerin faturasını çalışanlar ödeyemez. Hak ve özgürlüklerimize sahip çıkmak zorunda olduğumuz açıktır. Bu alanda sadece kazanılmış hakların gaspedilmesini önlemek için savunma anlayışıyla oluşturulmuş, parlamento içindeki merkez partilerin etkilemeye dayalı bir mücadele hattı yetersiz kalmaya mahkumdur" yorumunda bulunuyor.

Parlamento içindeki siyasal partilerin izledikleri politikaların, krizin ve radikal sağın gelişiminin önemli nedenlerinden olduğunun gözardı edilmemesi gerektiğini belirtiyor ve bugün gerçek muhalefetin emekçiler, aydınlar, demokrasi ve özgürlük isteyenler tarafından, parlamento dışında biçimlendiğinin altını çiziyor.

KESK ne diyor?

KESK'in yeni hükümetle ilgili yorumu da benzer doğrultuda.

"Bugüne dek tatlı vaatlerle seçmeni kandırarak, oy alan ve iktidar olan partilerin hiçbiri sendikal haklarımızın kullanımına yönelik olumlu adım atmadı. Çünkü yönetenler kendi çıkarlarını koruyup, kollayan icraatlarda bulunuyorlar. Yeni hükümet ise doğal bir zeminde değil, yolsuzlukları örtme, suç ortaklığı temelinde kurulmuştur. Programı halk karşıtlığının yanı sıra ahlaki olarak da şaibelidir. Hiçbir hükümet meşruiyetini biçimsel demokrasi üzerinden şekillendiremez."

Yeni hükümet popülist politikaları doğrultusunda memurlara yüzde 50 zam verdi. "Sadaka değil toplusözleşme" sloganını hayata geçirmek üzere 6 yıldır mücadele veren KESK ise bu "sadakaya" karşı çıkıyor ve bunu "aldatmaca" olarak niteliyor. KESK yeni dönemde mücadeleyi hızlandıracağının işaretlerini veriyor.

"Ülkemizi karanlığa götüreceği konusunda ciddi kaygılarımız olan bu hükümete karşı demokrasi mücadelesine, siyasal, ekonomik, sosyal içerik kazandırarak somut taleplerimiz ekseninde tavır koyacağız. Toplumu inançlar boyutunda yapay olarak karşı

karşıya getirecek laik-antilaik ikilemleri yerine, hükümeti özelleştirme, işgüvenliği, örgütlenme ve düşünce özgürlüğü, inanç özgürlüğü, eğitimin ve sağlığın toplumsallaşması, insan haklarının çifte standarttan uzak olarak değerlendirilmesi, kayıtdışı ekonomi, adaletli vergi, rant ekonomisinin yerine üretken bir ekonominin gerçekleştirilmesi ve kamu emekçilerinin grevli-toplusözleşmeli sendikal hak ve özgürlükler talebindeki tavrı konularında somut bir eksende değerlendirmeye tabi tutacağız."

Sol partiler ne diyor?

ÖDP, EP ve SİP'in yaptığı değerlendirmelerde ortak paydalar var. Bu değerlendirmelerde üç parti de, emeğin ve demokrasinin çıkarını savunanların bir an evvel güçlü bir muhalefet odağı yaratmaları gerektiğinin altını çiziyor.

ÖDP'ye göre yeni hükümet "Milletvekili pazarı, kirli partiler, kirli vekiller temeli üzerinde yükseliyor..." "Milletvekilleri, aslında yeni hükümetin programını değil, ahlaksızlığı, yolsuzluğu, hırsızlığı onayladı" diyor ÖDP.

"Refah Partisi de diğer partiler gibi düzenin bütün pisliklerini başarı ile uygulayan bir partidir" görüşünü savunan ÖDP Refah'ın emekçileri, yoksulları, işçileri, memurları "adil düzen" yalanlarıyla kandırma şansını da yitirdiğini vurguluyor.

RP'nin kendi ekonomik, dış politik programını uygulaması ve kadrolaşmasını hızlandırması halinde ise Türkiye'de son derece ciddi ve kaynağı belirsiz sorunlarla ve provokasyonlarla karşı karşıya kalınabileceği tespitini yapan ÖDP, Türkiye'de yaşanmakta olanların, krizin boyutlarının daha da gelişeceğine yönelik ciddi işaretler taşıdığını söylüyor. Koalisyona kısa bir ömür biçiyor ve "Türkiye'de pisliğe bulaşmamış, kirli partilerden ve politikacılardan umudunu kesmiş, karşı karşıya kalınan sorunların çözümü doğrultusunda emeğin ve demokrasinin çıkarını savunanların bir an evvel güçlü bir muhalefet odağı yaratmaları gereklidir" diyor.

EP, bu hükümet ortaklığının, birbirinin yolsuzluklarını, skandallarını örtbas etmek üzere şekillendiğini vurguluyor.

"Yıllardır sistemdışı bir güç olduğunu ve iktidara geldiği takdirde sömürüye, talana, faize karşı çıkacağını dile getiren Erbakan, başbakan olduğu ilk günden itibaren tüm bu iddiaların bir propaganda malzemesinden başka bir şey olmadığını gözler önüne serdi.

'İslam Ortak Pazarı' yaratmaktan bahseden Erbakan şimdilerde 'Çekiç güç', 'İsrail-Türkiye anlaşması' gibi konularda başından beri söylediklerini bir kenara bırakarak tüm uluslararası anlaşmalara bağlı kalacağını ilan ediyor."

RP'nin de sistemdışı değil, aksine sistemiçi bir güç olduğunu bütün çıplaklığıyla ortaya koyduğunu söyleyen EP, bu hükümetin de yaşanan krizi emekçilere fatura edeceği noktasında tereddütsüz;

"Adil düzen' söyleminin koca bir yalan olduğu bütün çıplaklığı ile bir kez daha görüldü. Kurulan hükümet tıpkı öncekiler gibi işçi ve emekçilerin muhalefetini kırmak, yaşanan krizi emekçilere fatura etmek, emeklilik yaşını artırmak, SSK'yı tasfiye etmek, sendikaları etkisizleştirmek ve daha fazla zamdan başka bir programa sahip değildir."

SİP'in ise değerlendirmesi şöyle;

"Önümüzde sömürü ve soygun düzeninin tesettürle takviye edileceği bir dönem vardır. Her hücresiyle çürüyen sermaye düzeni pisliklerini beş vakit abdestle temizleyeceğini zannediyor. Emek düşmanlığını, azgın sömürüyü bir kez de ortaçağ karanlığıyla gözlerden saklamayı deneyecekler. Oluşturulan mutabakatın ne anlama geldiği de bellidir. Egemen sınıfların mutabakatı, geçtiğimiz haftalarda Türk bayrağının altına saklanmaya çalışılan yolsuzlukların devamı konusundadır.

Türkiye işçi sınıfı ve aydınları tesettürlü sermaye diktatörlüğüne geçit vermeyecektir."

Şimdi yorumların pratiğe nasıl yansıyacağını ise önümüzdeki günler gösterecek. Sol partiler ve DKÖ'ler son günlerdeki baskılara ve polis şiddetine yönelik olarak İstanbul'da ortak bir miting planlıyor. 21 Temmuz'da Bakırköy Zuhuratbaba'da gerçekleşecek bu mitinge katılım oranı yeni dönemde muhalefet edecek demokrasi odaklarının gücü konusunda da bir gösterge olacak.

KESK de Ankara'da sokağa çıkıyor. 13 Temmuz'da Ankara-Kızılay'da gerçekleşecek kitlesel basın açıklaması Refahyol'un popülist politikalarının kamu çalışanları cephesinde etkili olup olmadığının da işaretini verecek.

Ya işçiler.. Şimdilik DİSK ve Türk-İş'in bir eylem planı yok. Genel Başkanı'nı hükümete Çalışma Bakanı olarak gönderen Hak-İş ise muhtemelen devletle içiçe olan yapısını korumayı sürdürecek. İşçiler ve kamu çalışanları cephesinden tek kıpırtı İstanbul'da. Uzun bir süredir devam eden SSK Kurultayı'nın hazırlıkları tamam. İstanbul İşçi Sendikaları Şubeler Platformu, KESK Şubeler Platformu, İstanbul Tabib Odası ve Emekli-Sen'in ortak olarak düzenlediği "SSK Kurultayı"nda işçi ve memurlar SSK'nın tasfiyesine yönelik ortak mücadele planları oluşturacaklar..

Eğitim-Sen 2. Genel Kurulu yapıldı

ÖDP, Sendikal Birlik, EP ittifakı

Haber Merkezi- 5-6-7 Temmuz'da Ankara'da Milli Eğitim Şura Salonu'nda yapılan Eğitim-Sen 2. Olağan Genel Kurulu'nda ÖDP, Sendikal Birlik ve EP ittifakından oluşan liste seçimleri kazandı. 120 bini aşan üyesiyle en büyük kamu emekçisi sendikası olan Eğitim-Sen'in Genel Kurulu'na 544 delege katıldı. ÖDP, EP, Yurtseverler ve Sendikal Birlik taraftarlarının oluşturduğu delegeler içinde sayıca en kalabalık olan ÖDP taraftarlarıydı; ÖDP 220, EP 60, Yurtseverler 83, Sendikal Birlik 92, bağımsızlar ve diğer gruplar da 50 delege ile temsil ediliyorlardı.

7 Temmuz pazar günü yapılan seçimler sonucunda, Nurşen Girgin, Necati Akpınar, Müslüm Şahin, Kemal Bal, Erol Savumlu, Cemal Ünlü, Başyürek Altın, Asuman Edalı ve Alper Öztürk yönetime seçildi. Delegeler, kongredeki konuşmalarında daha çok emeğin yarım yüzyıllık birikim ve değerlerine yönelik sermaye ve devlet saldırılarını gündeme getirdi.. Kürt sorununda barışçı ve siyasal çözüm üzerine görüşlerini açıklayan delegeler, sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılması ile siyaset yapma hakkı ve siyasal örgütlenme özgürlüğü eksenli genel değerlendirmeler ve saptamalar yaptılar. Irkçı, gerici, şöven, cins ayrımcı ve asimilasyoncu eğitim politikasına yönelik eleştiriler yoğunluktaydı. Genel Kurul'da yönetime dair ittifaklarda oldukça sancı yaşandı. Kongrede adeta bir formül enflasyonu yaşandı. İlk görüşmelerde 9 kişilik yönetim için 4 ÖDP, 2 Sendikal Birlik, 2 Yurtsever ve 1 EP düşünüldü. Ama bu formül kabul görmedi. (Seçimin yapıldığı son gün bu formül yine önerildi, ama yine kabul görmedi.)

6 ÖDP'den ve 3 EP'den olmak üzere önerilen ikinci formül üzerinde bir anlaşma sağlandı. Buna ÖDP kanadından daha çok Kurtuluşçular itiraz etti. Yurtseverler ve Sendikal Birlik taraftarları ise bu oluşumu prtesto ettiler ve aday göstermediler. Formüllerden bir başkasında ise bu kez Yurtseverler vardı; 5 ÖDP'den, 2 EP'den, 2 de Yurtseverler'den aday gösterildi. Ancak bu formülde de Sendikal Birlik dışarıda kaldığı için ÖDP'den SBP'liler itiraz ettiler. Yeni bir formülde ise 4 ÖDP'den, 3 Sendikal Birlik'ten, 2 de EP'den aday yer aldı. Bu genel olarak kabul gördü. Ama bu kez rahatsız olanlar ÖDP'den Kurtuluşçular'dı. Gerekçeleri ise Yurtseverler'in yönetim dışında bırakılması idi. (ÖDP'nin 4 adaymdan biri Kurtuluşçu idi) Ancak itirazlar sonuç vermedi. Herkesin üzerinde anlaşabileceği bir formül üretmek için zaman kalmamıştı. Sonuçta son liste (4 ÖDP, 3 Sendikal Birlik, 2 EP) gerige oldukça öfkeli bir delege topluluğu bırakarak kabul edildi. Kurtuluşçular ÖDP listesinden yönetim için gösterdikleri adayı geri çektiler.

Yurtseverler de kendilerini dışarıda bırakan bu formülü protesto etme kararı aldılar ve sadece yönetimdeki değil, denetleme ve disiplin kurulundaki adaylarını da geri çektiler.

Kıbrıs'ta taksim ve terör

Mustafa YASEMİN

Kıbrıs'ta siyasi cinayet deyince akla TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı) gelir. 1958 yılında faaliyete başlayan TMT kendi ifadesiyle "solcu avına" çıkmış, kısa zamanda yüreklere korku salmıştı. Öncelikle hedef seçtiği Kıbrıslı Türk işçileri, Kıbrıslı Rum işçilerle aynı sendikaya üye olmaktan caydırmak için 1958 1 Mayıs'ından sonra terör estirmiş, peş peşe işçi ve sendikacı öldür(t)müştü. Hayatını kurtarmak isteyen işçileri gazeteye açık ilan vererek "ben aşağıda imza sahibi......... Kıbrıs Rum sendikalarından ayrıldığımı ve Kıbrıs Rum liderliğinin yolundan gideceğimi beyan ederim" demeye zorlamıştı. 1958 1 Mayısı'ndan sonra, gazetelerde buna benzer yüzlerce ilan yer almıştı. Can derdine düşmüş işçilerin verdikleri ilanlar arasında bir tanesi var ki, tam bir trajedidir. Gazeteye ilanını götürmekte geç kalan işçi hakkında ölüm fermanı imzalanmıştı. Sabah gazetede ilanı yer almadan birkaç saat önce söz konusu işçi öldürülmüştü. O sabah gazetede "liderliğimizin yolundan gideceğimi beyan ederim" sözleri yer aldığında, o artık bir daha hiç konuşmayacaktı.

Estirilen terör başarılı oldu ve kısa sürede binlerce Kıbrıslı Türk işçi Rumlarla birlikte bulundukları sendikalardan ayrılarak, "salt Türk" sendikalara girdiler. TMT'nin, bu Birinci Terör Dalgası'nda başvurduğu bir diğer yöntem, Kıbrıslı Türkleri Kıbrıslı Rumlara karşı kışkırtmak için provokasyonlar örgütlemekti. Örneğin, iki toplumun birbiriyle açık biçimde çatışması ve Lefkoşa'nın ortak semtlerinden göç etmeye başlaması TMT'nin bir provokasyonu sonucu gerçekleşmişti. Lefkoşa'daki Türk Enformasyon Bürosu'na konan bombadan sonra Kıbrıslı Türkler Rum mağaza ve evlerine karşı harekete geçmişlerdi. 1958 yılında gerçekleşen bu olayı Rauf Denktaş yaklaşık 30 yıl sonra BBC Televizyonu'nun yaptığı "Cyprus Last Colony" adlı belgeselde şöyle anlatacaktı: "Bombayı koyan yakın bir arkadaşımdı. Adını açıklamayacağım. Rumların Enosis taleplerine karşı Kıbrıs Türklerini harekete geçirmek için böyle bir atmosfer yaratmak istedik..."

Tam bir düşmanlık havası

Taksim tezini dünya kamuoyuna benimsetmek için iki toplumun Kıbrıs'ta bir arada yaşayamayacaklarını kanıtlamak gerekliydi. Bunun için Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı Rumlarla bütün kurumsal ve özel ilişkileri kesilmeli, tam bir düşmanlık havası oluşturulmalıydı. Zaten bu konuda Rum milliyetçileri üstlerine düşeni yapıyorlardı. Rum milliyetçilerinin eksik bıraktıklarını ise, TMT tamamlıyordu.

Yine 1958 yılında başlatılan ve Rumlarla Türkler arasında her türlü alışverişi durdurup, Kıbrıslı Türk burjuvazisi oluşturmayı hedefleyen "Türkten Türke Kampanyası" uğruna onlarca Kıbrıslı Türk, "maskeli adamlar" tarafından terörize edilmişti.

1960 yılında NATO–içi bir uzlaşmayla Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra TMT belirlenmiş amacı taksim doğrultusunda etkinliklerini sürdürmeye devam etti. En büyük endişesi ise, Cumhuriyet'in giderek kalıcılaşması ve Kıbrıslı Türkler ile Rumlar arasında iyi ilişkiler ve karşılıklı güvenin oluşmasıydı. Bunu engellemek için yine kendi ifadesiyle "husumet havası" yaratmak elzemdi. Cumhuriyet'e rağmen "düşmanlık yaratma" politikasında TMT o kadar ileri gitmişti ki, Türkiye Cumhuriyeti Lefkoşa Büyükelçisi Emin Dirvana bile rahatsız olmuş ve Rauf Denktaş'la açık açık çatışmıştı. Tabii, Dirvana kısa bir süre sonra geri çağrılmıştı.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, Cumhuriyet'i korumak ve iki toplumun ilişkilerinde ilerleme sağlamak amacıyla bir grup Kıbrıslı Türk aydını harekete geçmişti. Bunlardan Ayhan Hikmet ile Ahmet Gürkan "Cumhuriyet" adlı bir gazete çıkararak, özellikle TMT'nin provokasyonlarına karşı halkı uyanık olmaya ve Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yaşatmaya davet ediyordu. 1962 yılının Nisan ayında "ulusal davaya ihanet eden" bu iki aydın katledilecekti. Bu olaydan kısa bir süre önce, Kıbrıslı Türk liderliğinin Ankara'ya gönderilen bir raporunda şunlar yazılıydı:

'Anlamıyorlarsa susturulsunlar!'

"Rumlarla iyi ilişkiler kuran Ahmet Gürkan ile Ayhan Hikmet'e ulusal bir davanın var olduğunu anlatmak lazımdır. Eğer anlamıyorlarsa susturulmalıdırlar!" "Anlamayanlar" arasında sendikacı Derviş Ali Kavazoğlu da vardı. Yaşamı boyunca iki toplumun bir arada yaşamasını savunan Kavazoğlu, Denktaş'ın taksimci politikalarına açıkça karşı çıkmış ve Türkiyeli demokratları da Denktaş'ın Pan–Türkçülüğüne karşı uyanık olmaya çağırmıştı. (Kıbrıslı Türkler hala Türkiyeli demokratlara benzer çağrılar yapmaktadır). 1964 yılının Ekim ayında, Derviş Ali Kavazoğlu'na gönderilen Ankara damgalı bir mektupta şu ifadeler vardı: "Canının cehenneme gideceği gün yakındır alçak." Kavazoğlu 1965 yılının Nisan ayında pusuya düşürülerek, yanındaki Kıbrıslı Rum sendikacı arkadaşı Mişauli ile birlikte öldürüldü.

1964–74 yılları arasında iki toplum arasında düşmanlık K. Türk liderliğini tatmin edecek boyutlara ulaşmıştı. Kendi çabalarının yanı sıra Rum milliyetçileri de ellerinden geleni esirgememişlerdi. Pan–Helenciler ile Pan–Türkçüler Kıbrıs'ı adeta tam bir düşmanlık denizine çevirmişlerdi.

1974'ten sonra Kıbrıs Türk liderliği 'taksim'e "kavuşmanın" rehaveti içinde demokrasicilik oynamaya başladı. Anayasa hazırlandı, siyasi partiler kuruldu ve TMT görünüşte siyasi yaşamdan elini eteğini çekmiş oldu. Önce Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) sonra da KKTC ilan edildi ve her fırsatta federal bir Kıbrıs devletinin kurulmasının istenmediği "dosta düşmana" belli edildi.

Kovulan Rumlar'ın mülküne konan ganimetçi öndegelenler, yenitüredi tüccarlar Kıbrıs'ın kuzeyinde taksimin tadına varırken, geniş kalabalıklar giderek daha mutsuz olmaya başlamışlardır. Muhalefetin önemli bir kesimi sisteme entegre edilmiş olmasına karşın, Kıbrıslı Türklerin büyük çoğunluğu taksim politikalarının gazabına uğramış, kimi göç yolunu tutmuş, kimi de KKTC ile özdeşleşmekten vazgeçmiştir.

Taksimi kutsayan "milliyetçi tarih tezi" inandırıcılığını bütünüyle yitirmiş, Kıbrıslı Türkler yüzlerini "Kurtarıcı Türklükten" federal bir Kıbrıs devleti ile Avrupa Birliği üyeliğine çevirmişlerdir.

Terörle başlayan ve terörle biten taksim

Kutlu Adalı, herkesten çok daha önce, daha '70'li yılların sonundan itibaren, taksimin iflas ettiğini ve kalıcı çözümler için Rumlarla uzlaşma sağlanması gerektiğini yazmaya başlamıştı.

Bir yandan Kuzey Kıbrıs'taki toplumsal çürümeyi, diğer yandan da Taksimci Tarih Tezi'nin iflasını vurgulayagelmiş ve iki toplumun ortak bir devlet çatısı altında, "ortak vatan" anlayışı çerçevesinde birlikte yaşamasını savunmuştur.

Tarih sahnesine çıktığı günden beri Kıbrıslı Türkler üzerinde baskı oluşturan, korku salan taksim her şeye karşın, tarihten vize alamadı. Kırk yıllık serüveni boyunca iyiden, güzelden özgürlükten yana hiçbir şey yapmamış olan 'taksim projesi', özellikle son yıllarda "meşruiyetini" iyice kaybetmiş, Kıbrıslı Türklerin kurtulmak istediği bir "bela" olup çıkmıştır. İşte Kutlu Adalı, toplumun taksim belasından kurtulma tutkusuna öncülük etmiş, ısrarla barış ve demokrasiyi savunmuştur.

Elbette büyük yalnızlıklar yaşadığı dönemler olmuştu. Özellikle, taksimin gerçekleştiği sanılan zamanlarda, bir yalnız aydındı Kutlu Adalı. Ama, geçen yıllar, taksimin ne menem bir "proje" olduğunu herkese gösterdi.

En önemlisi taksim, Kıbrıslı Türk insanının vicdanında meşruiyetini yitirdi. Ve Kutlu Adalı çoğaldıkça çoğaldı, binlerce Kıbrıslı Türkün özlemiyle bütünleşti. Tarih önünde yenik düşenler panik içinde Kutlu Adalı'ya saldırdılar. Kutlu Adalı, Kıbrıslı Türklerin geleceği oldu, taksim ise toprağa verildi.

Kutlu Adalı ve yaseminler

Cinayet, Kıbrıs'taki büyük kavgayı su yüzüne çıkardı: Kıbrıs'ı yurt yapmak isteyenlerle yavruvatan yapmak isteyenler arasındaki kavga.

6 Temmuz gecesi Kutlu Adalı evinin önünde kurşunlanarak öldürüldü. Kıbrıs'ta 31 yıllık aradan sonra işlenen bu siyasi cinayetle, Kutlu Adalı aramızdan ayrıldı. Bundan önce işlenen siyasi cinayetlere kurban giden Kıbrıslı Türklerle Kutlu Adalı arasında o kadar çok siyasi benzerlikler vardır ki, rahatlıkla bir "siyasi cinayet geleneğinden" söz edilebilir. Seçilen kurbanların hepsi de, Kıbrıs'ta resmi Kıbrıs politikasıyla çelişen milliyetçi projelere karşı çıkan kimseler olmuşlardır. Bugüne kadar öldürülen Kıbrıslı Türklerin tümü de Kıbrıs'ı, etnik Türk milliyetçiliğinin "Yavruvatan" söyleminden kurtarıp yurt yapmaya özen göstermişlerdir.

Kıbrıs Türk toplumunu "Türklük dünyasının" ayrılmaz parçası sayan ve onu salt "Dış-Türkler" kavramı içinde ele alan şövenist Türk milliyetçileri, etnik kökene göre değil, siyasi seçenek ve iradeye göre politika üreten Kıbrıslı Türk demokratlarına karşı acımasızca saldırmışlardır.

Kutlu Adalı'ya kimin kurşun sıktığı önemli değildir. Demokrasi terbiyesinden yoksun, bağnaz Türk milliyetçileri bu cinayetle suç ortağıdırlar. Kutlu Adalı'nın cenaze töreninde atılan ve Kıbrıs Türklerinin Kıbrıs'ı yurt yapma mücadelesini ifade eden sloganlar, pan-Türkçülere açık yanıt oluşturuyor:

"Yaseminlerimizi koparamazsınız!"

"Bu memleket bizim!"

Yasemin Kıbrıs'ı simgeliyor. "Bu memleket bizim" cümlesinde, pan-Türkçülere yol veriliyor. Evet, Kıbrıs Kutlu Adalı'nın yurduydu. O kendisini hiçbir zaman bir "dış-Türk" olarak görmemişti. Bunun bedelini hayatıyla ödedi, ama Kıbrıs Kıbrıslılar'a biraz daha çok yurt oldu.Kutlu Adalı'nın öldürülmesi, Kıbrıs'ta alttan alta bir büyük kavgayı su yüzüne çıkardı: Bilinçlerini Orta Osya'daki "köklerinden" besleyenlerle Kıbrıs'ın karanfillerinden besleyenler arasındaki kavgadır bu. Bu, Kıbrıs'ı yurt yapmak isteyenlerle yavruvatan yapmak isteyenler arasında bir kavgadır. Kutlu Adalı öldürüldü, Kıbrıs adası daha çok yurt oldu.

Kutlu Adalı'nın özgeçmişi

3 Ocak 1935 Lefkoşa doğumlu olan K. Adalı ilk, orta ve lise öğrenimini Antalya'da yaptı.
Gençlik yıllarında Anadolu'yu dolaşan Adalı, Anadolu'nun kültürel ve sanatsal yapısından etkilenerek Kağnı Yolu isimli bir roman denemesi kaleme aldı. T.C. Meclisi'nde de çalışan Adalı sırasıyla Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem ve Nüfus-Kayıt Dairesi müdürlüklerinde bulundu. 1985 yılında aynı görevden emekliyi ayrıldı.

Şiir, roman ve oyun yazarlığının yanı sıra gazeteci-yazar kimliğiyle değişik günlük gazetelerde kaleme aldığı makalelerinde barış yanlısı bir tutum aldı. Entegrasyona karşı tavrıyla, tarihe gömülmeye çalışılan karanlıklara ışık tutarak birçok tabuyu toplum önünde tartışmaya açtı.

Kutlu Adalı evli ve üç çocuk babasıydı.

CTP'nin icazetli cenaze planı boşa çıktı

Cumhuriyetçi Türk Partisi, Kutlu Adalı'nın Yenidüzen gazetesindeki yazarlığını ileri sürerek cenazeye sahip çıktı. Oysa, Adalı'nın yazılarına sansür koyan bizzat kendileriydi. Cenaze için eylem birliği platformuna duyarlı örgütleri çağırırken küs olduğu hükümet ortağı Demokrat Parti'yi de organizasyona dahil etmekten geri kalmadı.

Cenazeye katılan kitle örgütleri ve kuruluşlarla hazırlanan ortak metnin son bölümünü, diğerlerinden habersiz olarak CTP yönetimi değiştirdi. Ortak metinde şu sözler yer alıyordu: "İhmalleriyle bu karanlık güç odaklarına cesaret verenlerin, onlarla işbirliği içerisinde olanların teşhir edilmesi çabası kararlılıkla sürdürülecektir. Bu ülkenin iç ve dış güvenliğinden sorumlu olanlar bu cinayetin hesabını vermek zorundadırlar."

CTP, yönetimi imza attığı bu metnin bu bölümünü kendi dağıttığı metinde değiştirip, rejime karşı daha yumuşak bir söyleme dönüştürerek şu hale getirdi: "Başta bu ülkenin güvenliğinden sorumlu olanlar; cumhurbaşkanı, meclisi, hükümeti ile bu gidişin durdurulması ve bu cinayetin aydınlatılması için her türlü uğraşı vermeli ve faillerin ortaya çıkarılması sağlanmalıdır."

Cenaze töreninde de aynı tutumu sürdürmeye çalışan CTP, katılımcı örgütleriyle duyarlılığıyla başarıya ulaşmadı. Muhalif örgütler, oluşturdukları kortej ve attıkları sloganlarla topluma çok açık ve net mesajlar verdiler.

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı M. Ali Talat şimdilerde başkalarıyla flört eden hükümet ortağıyla cenazeye katıldı. Devlet Bakanı'nın maaşlı müritleriyle birlikte camiye girerken kalabalığın "Devlet terörüne son" sloganlarıyla çevreyi inletmesi dikkat çekiciydi.

Cenazeye katılan kesimlerin kendi aralarında en fazla konuştukları konulardan biri yeni bir oluşumun kaçınılmaz olduğuydu. Cinayetin yeni oluşum konusunda değişik örgütlerin talebini öne çıkardığı görülüyordu.Yaklaşık 5 bin kişinin katıldığı cenaze töreni, cenazenin eller üzerinde Girne Kapısı'na kadar taşınmasıyla son buldu.Kutlu Adalı'nın sözleri şimdi çok daha anlam taşıyor:

"Ah- vah!" seslerinin güncel olaylara tepki niteliği dışında bir etkisi olmaz. Bu gibi olaylar karşısında "Ah-vah!" çekeceğimize kişiliğimize, kimliğimize, özgürlüğümüze, sahip çıkmalıyız.

Yenidüzen

CENAZE SALI GÜN

BİR YAZAR TOPRAĞA DÜŞÜRÜLDÜ

Binlerce karanfil açtı, barış güvercinleri dört bir yana u

SUSMAYACAĞI

Kıbrıs'daki parti ve kitle örgütlerinin hazırladıkları ortak metin

HALKIMIZA

Düşünce özgürlüğü, demokrasi ve barış istemlerine; bu istemler uğrunda kavga veren aydın insanlara tahammül edemeyen faşist odakların "Faili Meçhul" ilan edilen eylemlerine bir de kanlı cinayet eklendi.

Yalnızca ve yalnızca düşünen, düşündüklerini korkusuzca yazan bir aydın olduğu için bugüne dek açığa çıkarılmamanın verdiği cesaretle gittikçe saldırganlaşan bu karanlık güçlerin kurbanı oldu Kutlu Adalı.

Kutlu Adalı'ya sıkılan kurşunlar, demokrasi, insan hakları, düşünce özgürlüğü savaşımına; toplumsal varlığımıza ve barışa sıkılmıştır aslında... Çünkü şaşmaz bir biçimde demokrasinin kurumsallaştırılmasını, ülkeye barış gelmesini, insan hakları ve düşünce özgürlüğünü savunuyor; her geçen gün zedelenen ayaklar altına alınan bu değerler için kalemiyle esaretle savaşıyordu.

Kutlu Adalı Kıbrıs Türk halkının nüfus yapısının, sosyal varlığının kültürel ve fiziksel anlamda ortadan kaldırmak istendiğinin bilincindeydi. O, bu anlayışa karşı savaş verdiği için katledildi.

O'nun savaşını sürdürmek Kıbrıs Türk halkının onurlu, barış içinde yaşam hakkını, demokrasiyi, insan haklarını ve toplumsal barışı savunan herkesin boynunun borcudur.

Yeni cinayetler istemiyorsak Kıbrıs Türk halkının onurlu, barış içinde yaşam hakkını savunuyorsak; mücadelenin en geniş toplumsal tabanda ve sürekli kılınması için çaba göstermeliyiz.İhmalleriyle bu karanlık güç odaklarına cesaret verenlerin, onlarla işbirliği içerisinde olanların teşhir edilmesi çabası kararlılıkla sürdürülecektir.

Bu ülkenin iç ve dış güvenliğinden sorumlu olanlar bu cinayetin hesabını vermek zorundadır.

'Birileri ve ötekiler'

Faize ÖZDEMİRCİLER

"Öldü dediğimiz yerde dirilen kuş/ bitti dediğimiz yerde başlayan kavga olmalı barış/ Kafalar iki omuz arasında sessiz, aptal değil, boyunlar üzerinde dimdik durmalı/ Düne, bugüne ve yarına bakmalı gözler, diller ve kalemler/ Bu suskunluk gemisini limanlarımızdan uzaklaştıramazsak, deniz ve zakkumlar ve yaseminler ve cümle kuşlar ağlarlar halimize gülerler!"

(BİR AJANDANIN TEMMUZ SAYFALARINA DÜŞÜLEN NOT-

Geçmişi, geleceği, bugünü elinden alınan, gündelik hayatın çıkar kavgalarıyla başbaşa bırakılan bü küçücük adacıkta Şair'in dediği gibi "konuşan diller kesildi, volkan torbalarına dolduruldu" (1) yıllar önce. Coğrafyasını aşan oyunlara sahne olan bu adacıkta, herkes bir tür oyun haline gelen cinayetlerin geçmişte kaldığını-kalacağını sandı. Oysa, çark sinsi savaştan yana dönüyordu. Ve bunu pek az Adalı anladı. Barışı söyleyenlerin kimseyi rahatsız etmediğini iddia edenler oldu. Bu "gelişme" olarak kaydedildi yaşamın yüzeyine. Atı alan, Yeşil Hat'tı çoktan çizmişti ve artık savaş cephesindekilerin barıştan lukla da romantik sayılagelen barış sözlerinin yayınlanmasına "izin" verdikleri için demokrat bile sayılabilirlerdi. Bu demokrasi oyunu yıllarca göz boyamakla kalmadı, barış cephesinden nicelerini de yanına alarak, ona hizmet eder hale getirdi. Kutlu Adalı böyle bir ortamda suskunluğun karşısında sözü, savaşın karşısında barışı yanılgıların, yalanların karşısında gerçeği temsil etti. Kirlenmemiş, sapmamış bir kalemdi! Susturuldu!

ŞİMDİ...

"Birileri" çıkacak ve halkı provokasyonlara karşı dikkatli olmaya çağıracak.

Birileri" çıkacak "olay"ın fevkalade üzücü olduğunu "nitekim" onların da "olay"dan fevkalade üzüntü duyduklarını söyleyecek.

"Birileri" çıkacak "katilleri bulacağız" diyecek. Ama katilleri aramak, bulmak ya da yargılamak için gerekli koşulların olmadığını "katilleri bulacağız" diyenler de bilecek. Bu "birileri" Kıbrıslıtürklerle bir kez daha ve kimbilir kaçıncı kere alay edecek.

"Birileri" çıkacak buna "faili meçhul cinayet" diyecek. "Anavatan"dan, "yavruvatan"a yansıyan bu moda kavram gittikçe kirlenen sözcük dağarcığımızı biraz daha kirletecek.

"Birileri" gazetelerin ölüm sayfalarını iri puntolarla yazılmış "politik", "içtenliksiz" mesajlarla donatacak ve merhuma rahmet, ailesine dayanma gücü ve başsağlığı dileyecek. "Birileri" bunları yapmakla görev ifa etmiş olacak. (?)

AMA...

"Birileri" çıkıp siyasi liderler korumasız dolanıyor diye bu kokuşmuş düzeni "demokratik" olarak adlandıramayacak.

"Birileri" düzenden beslenmek adına, yanlış yerlerde imzaladıkları "umutluyuz, umutluyuz, umutluyuz" gibi tek taraflı ve "biz"iyle kimleri karşıladığı belirsiz fiil çekimleriyle doğru zemine oturtamayacak.

VE "ÖTEKİ"LER

"Birileri"nin karşısında hep "öteki" olanlar, Kutlu Adalı gibi kendi yurtlarında "sürgün" ve "yabancı" olanlar, iktidar camiasında itibarı olmayanlar, "ötekiler" yani. Barış diyenler daha yüksek sesle konuşmak zorundadırlar ve birbirlerini daha çok sevmek.. TIPKI Kutlu Adalı'nın barışı sevdiği gibi...

(1) İ. Hora Şeher/ Tamer Öncül, Pygmalion Yayınları

Zapatistalar hangi gerçeğin karşılığı?

Tam bu kesitte, "muzaffer" neo-liberal saldırının "YDD" boyutlu vahşeti "yeni sağ"ın "mutlak zafer"ini teorileştirmeye yönelik medyatik bir yalanı körüklerken; Meksika'nın Güney'inde bir avuç yerli ve onların hizmetkârı Zapatista, neo-liberal yalana karşı haykırdı: "Ya Basta/Yeter Artık !"

Yeni Dünya Düzeni'ne kafa tutuyorlar...

Temel DEMİRER

Sosyalizmin ve sol projenin zafere ulaşabileceği varsayımı, en ağır sınavını, 1980'lerin sonlarından 1990'ların başlarına uzanan kesitte verdi. Zor günlerdi ve zorluklar ise hâlâ aşılabilmiş değil... "Sosyalizmin bunalımı" olarak sunulan ve sosyalist sektörel ülkeler topluluğunu sarsan "kargaşa dönemi", çaplı bir likidasyonun trajik görüngüleriyle, tüm dünyayı derinden sarstı. Eski SSCB ve Yugoslavya ile Romanya, Çekoslovakya etnik çatışmalara sahne oldu. Milliyetçilik dalgası gerici ve dinsel akımlarla da birleşerek Balkanlar'dan Kafkaslar'a uzanan coğrafyayı ateşe boğdu.

Sosyalist sektörel ülkeler topluluğunun çöküşü, elbette Batı ve Doğu'da yeni soru(n) ve bunalımları da beraberinde getirdi. Yeni sağ dalga, "globalizm" adı altında vahşi kapitalist bir ekonomi politikayı dayatırken, ırkçılığı, neo-faşist ideolojileri rehabilite etti. "Uygar Batı" çaplı bir sarsıntı ile irkildi. Sarsıntı dalgasıyla birlikte tüm muhalefet hareketleri (bir hayli şaşkınca !) 1970'lerdeki kazanımlarını korumak için savunma konumuna çekildi.

Özetle Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla yeni bir dönem başladı. Kimilerine göre "eski emek-sermaye ayrımına artık yer yoktu... İnsanlığın sınıflı sömürücü vahşetten kurtuluş ütopyası, sosyalizmin çökmesiyle birlikte tarihin tozlu raflarına kalkmıştı..." Yani tarih böyle alelacele oluşturulmuş "yeni zamanlar" teorilerinin spekülasyonlarıyla altüst oldu. Hatta 19. yüzyılın sonunda, yine bugünkü gibi hızlı bir küreselleşme atılımı sırasında, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Kautsky ve Bernstein gibi liderlerinin, dünyada "yeni ve barışçı bir döneme" girildiğine ilişkin teorileri yeni giysiler içinde hortlatıldı...

Oysa Yeni Dünya Düzeni'nin (YDD) devreye soktuğu globalleşme, sözde "bilgi çağı (veya toplumu)" kavramları altında Güney'e, "post-kolonyalist ve oryantalist" bir talanı sundu. Yani kapitalizmin kontrolündeki "globalleşme"nin tarihsel misyonu, yaygınlaştırmaktı. Emperyalist talanın, "çağdaş" siyasi ideolojisi haline getirilen "globalleşme"; dünyayı 22 trilyon dolarlık bir kumarhaneye çevirdi. Açlığı büyüttü, talanı genişletti ve sömürüyü derinleştirdi. "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i"nin kara bayrağı altında varlığını sürdüren Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) kontrolünde uygulanan sıkı para politikaları, küresel ölçekte faizlerin yükselme eğilimini artırırken, özellikle Güney ülkelerini borç batağının ve açlığın kollarına attı. Örneğin dünyada 5.5 milyar insan yaşıyor. 2040 yılında bu sayı 11 milyara çıkacak. "Dünya'da 800 milyon kişi açlıkla karşı karşıya" diyor Birleşmiş Milletler 'Dünya Gıda ve Tarım Örgütü' (FAO) Başkanı Jacques Diouf ve ekliyor: "Dünya gıda üretimi, 30 yıl içerisinde dünya nüfus artış hızı ile orantılı olmak üzere, yüzde 75 artacaktır." İnsanlığın gezegenleri ve daha öteleri keşfettiği bir çağda, açlık ve yetersiz beslenmenin insan potansiyelinin yüzde 20'sini yok etmesi kabul edilebilecek bir durum değildir. Özetle son 50 yıl içinde, en zengin bir milyar insan, en yoksul bir milyardan 60 kat daha fazla gelire el koydu.

Berlin Duvarı'nın yıkılışıyla gelen...

Berlin Duvarı'nın yıkılışı ile doruğa ulaşan süreçte yaşanan büyük tarihsel olaylar, korkunç bir hız ve yoğunlukla, neredeyse birkaç yıla sığdı. Ve Soğuk Savaş sonrasının uzantısı olan Sıcak Barış kesiti "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i"yle, etnik ve bölgesel çatışmaların vahşeti ve tozu dumanı içinde arz-ı endam etti. Tarihsel olayların olağanüstü hızının ve oluşumunun kavranmasına hiçbir teorik çözümleme ayak uyduramadı. Çok şey ancak, her şey olup bittikten sonra tarif edilmeye çalışıldı. Bu anlamda yaşamın gerisinde kalındı.

Denilebilir ki, dünyada sol hareketler ve kuramcılar yaşamın gerisinde kalan ataletleriyle "Yeni Dünya Düzeni" girişiminin bir düzensizliğe dönüştüğü kesitte 'ne oluyor' sorusuna yanıtlarken, şimdi gündemdeki asli soruyu, 'ne yapmalı ve nasıl sürdürmeli' oluşturmaktaydı... Çünkü dünya solunun insani yanıtını oluşturmakla mükellef (yoksa yok olmaya mahkûm) olduğu kesitte, sosyalist sektörel ülkeler topluluğunun çöküşüyle devreye giren toz-dumanın sisi dağılmaya başladığında, kapitalizmin yeni yükselişinin karşısına nasıl dikilmek gerektiği konusunda tartışmalar da gündeme geldi. Zapatistalar işte bu kesitte boy verdi...

İşte tam bu kesitte, "muzaffer" neo-liberal saldırının "YDD" boyutlu vahşeti "yeni sağ"ın "mutlak zafer"ini teorileştirmeye yönelik medyatik bir yalanı körüklerken; Meksika'nın Güney'inde bir avuç yerli ve onların hizmetkârı Zapatista, neo-liberal yalana karşı haykırdı: "Ya Basta/Yeter Artık !" Zapatistalar, neo-liberal saldırganlığın tırmandığı bir dünyada, insanlığın insan olmaktan kaynaklanan var oluş haklarının gasbedilmesine ya da insanların Kuzey'de robotlaştırılmasına ve Güney'de de sürüngenleştirilmesine "hayır" diyorlardı... Bu tür bir kavganın enternasyonal ölçekte yürütülmesinden başka bir çözüm olmadığının altını ısrarla çiziyorlardı...

Zapatistalar ne yapıyor?

"Bizlere, önümüze, insanlık yerine borsa endeksleri, onur yerine yoksulluğun globalleşmesi sunuldu" diye haykıran Zapatistalar, "neo-liberalizmin zaferi" yalanına karşı, dünya çapında direniş hareketinin örgütlenmesinden ve özgürlük ateşinin yakılmasından yanalar...

Bu amaçları güden EZLN ayaklanması, iktidarı "silahların düzenleyici erdemine" yaslanarak, militarist bir tarzda ele geçirme amacını gütmüyor. İktidar ilişkilerinin, politik sistemin değişimini hedefliyor. Bu nedenle Subkumandan Marcos, "Dünyayı ele geçirmek gerekmiyor/ Onu yeniden yaratmak yeter/ Kendi ellerimizle/ Bugün" diyor... Zapatistalar, sivilliği yadsımayan bir siyasallığın politik kültür arayışını ifadeye çalışan bir politik duyumu temsil ediyorlar. Çeşitlilik içinde birliğin savunucuları olan Zapatistalar, Meksika'da 'Kurumsal Devrimci Parti'nin tek parti diktatörlüğüne karşı, geniş ve sivil bir muhalefet hareketinin inşasını teşvik ediyorlar.

!"sloganı dünya çapında azgınlaşan neo-liberal projeye karşı bir meydan okuma ve savaş çağrısıdır. Bu projenin anafikri şudur: "İnsanların bir avuç çokuluslu tekelin kâr çıkarlarına hizmet etmek zorunda bırakıldığı ve işgücü ile ya da tüketici olarak her şeyin pazarlandığı piyasa koşullarına başkaldırmak gerekir.."

Gerçekten de çokuluslu şirketler, sınırlarötesi iş bitiricilikleriyle sınırsız özgürlüklere sahipken, emek cephesinin ve bir bütün olarak ezilenlerin köleleştirilmesi küresel çapta derinleşiyor. Bu noktada ezilenlerin kıtalararası dayanışmasının ve yeni perspektif arayışlarının birleştirilmesi yaşamsal bir önem taşıyor. Yani Zapatistalar YDD'ye karşı direniş biçim ve yöntemleri üzerine, şimdi kıtalararası deneyim alışverişini derinleştirmenin ve birleşik politik eylemin önünü açmanın mücadelesini veriyor.

Bu nedenle "paranın sahip olduğu gücün sınırlar ötesinde onuru alçalttığı, dürüstlüğe hakaret edip, onuru öldürdüğü, insanlığın var olan durumu yerine borsa haberlerinin tartışıldığı... Onurun yerini global sefilliğin, umudun yerini boşluğun ve yaşamanın yerini uluslararası terörün aldığı bir dönemde neo-liberalizmin sunduğu insansızlığa karşı bizim de uluslararası umudu kurmamız gerekiyor" diye haykıran Zapatistalar, 1996'nın Ocak ayında Meksika'nın Lakondonnen Ormanları'nda "Neo-liberalizme karşı kıtalararası toplantılar" kararı aldılar.

Geçen nisan ayında çeşitli kıtalarda yapılan ön toplantılar 27 Temmuz-3 Ağustos tarihleri arasında Chiapas'ta dünya çapında bir devrimci kitlenin katılımıyla düzenlenecek ana toplantı ile sonuçlandırılacak.

Umudun Enternasyonalleşmesi

Ön toplantılarda üç ana başlıkta ele alınan konular şöyleydi:

TAHLİL: i-) Sistemin ekolojik ve toplumsal sınırlarının tartışılması; ii-) Baskı; iii-) Aldatma ve çeşitleri; iv-) Yeni ve değişen çözüm koşulları; v-) Dünya çapında internet bağlantısının ikinci basamağı (Global bilgi toplumu); vi-) Toplumların tekdüzeleşmesi; vii-)

vahşi ormanlara dönüşmesi; viii-) Teknomani (teknoloji fetişizmi); ix-) Mülkiyetin korunması (Orta sınıfların frenleyici ve eylemsizleştirici etkisi); x-) Gerçek; xi-) Gerçek ve Ütopya; xii-) Evrim-doğa-insan-teknoloji ya da yeni bir dünya düzenine doğru mu gidiyoruz?

DİRENME: i-) Dayanışma ve uygulamalı dayanışma nedir, neleri içerir?; ii-) Direnme hakkının kullanımı ve etkileri; iii-) "Eski" ve "yeni" direnme biçimleri; iv-) Dayanışmanın çözülüş nedenleri; v-) Etkilenmeden direnişe; vi-) Harekete geçmek; vii-) Duyarsızlık, ilgisizlik ve teslimiyete karşı mücadele; viii-) Direnme sürecinde ortaya çıkan hatalar; ix-) Halkla bütünleşme yöntemleri; x-) Dert yanma söylemi yerine katılımın gerçekleştirilmesi; xi-) Özveri ve kararlılık; xii-) Şiddete karşı tutum; xiii-) Direnmenin yerel ve dünya çapında bağlantıları; xiv-) Doğanın bir parçası olarak insanın tartışılması; xv-) Evrimin sorumlusu olarak insan; xvi-) Bağlanmanın ve kurtuluşun tarihi açısından önemi ve tarihin tartışılması.

YÖNELİMLER: i-) Yerel ve bölgesel özyönetim; ii-) Kültürel ve toplumsal özdeşleşme; ii-) Gündelik yaşam uygulamalarında insanlık onurunun karşılığı; iii-) Üstünlük yerine karşılıklı itibar (değer); iv-) Geleneklere, özgeçmişlere ve etkilenmelere karşılıklı saygı; v-) Toplumsal yardımlaşmanın modelleri; vi-) Kendine ve başkalarına karşı sorumluluk; vii-) Tekdüzeleştirilmiş toplum yerine kültürel çeşitlilik (mozaik); viii-) Umudun enternasyonalleştirilmesi; ix-) Resmi veriler yerine toplumsal ekolojik gerçekler; x-) Sorumluluklar ve pratik.

1996'nın Ocak ayında Lakondonnen Ormanlar'ında alınan "Neo-liberalizme karşı kıtalararası toplantılar" kararı doğrultusunda Amerika (La Realidad, Chiapas), Afrika (Güney Afrika'da), Asya (Tokyo), Okyanus-Avustralya (Sidney) ve Avrupa (Berlin) ön toplantılarının düzenlenmesi için kollar sıvandı.Bu doğrultuda kurtuluş düşüncesini inşa amacını güden ve "Ya Basta/ Yetti Artık !" sloganı altında Berlin'de 30 Mayıs-2 Haziran 1996 tarihleri arasında düzenlenen neo-liberalizme karşı Avrupa ön toplantısı, "İnsani bir toplum için neo-liberalizme karşı" enternasyonal bir platformdu. Toplantıya, farklı Avrupa ülkelerinden 1000 delege katıldı.

Latin Amerika, Meksika ve Zapatistalar

Bugün dünya nüfusunun beşte birini oluşturan 1.1 milyar civarında insan korkunç bir sefalet içinde yaşamakta. Sözkonusu 1.1 milyar aç insanın, 200 milyonu Latin Amerikalı. Latin Amerika'da yoksullar çok daha fazla yoksullaşırken, zenginliğe kimin el koyduğu sorusunun yanıtınıysa 'Latin Amerika Ekonomik Komisyonu' (CEPAL) şöyle veriyor: 1960-1990 arasında, ilk (en üst) yüzde 20'nin payı yüzde 70'den 87.2'ye fırlarken, sonuncu (en alt) yüzde 20'nin payı ise yüzde 2.3'den 1.3'e düştü...

Latin Amerika, damarları sömürgecilik ve kapitalizm tarafından kesilmiş, durmadan kan kaybeden bir coğrafya... Meksika da bu coğrafyanın bir parçası. Meksika'nın güney eyaleti Chiapas ta yoksulluk ve yoğun adaletsizliklerin yurdu. Bölge derin ve uzatmalı çelişkilerle altüst oluyor. Yapılan özel araştırmalar, Chiapas eyaletinin toplam 7.5 milyon dekarlık tarım alanlarından 3 milyon dekarı, 6 bin toprak ağasının elinde bulunduğunu ortaya koyuyor. Nüfusun geriye kalan yüzde 95'i, yani yoksulluk sınırının altında yaşayan bir milyon yerlinin payına düşen açlık ve baskı...

Meksika hükümetinin son aylarda toprak sorununu "çözme" yolundaki sözde çabaları, toprak sorunu kaynaklı çatışmaların yaygınlaşarak sürmesini engellemiyor. Tarihçi Antonio Garcia'ya göre, 20 yıldan uzun bir süredir Chiapas en şiddetli çatışmalara sahne oluyor. Ayrıca, dinsel çatışmaların da yaşandığı eyalette, açlık ve cehalet oranı çok yüksek... Chiapas'ta nüfusun yüzde 67.6'sını Katolikler oluşturuyor. Eyaletin geriye kalanı ise Protestan.

Meksika'nın sorunu sadece Chiapas ile değil... En iyisi bu konuda sözü bir Meksikalıya bırakmak: "Kurşun, ölüm, eylem bir arada bizim oralarda. Aslında zengin Meksika'nın bilerek emperyalizm, destekçileri ve bir avuç oligarşik yapıya peşkeş çekilmiş ve iliklerine kadar sömrülen, fakir ama bir o kadarda onurlu olan halkın askeri, sivil, politik, dişi ve tırnağıyla; yaba, orak, bıçak, tüfek, çekiç gibi ne bulursa, pratiğe katıp örgütlenerek buluşup verdiği mücadeledir bizimkisi. Hep söz verdiler, hiç yapmadılar. Bize Zapatistalar diyorlar. Yasalarına göre suçlu duruma düşürmeye çalışıyorlar. Biz halkın bağrından çıkmış ve halk için çalışan tüm örgütleri destekliyoruz. Onlara karşı çıkanlar halka karşı çıkmış olurlar. Köylü toprağını, işçi emeğinin karşılığını, yerli halk haklarını ve tüm Meksika kurtuluşunu istiyor. Politik tutuklular bırakılana, köylü toprağına, yerli halk insani haklarına kavuşuncaya, işçi emeğinin karşılığını alana kadar kavgaya devam edeceğiz. Rejim istese de istemese de, mücadele edeceğiz, kazanacağız !" diyor Rocio Mesino Mesiono...

Halkın Devrimci Ordusu (EPR)

Özetle Meksika'da mücadele sürüyor. Hem de sadece Zapatistalar'la değil. Geçenlerde adını duyuran 'Halkın Devrimci Ordusu (EPR)' ile de... EPR geçenlerde ülkenin güneyindeki Guerrero eyaletinde ortaya çıktı. 70 kadar maskeli ve silahlı kişi 28 Haziran 1996'da bir gösteri yaparak, EPR'nin hükümete karşı silahlı ayaklanma başlattığını açıkladı. 17 solcu çiftçinin öldürülmesinin birinci yıldönümüne rastlayan gösterinin ardından Meksika askerleri, grubun üyelerini yakalamak için ülkenin güneybatısında mevzilendiler. ERP'nin ortaya çıktığı Guerrero eyaleti, EZLN'nin ortaya çıktığı Chiapas gibi Meksika'nın en yoksul ve geri kalmış bölgelerinden biri. Eyalet adını 19. yüzyılda İspanyol sömügecilere karşı silahlı mücadele başlatan bir yurtseverden almış. 1960'lı ve 70'li yıllarda eyalette yerel zenginleri kaçıran ve polisle çatışan bir grup faaliyette bulunuyordu.

Meksika öteden beri muhalif halk kesimlerinin örgütlü çıkışlarına sahne olan bir ülke...

Rocio Mesino Mesiono'nun ağzından...

Rocio Mesino Mesiono, Meksika'daki 'Campesina de la Sierra der Sur (OCSS)' adlı örgütün temsilcilerinden. OCSS, devletin köylü, kentli, işçi ve özellikle Yerliler (Kızılderililer) üzerine uyguladığı baskı ve terör karşısında birleşen yaklaşık dörtyüz (400) kuruluşun içinde yer aldığı ve 50 yoksul köyün insanlarından oluşan bir örgüt.

Yine Mesiono'nun açıklamalarına göre, "İsim verilmese de Meksika'daki 23 milyon Kızılderili'nin sefalet içerisinde olduğu biliniyor. 10 ülkeye sanayi maddesi satan Meksika zengin bir ülke. Ancak, bu zenginlikte dağılımı eşit olmayan haksızlıklar var. Japonya ve Almanya başta olmak üzere bizim sayemizde giderek zengin olan ülke sayısı az değil... Yanlış politika ve tutumlardan dolayı 6 yıl önce de gerçek bir sefalet vardı, bu yıl bu ikiye katlanmış durumdadır. Haksız kazançlar ya işçinin emeğinden çalınarak, ya da köylünün elindeki toprağı alınarak sağlanıp bir avuç zengine peşkeş çekiliyor. Uluslararası para fonları bir yandan borçlandırıp diğer yandan ise bu borçları siyasi malzeme olarak kullanarak ülkeyi daha da zor durumlara düşürüyor. Politik reçeteler vererek daha da bağımlı duruma girmemizi ve özellikle ABD'ye yem olmamızı arzuluyor. Kısacası verilen tüm sözler ve uygulanan politikalar siyasi manevra ile daleverelerden öteye gitmiyor.

Ayrıca ne kadar örgütlü olduğumuz hemen her bölgede gerçekleştirdiğimiz yığınsal eylemliliklerde de görülüyor. Bu eylemlerden de anlaşılacağı gibi, Meksika halkı ayakta diyebiliriz. Bazı oportünist sendika ağalarıyla çevreler düzen yanlısı tutum sergileseler de, işçide giderek bir bilinç ve kavga yeteneği gelişmektedir. Son dönemlerde milyonlarca insan, hak arayışı için sokaklara döküldü. Bir çok eylem polis ve ordu engelleri, tutuklama ve gözdağına rağmen başarıyla sonuçlandı. Her alandaki örgütlenme gün geçtikçe baskı ve zülüme karşı daha da yükseliyor diyebilirim.

Silahlı mücadeleyi izole etmek

"Biz halk için çalışan ve halka sahip çıkan tüm örgütlere olumlu bakıyoruz. Bir halk tüm unsurlarıyla bütündür. Bizim için Meksika'daki silahlı hareketler ulusal kurtuluşun gerçek güvencesini oluşturuyorlar. EZLN bir halk hareketidir. Plan ve programlarıyla Meksika'nın bağımsızlık ve kurtuluşu için çalışan EZLN giderek kitleselleşen bir güç olarak varlığını sürdürüyor. Devlet Zapatistalar'la anlaşmakta sorun çıkartıyor. Barış ve anlaşma çağrılarına karşılık verilen sözler silahlı mücadeleyi izole edip, eritmeyi hedefliyor.

"1910'dan 1970'e kadar olan devrim süreci ve günümüze kadar örgütlenme hiç ara vermedi. Hiçbir mücadele aniden başlamaz. Bu mücadele de aniden başlamadı. 60'lı yıllarda neredeyse tüm halk mücadele içerisine çekildi. İşçi sınıfı ve köylü haklarını aramak için çeşitli ve çok güçlü eylemler gerçekleştirdiler. Bunların çoğu ortak eylemlerdi. Böylesine bir mücadele beraberinde baskının daha şiddetlenmesini getirdi. 60'lı yılların sonunda yüzlerce işçi ve köylü ya tutuklandı, ya da işkencelerden geçirildiler. 1968'de bir çok büyük şehirde toplu eylemler oldu. Öğrenci eylemleri o zaman radikal çözümler ya da Marksizm değil, daha elverişli şartlar talep ediyordu. Polis ve ordu göstericiler üzerine havadan helikopterlerle, karadan panzerlerle ateş açarak, binlerce insanın yaralanmasına, ya da bir çoğunun ölmesine neden oldu. Bu durumda, Meksika'nın bir çok bölgesinde silahlı mücadeleler başladı. Bugün Zapatistalar olarak bilinen politik ve silahlı örgütün dışında yedi örgüt daha var. Politik- silahlı olarak tanımlayabileceğimiz ilk parti 1968'lerde ortaya çıktı. Bu 'Halkın Gizli Kurtuluş Örgütü' idi. 60'lı yılların sonlarında başka silahlı örgütler de ortaya çıktılar. Bunlar günümüzde de var olan Guevara (Ernesto Che Guevara)'cılardı. Ayrıca yine Zapatistalar kurtuluş hareketinden sonra, 1994'te de silahlı hareketler ortaya çıktılar. Bunlar petrol ve gaz santrallerini havaya uçurmakla birlikte, ülkenen en büyük ve önemli askeri üssünü de havaya uçuran önemli eylemler gerçekleştirdiler. Dizi şeklinde polis karakolları basıldı vs. En önemlisi de geleneksel solu gelişen mücadeleyle kenara iterek, aştık..."

RP: 'Düzen partisi'nden 'devlet partisi'

Seyfi ÖNGİDER

En büyük partinin ancak yüzde 20'ler civarında oy alabildiği 24 Aralık seçimlerinin sonuçları siyasal sistemin krizini daha da derinleştirdi. Burjuva cephesindeki siyasal parçalanma daha ileri boyutlara ulaşırken siyasal İslamın sözcüsü olan Refah Partisi de birinci parti haline gelmişti. Böylece rejimin öteden beri 'tehlike' veya 'düşman' olarak gördüğü üç politik eğilim veya kimlikten (sosyalistler, Kürtler ve islamcılar) biri artık eski yöntemlerle bastırılamayacak, yok edilemeyecek bir noktaya ulaşmıştı. Hele de bunun hükümete gelmesi ilk aşamada 'memleketin asli sahipleri'nin düşünemeyeceği bir şeydi. Dolayısıyla öncelikle RP'nin içinde olmadığı bir hükümet modeli oluşturulmaya çalışılırken mevcut siyasal kriz daha da derinleştirildi. Basbayağı askerlerin tavsiyesi ile kurulan ANAYOL kısa sürede çökünce yine RP'yi hükümet dışında tutan yollar zorlandıysa da olmadı ve sonuçta rejim RP'yi sisteme entegre etmeye yöneldi.

Ancak bu o kadar kolay olmadı. Yine öncelikle kriz hemen her yol ve yöntemle derinleştirilir ve düzenin bütün siyasal partileri ve aktörleri alabildiğine hırpalanırken esas olarak bir 'milli mutabakat hükümeti' hedefleniyordu. Böylesi bir hükümet modelinde RP de yer alabilirdi, ama onun dışındaki partilerin bir araya gelmesi de yeterli olabilirdi.

Bunun için bir hayli çaba harcandı, ancak şu aşamada böylesi bir hükümet modeline ulaşmak mümkün olmadı ve dolayısıyla RP'nin hükümet olmasına yol verildi.

Artık önceliklerde bir farklılaşma vardı; ya RP'nin başını çektiği bir hükümet kurma girişimi güvenoyu alamayarak bu aşamada kalacak, ama böylece RP'nin "Bize hükümet olma şansı verilmiyor" lafları elinden alınarak oldukça 'demokratik' görünümlü bir yoldan 'milli mutabakat hükümeti' modeline gidilecekti. Ya da güvenoyu alınması durumunda RP'nin sistemin diğer partilerinden farkı olmadığı birçok açıdan gösterilecek, kanıtlanacaktı. RP'nin başını çektiği hükümet şu veya bu şekilde sona erdiğinde artık her türlü alternatifin denenmesinin ardından daha rahat ve 'meşru' bir görünüm kazanacağı için, yine geniş tabanlı, hatta bütün partilerin katıldığı bir 'milli mutabakat' hükümeti gündeme getirilebilirdi. Böylesi bir hükümet modeliyle bir-iki yıl ortalık düzlendikten sonra seçimlere gidilebilirdi... İşte RP-DYP hükümetine böyle gelindi. Şimdi fazla uzun ömür biçilmeyen bu hükümet RP'yi de 'denenmiş partiler' arasına dahil edecek.

'Vah vah! Vah ki, nasıl vah!'

Daha hükümetin kuruluş sürecinde ve oldukça kritik dengelerin oluştuğu güvenoylaması öncesinde RP'nin diğer düzen partilerinden bir farkı olmadığı çeşitli biçimlerde ortaya konmaya başlandı. Ne olursa olsun hükümet kurmaya girişen Erbakan birdenbire 'Atatürk ilke ve inkılaplarının savunucusu' kesilince belki kendi tabanı buna bir zorunluluk ve takiyye olarak hoşgörüyle baktı, ama yine de bu, islamcı aydınlar açısından bir gerilim ve huzursuzluk kaynağı oldu. Bu tutumlar yolsuzluk dosyalarından kurtulma iddiaları ile birleştiğinde daha hükümetin kuruluş aşamasında RP belirli sıkıntılar içine sürüklendi.

Ama sadece bu kadar değil. Tek bir oyun bile hesabının yapıldığı güvenoyu öncesinin milletvekili transferlerinde RP de yer aldı. Eroin kaçakçılığından birçok kez tutuklanan ANAP Van milletvekili Mustafa Bayram'ı transfer etti. Bunun üzerine is-

İktidarsızlık, uzatmalı kriz ve restorasyon

Kenan KALYON

Hükümet krizi düzenin ve rejimin çok boyutlu, yığışmalı krizinin kendini dışa vurmasıydı. Refahyol hükümetinin güvenoyu almasıyla birlikte bu uzatmalı hükümet krizi sona ermiş gözüküyor.

Refahyol hükümetinin kotarılmasında, yolsuzluk dosyalarının üstünün örtülmesi ve bu noktadaki çıkar ortaklığı önemli bir etkendir. Ama bu noktaya abartılı biçimde takılıp kalmak, görünüşün ötesine geçememektir. Olup-bitenlere, sözgelimi M. Yılmaz'ın ve Ecevit'in penceresinden bakmaktır.

Oysa iş olacağına varmıştır. Yaygın bir iktidarsızlık durumunun ortasında, top dönüp dolaşıp iktidar isteyen ve bunun susuzluğunu çekenlerin ayağında kalmıştır. Gerçekten de uzatmalı hükümet krizi boyunca, Ecevit, ne iktidara ne de muhalefete talip olmadan, sürüncemeye oynamaktan ve partilerüstü bir mutabakat hükümetinde kendisini başbakan yapacak talih kuşunu beklemekten başka ne yaptı ki... M. Yılmaz'ın tavrı, ustası Demirel'den öğrendiği, ama beceriksizce yüzüne gözüne bulaştırdığı kayıkçı döğüşü ve yapay gerilim taktiklerinin yol açtığı bulanıklığın ortasında, gerçekte iktidardan kaçış tavrı değil midir?

İktidarsızların, iktidarsızlık illetine yakalananların yalnızca iktidardan kaçış tavrı içinde oldukları sanılmamalıdır. İktidarsızlık muhalefet yapma kapasitelerini de felç etmektedir. Uzatmalı hükümet krizi bunu yeterince kanıtlamadı mı? Taraflardan birine tabi olmadan Anayol'u hırpalayan Refah değil miydi?

Evet iş olacağına varmış, iktidar onu gerçekten isteyenlerin olmuştur. Ama tam bu noktada bir ayırıma dikkat çekmek gerekiyor. Refah arkasındaki yığınların iktidar özlemini dillendiriyor. Tansu Çiller açısından sorun bambaşkadır. O, kendisini ve belirli bir çıkar grubunu kurtarmak için bir bakıma can havliyle iktidar istemektedir.

Görünüşün ötesi yukarıda söylenenlerden ibaret değil. Refah sanki burjuva parlamenter sistemin, iktidar ve muhalefet seçenekleriyle normalize olmasının imkanlarını açıyor. İktidarsızlara adeta buyurun muhalefette kendinize gelin, güç ve iktidar kazanın der gibidir. Onları sanki ne iktidar, ne muhalefet olamamak; uzatmalı krizin nesnel ve öznel itmesiyle kendini dayatmış olan milli mutabakat türü oluşumların gönüllü ya da gönülsüz öğeleri olmak gibi bir sıkıntıdan kurtarıyor. Kısacası iktidarsız ve felç olmuş parlamenter sistem, toptan bir refah aşısı yiyor. Baykal bu durumu anlamış olmalı ki CHP'yi erkenden "laik-demokratik cumhuriyet mücadelesi"nin karargahı ilan ediyor. Mustafa Kemalvari büyük laflar ediyor: Hattı müdafaa yok, sathı müdafaa vardır!.. M. Yılmaz, "fazilet mücadelesi" halkasına tutunuyor. Ama Bağdat'a varmadan dönecek yanlış hesaplar var.

Birincisi; kimse Refah'ın balonunun, hem Refahyol kotarılırken yaşananlar, hem de "iktidar yıpranması" nedeniyle tez elden söneceğini sanmamalıdır. Eğer birileri "seçmen"le kafa buluyorsa, hiç kuşku olmasın durumun hince farkında olan seçmen de, soruna pek de öyle fazilet mücadelesi gibi abartılı bir noktadan bakmaksızın onlarla kafa buluyor. Alan razı, veren razıdır. Yeni değer yargıları çerçevesinde yığınları saran bir arınma kolay bir iş değildir.

İkincisi; Refah tabanı takiyyeyi içselleştiren bir düşünüş tarzına sahiptir. Bu nedenle bir dönem için Refah'ın rejime karşı takiyyelerini, bizzat kendisine karşı yaptıklarından ayırdedemeyecektir.

Üçüncüsü; kendisi için son derece sancılı ve gerilimli bir süreç olsa da Refah, son dönemlerde hızlanan adımlarla merkeze oynamaktadır. Merkeze oynamak tanımlanmış, statik bir merkeze yerleşmek değildir. Aynı zamanda merkezi yeniden tanımlamaktır.

Dördüncüsü; Refah, düzenin ve rejimin milli mutabakat ihtiyacını kendi üzerinden realize etmek istiyor. Bütün söylemini bunu gözeterek kuruyor. Düzenin bekası için bende hiç kimsede olmayan organik ve mobilize kitle desteği var, demeye getiriyor. Kısacası, eğer bundan sonra olacaksa, burjuva muhalefet odakları bakımından kolaycı yükseliş yolları tıkalıdır.

Bütün bunlar uzatmalı hükümet krizine artık nokta konduğu anlamına gelir mi? Kuşkusuz hayır. Bir mola verilmiştir. Bu mola sırasında Refahsız hükümet arayışlarında ifadesini bulan bir takıntı aşılmıştır, hepsi o kadar. Temelde yatan sorunlardan kalkarak durumu irdelediğimizde kilitlenme devam ediyor. Ayrıca, Refahyol hükümeti, Refah'ın rejime entegrasyonu operasyonunun tamamlandığı anlamına gelmez. Sorun asıl şimdi başlıyor. Altan Tan, 6 Temmuz tarihli Demokrasi'de bu noktaya parmak basıyor: "Erbakan'ın işi gerçekten zor. Bir yanda yetmiş yıllık statükonun 'zinde güçleri', diğer yanda bir o kadar yıldır 'bu günü' bekleyen islami taban."

Evet, Erbakan'ın politik sistemin başbakanlık gibi bir noktasına yükselişinin simgesel anlamı büyüktür. Bu noktaya kanıksaya kanıksaya geldiğimiz için dönüşümün anlamını yeterince fark edemeyebiliriz. Erbakan'ın başbakanlığı burjuva cumhuriyetin restorasyon döneminde yeni bir evredir. Şu kayıtlarla, restorasyon burjuva devrimlerinin içsel bir eğilimidir ve hiçbir restorasyon eski düzenin yeniden tesisi anlamına gelmez. İdeolojik, siyasal ve kültürel alanda söz uygunsa "piç" bireşimler doğar. Çok açıktır ki, düzen karşıtı güçler güç dengelerini köklü dönüşümlere uğratmadıkça, bundan böyle egemen ideoloji içinde islami ton güçlenecektir. Bir darbe durumunda bile, bu eğilim değişmez.

Bizim mücadelemiz ve muhalefetimiz düzenin bütün temsilcilerinden ayrıldığımız ve onların farklılıklarını değil, aynılıklarını esas aldığımız bir zemine dayanmalıdır. Refah bu ayrılıkları altını çize çize sunmuş bulunuyor. Ancak bu zemine dayanırsak, kendi bağımsız hattımızdan kalkarak farklılıkların sunduğu olanakları değerlendirebiliriz.

Özgürlükçü ve demokratik laisizmini öncelikli mücadele hatlarımızdan biri olması bir yana, "laik-demokratik cumhuriyetin koruyuculuğu" türünden bir muhalefet eksenine kaymamak özellikle önemlidir. Her şey bir yana, I. Cumhuriyet artık bir kabuktur. Sert bir kabuk olsa bile. Rejimin içten içe dönüşümü ve başkalaşımı devam ediyor. Burjuvazinin II. Cumhuriyeti'nin ne olacağı ve hatta ne olduğu da bugünden az çok bellidir.

ne mi?

lamcı gazetelerden Akit yazarı Yılmaz Yalçıner 'Vah vah! Vah ki, nasıl vah!' diye dövünen bir yazı yazdı. İsmini vermeyerek Mustafa Bayram'la cezaevinde birlikte yattığını anlatan Yalçıner, onun rezilliklerini sayıp döktükten sonra "Breh!.. Breh!... Ne günlere, kimlere kaldı şimdilerde islami hareket.." diyerek yazısını şöyle bitiriyordu: "Büyüdükçe, insan, örgüt, parti-pırtı kirlenmekte, kokuşup, bozuşmakta.." İşte böyle hükümet olmanın hiç de küçük olmayan bir bedeli var ve RP bunu daha ilk adımlarda ödemeye başladı.

Ancak Erbakan başta olmak üzere, RP yönetiminin bundan bir şikayeti olduğu, hata yaptıkları sanılmamalı. Tam tersine bunlar bilerek yapılıyor ve RP yönetimi sisteme, 'memleketin asli sahipleri'ne güven vermeye çalışıyor.

RP 'merkez'e kayabilir mi?

ANAP ve DYP'nin bilinen çatışmaları ve sürtüşmeleri ile yıpranmaları, güçten düşmeleri ve burjuva toplumunda 'merkez' veya 'merkez sağ' olarak adlandırılan ve siyasal sistemin de genellikle hegemonik odağını oluşturan alanı boşaltmaları RP'nin iştahını kabartıyor. Süreç içerisinde RP'nin bu doğrultuya kayması ve islami ögelerle birlikte bu kesimdeki 'milliyetçi-muhafazakar' seçmeni kazanmaya çalışması mümkündür. Öncelikle 'devlet'e, orduya ve bürokrasiye güven vermeye ve onları kazanmaya, onlar içinde kadrolaşmaya ağırlık veren RP öte yandan da DYP ve ANAP'tan uzaklaşanları kazanmaya çalışacaktır. Bu noktada bölgede hegemonya mücadelesi yürüten tekelci burjuvazi için RP'nin islami söylemi yeni bir olanak haline gelebilir. Çünkü özellikle Kafkasya ve Orta Asya'da İran'la rekabet eden Türk sermayesi RP'nin islamcı söyleminden medet umarsa RP'nin önünde de yeni ufuklar açılabilir. Erbakan ve RP üst yönetiminin tam da buna hazırlandıkları söylenebilir. Böylesi bir gelişmenin ortaya çıkaracağı iki önemli sorun bulunmaktadır; birincisi, başta 'merkez', 'merkez sağ' ve 'merkez sol' gibi kavramlar olmak üzere, bugünkü siyasal rejimi tanımlayan pek çok kavram ve pek çok pozisyon tutuş yeniden ele alınmak, tanımlanmak ve şekillenmek zorunda kalır. Ve aslında bu, rejimin de yeniden kendisini tanımlaması ve şekillendirmesi demektir. İkincisi ise RP'nin islami ögelere bugünkü gibi ağırlık vermeyerek onlardan uzaklaştığı ölçüde bu kez onun yaratacağı boşluğun nasıl ve kimler tarafından doldurulacağı veya bu gidişata RP içinde yer alan fundamentalist, radikal kesimlerin göstereceği tepkidir. Zaten daha bugünden oldukça tereddütlü bir şekilde RP'nin hükümet olmasını destekleyen bu kesimler RP'den koparak yeni bir siyasal oluşuma giderlerse tasfiye edilmeleri zor olmayacaktır. RP'nin geniş yelpazesi içinde durmaya, buradaki mevzilerini güçlendirmeye devam etmeleri durumunda ise öyle kolay tasfiye edilemezler ve etki alanlarını genişletirler.

Kürt sorunu ve RP

Üzerinde yaşadığımız topraklarda bugün en önemli sorunun Kürt sorunu olduğu açıktır. RP'yi diğer düzen partilerinden ayıran en önemli konu da bu soruna ilişkin farklı yaklaşımı idi. RP, dinsel temelde, 'islam kardeşliği' çerçevesinde bu soruna çözüm getireceği iddiasında idi. Nitekim son yıllarda bu bölgede en fazla oy alan parti haline geldi. Ancak gerek koalisyon protokolünde, gerekse de hükümet programında Kürt sorununa ilişkin politikaları belirleyen tümüyle DYP'nin görüşleridir. Dolayısıyla bu en önemli güncel sorunda bu hükümet yeni, farklı bir yaklaşım getirmeyince bundan önceki hükümetlerin kaderinden, yani başarısızlığa uğramaktan kurtulması mümkün mü? Bunun da ötesinde 'milli mutabakat hükümeti' ile amaçlanan 'ortalığın düzlenmesi' operasyonunun bu hükümet eliyle de gerçekleştirilmeye çalışıldığına tanık olunacak ve Kürt sorununda DYP'nin görüşlerini benimseyen RP'nin diyecek hiçbir şeyi olmayacaktır. İçişleri, Dışişleri, Milli Eğitim, Milli Savunma bakanlıklarının RP'ye verilmemesinden güç alacak, şımaracak sivil ve askeri bürokrasi RP itiraz edecek olsa bile bildiğini okumaya devam ettiğinde ortaya çıkacak sonuçların altında RP'nin de kalması, giderek bunları savunan bir sistem partisinden de öte bir 'devlet partisi' konumuna kayması olmayacak bir şey değildir. Dolayısıyla bu koalisyon hükümeti umulandan daha uzun sürdüğü takdirde RP'nin de kaderini belirleyecektir. Ya da şöyle söylenebilir, RP'nin kaderi Kur'an'ı köy evinin damına atarak evi ateşe verenlere karşı alacağı tavra bağlıdır...

Hanife Ana'nın dilekçesi

RP'yi destekleyen islamcı gazetelerden Yeni Şafak gazetesinin 9 Temmuz 1996 günkü nüshasında çarpıcı bir öykü yer alıyor. Rahmetullah Karakaya imzasını taşıyan öykü zorla göç ettirmeden ve köy yakmalardan söz ederken Hakkarili Hanife Ana'nın başına gelenleri anlatıyor. Yeni Şafak'taki öykünün bir bölümü aynen şöyle: "Tarihler 23 Temmuz 1994'ü gösterdiğinde oğlu Mehmet Sarıkamış'ta, Aydın ise Bayburt'ta vatani görevini yapıyor. Ve aynı gün Aksu köyü sarılıyor. Köyün yakılacağı tebliğ ediliyor. Hemen evlerin boşaltılması isteniyor. Yoksa canlı, cansız herşey ateşe verilecek. Altmışbeş yaşındaki Hanife ananın yüreği paramparça oluyor. Zaten kıt kanaat geçiniyor... Elinde Kur'an-ı Kerim yaşlı gözlerle yakarıyor köyünü yakmaya gelenlerin başına:

Biliyorum, herşeye rağmen evimi yakacaksınız. Şu Kur'an hatırı için biraz müsaade edin. Bari içerdeki eşyalarımı alayım.

Hanife ananın feryat figanı boşta kaldı. Ona öfkeyle bakan bir adam elindeki Kur'an'ı kaptığı gibi evin üzerine attı. Ateş emrini verdi. Hanife ana karga tulumba bir kenara fırlatıldı... Çiçekli mahallesindeki evler bir anda alevler arasında kaldı. Yetmiş yıllık birikimleri yarım saat içinde kül oldu. En kutsal varlığı mushafıyla birlikte...."

Yeni Şafak gazetesinin yazdığına göre daha sonra şaşkınlığını üzerinden atan Hanife Ana 28 Temmuz 1994 tarihli bir dilekçeyle yetkililere başvurmuş ve hala yanıt bekliyormuş.

Şimdi bu dilekçeye yanıt vermek zorunda olan RP'dir!... RP'nin yanıtı onun gerçek kimliğini ortaya koymakla kalmayacak geleceğini de belirleyecek önemde...

Hoşgeldin REFAHYOL...

Saruhan OLUÇ

Uzun tartışmaların, sancılı bir sürecin sonunda Türkiye yeni bir koalisyona kavuştu. Refahyol'u çeşitli sıfatlarla ve nitelemelerle değerlendirebiliriz.

Bunun, kirli çamaşırları temizleme hükümeti olduğunu sağır sultan bile duydu. Refah Partisi'nin de diğer partiler gibi her türlü ahlaksızlığın ve rezaletin altına imzasını atan, bunları uygulayan, iktidar koltuğuna oturmak için milletvekili satın almaktan kaçınmayan, kısacası düzenin bütün pisliklerini başarı ile uygulayan bir parti olduğu görüldü.

Öte yandan, bu bir 3. MC koalisyonu olarak şekillenmeye başladı. Özellikle '70'li yıllarda solcu avına çıkmış olan şimdiki BBP'lilerin fiyatının belirlenmesinden sonra 'evet' oyu vermeleri, bu partinin devletin çeşitli düzeylerinde kadrolaşmasını sağlayacak.

Bu koalisyon bir tür devlet-Refah koalisyonu olarak da nitelendirilebilir. Devlet ve ordu için kritik olan bakanlıklar, DYP'de kalmıştır. Bu hali ile bu koalisyon aynı zamanda Refah'ın ehlileştirilmesi girişimi olarak da değerlendirilebilir.

Kısacası, bu koalisyon, temsil krizinin Meclis'te ciddi bir tıkanma yarattığı, merkez sağ ve sol partilerde yaşanmakta olan ideolojik ve örgütsel sorunların kısa vadeli çözüm yolunun bulunmadığının görüldüğü bir dönemde kurulmuş geçici bir hükümettir.

Politik kültür ve örgütsel yapıları açısından değerlendirildiğinde son derece farklı geleneklere sahip olan; politik hedefleri ve programları itibariyle benzeşmeyen birçok talebi ileri süren bu partilerin uzun süre birlikte, yan yana duracaklarını düşünmemek gerek.

REFAHYOL'a karşı nasıl bir mücadele

Refahyol'a karşı oluşacak muhalefeti değerlendirirken, birkaç noktayı ele almakta yarar var. Meclis'te bulunan partilerin koalisyona yönelik eleştirileri farklı kulvarlarda cereyan edecektir. ANAP esas olarak DYP'yi, buna karşılık CHP ve DSP ise Refah'ı hedef alacaktır.

Gerek Ecevit'in, gerekse Baykal'ın ilk tepkileri, her ikisinin de esas olarak 'laiklik-laiklik düşmanlığı' ekseninde bir muhalefet hattı belirleyeceklerine dair güçlü işaretler vermiştir.

Birincisi, bu tür bir muhalefet esas olarak yapılması gereken değildir. Şüphesiz ki, gerçek bir laiklik mücadelesi büyük bir önem taşımaktadır. Ama bugüne kadar uygulanmış olan devlet laikçiliği modeline sahip çıkılarak gerçek bir laiklik mücadelesi verilemez. İmam hatiplerin, imam kadrolarının vb.'nin devletin imkanları ile finanse edildiği bir sistemde, gerçek laiklik için her şeyden önce bu tür işlerin cematlere bırakılması gerekir.

İkincisi, çağdaş yaşamın korunması perspektifi ise yeterli bir politik mücadele ufku taşımaz. Üstelik çağdaş yaşam sadece dış görünüşle sınırlı olarak kavrandığı zaman son derece yetersizdir. Demek ki, bu alanın da tekrardan tanımlanması gerekir.

Üçüncüsü, Refah'a karşı mücadelede askeri güçlere göz kırpma veya onlara dayanma yaklaşımından da mutlaka, ama mutlaka uzak durulmalıdır.

Esas mücadele eksenini ise Refah'ın vaadleri ve politik hedefleri etrafında kurmak gerekiyor. 'Adil düzen' hedefi ile oluşturulmuş olan imaja yönelik yoğun bir faaliyet sürdürmek elzemdir. Refah Partisi'nin kitleselleşmesinin politik konular üzerinden cereyan ettiğini bir an bile unutmamak gerek.

Refahyol hükümetinin ağırlığını milliyetçi, sermaye yanlısı ve devletle içiçe geçmiş olması oluşturmaktadır. Bu ise yapısal olarak Refah'ın bugüne kadar söyledikleri ve hedefledikleri ile çelişmektedir. Demek ki, yapılması gereken bunu açığa çıkarmak, Refah'ın kent yoksullarından, emekçilerden topladığı tepki oylarının kopmasını sağlamaktır. Ekonomik açıdan yaşanmakta olan sorunlar ve yeni bir krizin eşiğinde olunması gerçeği, Refah'ın atabileceği popülist adımları da büyük ölçüde sınırlamaktadır. Bunu gözden yitirmemek gerek. Refah'a esas darbe bu eksen üzerinden vurulabilir.

'Merkez sol' muhalefet yapamaz

Diğer önemli konuyu ise merkez sol partilerin Refah'a yönelik 'gerçek muhalefeti şimdi göstereceğiz' nutukları oluşturuyor. Duruşları ve politikaları ile Refah'ın bu hale gelmesinin önemli nedenlerinden biri olan; solu iyice deforme eden ve ne olduğunu anlaşılmaz hale getiren; iktidardaki icraatları ile (SHP-CHP) kitlelerin sola olan inancını ve güvenini yitirten, ya da 'milliyetçi sol'culuk yapacağız (DSP) hedefi ile iyice sağa kayan ve ırkçı partilerden farklarının ne olduğu bile kimi zaman anlaşılamayan yapılara yönelik tutumumuz ne olmalı?

Bu soruyu yanıtlamadan önce bir saptama yapmak gerekiyor. Bu partilerin örgütsel yapıları, politika yapma tarzları ve üretme yetenekleri bugün için son derece sınırlıdır. Hatta gelişme imkanına da sahip değildir. Dolayısıyla 'şimdi gerçek muhalefeti göreceksiniz' ifadesi boş bir laftan öte anlam taşımamaktadır. Söyleyecekleri, içini nasıl dolduracaklarını anlatmadıkları bir laiklik sınırlı kalacaktır.

Ancak bu duruma çok fazla takılmamak gerek. Yapılması gereken, söylediklerini yapmaları doğrultusunda bu partilerin yerel örgütlerini teşvik etmek, tabanlarını aktif ve kararlı mücadeleye çekmektir. Gerçek muhalefet yapmak için kollarını sıvamaları halinde, özellikle Anadolu'daki yerel örgütler kaçınılmaz bir biçimde ÖDP'liler ile yüz yüze geleceklerdir. 'Sözünüze sahip çıkın, kollarınızı sıvayın ve aktif mücadeleye katılın' talebi ve tutumu kısa zamanda bu yerel örgütleri, laf üretmekten başka bir şey yapma niteliği olmayan merkezleri ile karşı karşıya getirecektir. Her kazanılan yerel örgüt aynı zamanda toplumsal muhalefetin güçlenmesi anlamına da gelecektir.

Türkiye'nin bu hale gelmesinde büyük payı olan merkez sol partilerin genel merkezlerini ve çeşitli düzeylerdeki liderliklerini kıyasıya eleştirmek, yerel üyelere ya da taraftarlara aynı tutumu göstermek anlamına gelmemelidir.

Bu açıdan ÖDP'ye tarihsel bir görev düşmektedir. Bunun bilincinde ve sorumluluğunda davranmak gerekiyor.

Yolsuzluklara, şeriat özlemlerine, kirli partilere ve politikacılara karşı birlikte mücadele etmek, güçlü bir muhalefet odağı yaratmak için geç değildir. Yeter ki bu doğrultuda bir irade oluşabilsin, adımlar atılsın...

Türkün Türklüğünü söylemeye gerek yok

O zaten normaldir, Beyazdır

Yelda

Kimsin, nerelisin sorusuna verecek sağlam, net bir cevabınızın olmaması, milli meseleyi kafanızda halletmediğinizi ya da kısa vadede, bir şekilde "hallettiğinizi", ama ırkçılıkla kesinlikle hesaplaşmadığınızı gösterir. Yani mesela keski-sori-zer'i görüp, ana renkleri, siyah-beyazı göremediğinizi...

Geçen hafta değindiğim konuyu genişletmek istiyorum; şu, meşru olanın haklılığını: Cumartesi Anneleri Türktür, İtalya'da yaşamıyoruz herhalde!.. Kim meşru? Normal sayılanlar. Irkçılığın olduğu yerde ne olduğun, ne yaptığından daha önemli olabiliyor. Haklı bulunman için de, ne yaptığın değil, ne, kim olduğun önemli. Yapılan aynı iş, edilen aynı söz normal ve dolayısıyla meşru görülen bakımından doğru iken, "öteki" için -en azından tartışmalı...

En normal, en doğru, en haklı, en saygın olan beyaz uzmandır. (Bizim memleketin Beyazı Müslüman-Türk'tür. Beyazın da en beyazı Batılıdır.) Bu uzmanın yetişkin bir erkek olduğunu söylemeye bilmem gerek var mı, Bir de, hetero olursa (veya eşcinselliği bilinmezse) daha iyi.

Uzman, aydın denince gözümüzün önünde canlanan resim, aynı sıfatlara sahip kadın değildir. "Öteki" olan kadının "normal, haklı, bizimki" olması için; beyaz, eğitimli, hetero, yetişkin olmanın yanı sıra ahlaklı (en iyisi evli veya dul bir ana), güzel (sağlıklı) olması gerekir. Bir de zengin olursa çok daha iyi.

Bu ölçüler sadece resmen iktidarda olanların gözünde geçerli değil ne yazık ki. Ve ruhlarımızı rahatlatmak için müjdeyi de vereyim: Sadece Türkiye'ye özgü de değil. "Urfa'da namus cinayeti" haberiyle ilgili yorumlarda, özellikle Türk feministlerinin duruşlarında eleştirdiğime benzer bir örneği hatırlatayım. Lynne Segal'den: *

"Siyah kadınların karşı koymalarına karşın, yetmişlerin sonlarında düzenlenen Geceyi Geri İsteriz yürüyüşleri bazen Siyahların yaşadığı mahallelerden geçmiş ve böylece, hem polisin hem de çevrenin inandığı, Beyaz kadınları tehdit eden, ırkçı klişe siyah erkek tipi doğrulanmıştı. Beyaz feministler, 'polis koruması'nın Siyah kadınlar açısından güvenlikten çok tehlike oluşturduğu, hakaret ve kötü muamele, hatta .. ölüm ya da ağır saldırı demek olduğu gerçeği karşısında duyarsız kalmışlardır."

Nasıl ezilme çok yönlü ise, ezme de öyle. Biz sadece birinciyi görebiliyoruz; kendimizi ezilen gruptan gördüğümüz birinciyi. Ezmenin çok yönlülüğü hakkında düşünmeye başlasak, kendimizle hesaplaşmamız gündeme gelecek ister istemez. Bunu istiyor muyuz gerçekten?

Farklı kimlikleri tanıyan solcular olarak, kendimizden farklı olanların farklı ihtiyaçlarını göremediğimizi kabul edersek, bu kabulün siyasi sonucu, bulunduğumuz birimlerde mesela "Siyah"lar lehine kota koymak olacaktır. Bunu istiyor muyuz gerçekten?..

Onlar kim diye sorarken bile, kendi kimliğimiz hakkında sorular sormuyoruz (biz normaliz!), üstelik etnik kimliğine sahip çıkanı gizliden gizliye ırkçılıkla suçlamaya da yatkınız; en hafifinden milliyetçilikle.

Oysa ona ırkını, milliyetini, dilini, dinini hatırlatan da yine biziz. Günde üç öğün gâvur sözcüğünü kullanarak mesela. Bana şöyle demişti biri: "Milliyetçi de değilim dindar da. Ermeni ve Hıristiyan olduğumu unutuyorum. Ne zaman ki 'gâvur' lafını duyuyorum, hakaret edenlere içimden, 'teşekkür ederim kimliğimi hatırlattığınız için' deyip ilk fırsatta; düğün, cenaze, vaftiz ne duyarsam kiliseye gidiyorum"...

Türk solcular hakaret olsuun diye değil ama, yok sayarak, kendi grubunu normalize ederek dışlıyor Müslüman-Türk olmayanları. 'dır-dır' dergisinin Kasım 95 sayısında Feride Baycan'ın bir kitap ** tanıtımı yazısında geçenlerin yabancısı değiliz:

"Patricia: 3 kişi birlikte takılırdık. Janet, o bir siyahtı, arkadaşım Sandra ve ben...

Frankenberg'e göre Patricia, araştırmadaki bütün Beyaz kadınların yaptığını yapıyor ve Sandra'nın ırkını belirtmeyerek beyaz ırkı normalize ediyor. İlk feminist teorilerde Siyah kadınların yaşam deneyimlerinin dışlanmasının, kadın hareketinde Beyaz kadınların gereksinimlerinin öncelik taşımasının nedenini Frankenberg, Beyaz erkeklerin olduğu kadar kadınların da içine işleyen 'Beyazlık' olarak sunuyor."

Geride düşündürücü olan...

"Cağaloğlu'ndayım. Aradığım iki kitabı da bulamadım. Tamam artık, daha fazla gecikmeden işe döneyim. Saat 10.30, sabah. Karşı kaldırıma geçmeliyim. Yok, yok beklemeliyim. Karşıdan geçen iki adamdan biri nasıl da yiyecekmiş gibi bakıyor bana. Laf ola beri gele, yiyeceklere böyle bakılmaz ki. Adam gözleriyle adeta tecavüz ediyor. Sabah sabah canımı sıkacak bir tartışmaya meydan vermemeliyim. Yol onların olsun. Her zaman olduğu gibi, bir kez daha. İşte geçip gittiler. Nihayet karşıya geçtim. Geçtim ama... Herif üzerimden ayırmıyor projektörlerini. İsteyip istemememin onca hiçbir kıymeti harbiyesi yok. Zaten bu bir davet veya beğeni bakışı değil, ben bir kadınım ve o da bir erkek, bakacak elbet!.. Küstah, saldırgan ve düşmanca bakıyor. Artık yürümüyor da. Döndü, önümde dikiliyor, burun burunayız. Başımı önüme eğip, hızla oradan uzaklaşmak... Hayır, bu rolü hiç sevmem.

'Niye bakıyorsun, birine mi benzettin?' İnsan birini, başka birine benzetince böyle bakmaz biliyorum, ama söyleyecek başka söz de bulamıyorum.

'Bakarım tabii ne olmuş?' Şuna bak nasıl da dayılanıyor. Ne yani teyzelenecek değil a, o bir erkek! Kadın erkek yoktur, insan vardır diyenlerin kulağı çınlasın. Şu karşımda omuzlarını dikleştiren yaratık, insan falan değil, erkek! Ne kadar da iğrenç, çirkin bir erkek! Eh, bende de korkup geri adım atacak göz yok hani... Omuzunu dürtüp, 'Hadi dön git işine, başıma bela olma' diyorum ve suratıma yumruğu yiyorum. Şimdi düşünüyorum da, hiç fiziksel acı duymadım, sadece öfke... Buna verilecek cevabım var: Bacak arasına tekme. İtişip kakışıyoruz, bir ara kaçarken yakaladım kendimi. Bu kalabalık ne zaman oluştu? Karşımda erkeklerden bir duvar.

Erkekler bana kızıp, beni durdurmaya çalışıyorlar. 'Ne vuruyorsun adama, o sana hiçbir şey yapmadı, çekil git...' İşbirlikçi erkekler! Diğer erkeklerin desteğini aldı ya, üstünü başını silkeleyip gidecek. Dönüp gidiyor, durdurmalıyım: 'Erkeksen kaçma!' Yazıklar olsun, niye dağarcığımda, onu durduracak başka sözcük yok?.. 'Polis, polis!' Avazım çıktığı kadar bağırıyorum. Bir polis koşarak geldi. 'Bu adamdan şikayetçiyim, bana sarkıntılık etti.' Çevredeki adamlar: 'Kadın saldırdı önce, gördüm', 'Durup dururken adama vurdu'. Söz konusu adam: 'Benim erkeklik gururum var, tabii vururum, ben ona bir şey yapmadım.' Polis bana dönüyor, 'Bu adam sana ne yaptı?' Sarkıntılık etti. 'Elledi mi, laf mı attı?' Hayır, baktı. Bakmak... Polis hışımla elimdeki defterimi alıp, 'Kimliğini ver' diyor bana. Sizi ben çağırdım, şikayetçi olan benim, neden benden kimlik istiyorsunuz, diyorum haklarının bilincinde olan vatandaş gibi. 'İyi, o halde ikiniz de verin kimliklerinizi.' Nasıl oluyorsa dudağıma gidiyor elim. Şişmiş, dişim de kanamış! Buna çok seviniyorum, bakın dudağımı patlattı, şikayetçiyim. 'Uzatmayın hadi anlaşın, bakmaktan bir şey çıkmaz' diyor polis. Israr ediyorum, bana vurdu, bakın kan da var, şikayetçiyim.

Karakola gidiyoruz. Bana cinsel tacizde bulunan mütecaviz, 'ben mühendisim, sarkıntılık yapmam, iki gün sonra gemim kalkıyor, uğraştırmayın beni' diyor. Evet, mühendisler de yapar! 'Arkadaş bir hata yapmışsa affedin' diyor polisler. O erkekten, o erkek polisler 'arkadaş' diye söz ediyorlar. Hayır, adli tıbba gidip rapor alacağım, şikayetçiyim.

İki saat sonra raporumu almış, karakola dönüyorum. Yanımda bir bekçi ve kafası dikişli, üstü başı kan içinde bir adam. O da rapor almak için gelmişti hastaneye. Karakolun önünde gazeteciler, kadın gazeteciler! Avukatım, kadın avukatım! Çok keyifliyim. Ama benden başka kimse keyifli değil! 'Sana bir şey olmamış, bu adamın hali ne?' diyorlar. Gülüyorum; benim bir adamı dövüp bu hale getirebileceğimi düşündükleri için, çünkü polisler, 'bir kadın bir adama vuramaz ki' diyorlardı.

Kendime sürekli suçlu değil, davacı olduğumu hatırlatıyordum. Şimdi artık avukatım var, daha bir rahat oturuyorum bana gösterilen yere. Kendime güvenim iyice arttı, masanın üzerindeki kimliklerimize, daha doğrusu onun kimliğine bakıyorum. Doğum yeri: Tunceli. Tunceli! Olay bölgesinden sorumlu karakola gidiyoruz. Yolda avukatıma, adamın Tuncelili olduğunu, davadan vazgeçeceğimi söylüyorum, ama bir bedel ödemeden elini kolunu sallayıp gidememeli, avukat parası versinler, davadan vazgeçelim diyorum. Adam pazarlık yapmaya kalkışınca küstahlığına kızıp, vazgeçmiyorum. Davacıyım. Karakolda, şimdiye kadar 'arkadaş' olan adamın Tuncelili olduğu 'ortaya çıkıyor'. Adam, İzmirliyim diyor, nafile... 'Atın nezarethaneye!'

Polis bana soruyor çocuğun var mı diye. Var. Kutsal anneye sarkıntılık edildi. Evli olmadığımı bilselerdi tavırları değişirdi sanırım. Olay boyunca, üzerimde her zamanki askılı tişörtümün olmadığına, eteğimin uzun olduğuna da memnundum ve femina kolyemi de bir ara saklamayı ihmal etmedim.

Biz davamızdan vazgeçiyoruz, diyoruz. 'Tabii hanımefendi, siz boşuna uğraşmayın, zaten bir şey çıkmaz bu davadan. Ama adamı salmayacağız, çünkü o Tunceli doğumlu. Tunceli doğumluların yüzde 90'ı suçludur, bunlar suça meyilli insanlardır. Aranan şahıs olup olmadığını araştıracağız'.

Korktuğum da buydu zaten... Siz onu salmayacaksanız, o davalı demektir, öyleyse biz de davacısı olalım, vazgeçmiyoruz, diyoruz. Ben polislerin yanında çay, sigara içerken, onun nezarethanede olması, bana sarkıntılık ettiği için değil de, Tuncelili olduğu için nezarethanede olması korkunç derecede rahatsız edici. Midem ağrıyor, kalbim sıkışıyor ya da ben öyle sanıyorum. Davalı olduğum adamı savunmaya başlıyorum: Aslında önce ben vurdum, aslında çok temiz yüzlü biri, bu ona ders olmuştur, bir daha yapmaz, vicdan azabı çekiyorum, bırakın onu vazgeçeceğim... falan filan. Saatler sonra, döktüğümüz diller işe yarıyor herhalde ki, adamı salıyorlar, karakoldan çıkıyoruz.

Bakıyorum, adam şimdi ne hoş, ne kibar, ne yumuşak... Oysa saldırdığında ne kadar iğrençti, çirkindi... Hemşehrim yoluna, ben yoluma. Geride düşündürücü olan: Biz kadınlar keşke kendi savunmamızı kendimiz sağlayabilsek..." ***

Yedi yıl önce böyle yazmışım. E aşkolsun bana, geride düşündürücü olan sadece bu mu! Evet, bana yapılan cinsiyetçilik, ama ya ötekine? Bir insanın Dersimli olduğu için ayrımcılığa, muhtemel Kürt kimliğinden dolayı baskıya uğramasına 'ırkçılık' demeye dilim varmamış.

Başımdan geçen 'Tuncelili olayı'nda ve onu yazıya döktüğümde, Shulamith Firestone'un Cinselliğin Diyalektiği kitabını çoktan okumuştum oysa. Firestone orada, ırkçılığın cinsel bir olgu olduğunu, ırkçılığın, cinselliğin uzantısı olduğunu yazar. Üzerinde düşünmemişim.

Türkçe'de ırkçılık, özellikle de ırkçılık ve cinsiyetçilik ilişkisi hakkında okunacak pek bir şey bulunamamasından şikayet etmişimdir ben de. Oysa, arayan buluyor; yok değil. Hatta mesela feministler olarak okuduğumuz kitapları şimdi tekrar karıştırdığımda, okuyup da göremediklerimi farkediyorum.

* Lynne Segal, Gelecek Kadın mı? Afa Yayınları, 1990.
** Ruth Frankenberg, 1993, Routledge yayınevi, İngiltere.
*** SF Kaktüs, Aralık '89

'Ahlak, istikrar, başarı!'

Ahmet Haluk ÜNAL

Refah iktidarı kültürel yaşamımıza ne getirecek? Bu soru, yarar ya da zarar kelimelerinden birisinin eklenmesiyle, toplumdaki derin bir zıtlık olduğu kadar ve özdeşliğin de özetini sunabilir.

"Laik/anti-laik" çatışması... toplumu derin bir bölünmenin eşiğine getiren gerilimin tarafları; bir tarafta kemalistler, onun gölgesinden kurtulamamış, kendisini hala laisizmle açıklamayı yeğleyen sol. Karşısında politik islam; şeriat yanlıları, müslüman demokratlar, liberal islamcılar, radikaller, başlıktaki soruya yarar veya zarar yanıtını verirken, aslında nasıl bir özdeşliğe sahip olduklarını da itiraf etmiş oluyorlar.

Refah yanlıları yarar, karşıtları ise zarardan söz ediyor. Oysa laiklerle, laiklik karşıtları aynı sloganda birleşiyorlar: "Sivil, demokrat, çoğulcu!.." Günün moda sloganı bu (Şimdilerde kendilerinden çok sayınlı söz ettiren, medyada boy gösteren eli kanlı faşist tetikçiler bile "sivil demokrat ve çoğulcu" ya, neyse...). Bu açıdan vitrine bakılırsa, Tayyip Erdoğan'ın yer yer sosyal demokratlarınkinden bile daha iyi bir vitrin yaptığını kabul etmek gerekir. Bir yanda İslam tasavvuf müziği, öbür yanda marksizm tartışması...

Hiç kuşkumuz olmasın Refahlı yerel yönetimlerin "kültür politikalarında" atak tutumları sürecek. Daha "sivil, demokrat ve çoğulcu" olacaklar... Yeni Kültür Bakanı'mız İsmail Kahraman'ın ise ne yapacağı henüz belli değil. Birlik Vakfı yöneticilerinden olan Kahraman, "yozlaşmış bir toplumun milli ve manevi açıdan nasıl tedavi edilebileceği"ni yakında açıklayacaktır. Ama ne solun, ne sağın, ne de Refah'ın tartışmadığı tek şey devletin kültürün nesine baktığıdır. Kültür Bakanlığı'nın olmadığı bir kültürel yaşam konsunda henüz kimseden bir şey duymadık. Ayrıca binde 2'lik bir bütçe payıyla neyin nesine bakarsa baksınlar çok da farketmiyor.

Daha da çarpıcı olanı şu ki, kuruluşundan beri bu ülkede hükümet olmak, toplumsal yaşama hükmetmek anlamını taşımıyor. Herkese ait olduğu iddia edilen, ama herkesten bağımsız olan bir devlet içinde hükümet ya da parlamento, MGK, MİT, Genelkurmay, kontrgerilla ve diğer güvenlik birimlerinin borazanı olmaktan öte gidemiyor. Bu nedenle de bu devletin içine girmek, ne Refah, ne de bir başka aykırı görüş açısından çok bir şey değiştirmeyecektir. Hele valiliklerin ve yerel yönetimlerin yetkilerini yeniden düzenleyen ve tüm ülkeyi bir olağanüstü hal rejimi ile yönetmeye kararlı olan MGK, bu düzenlemeleri yaptığında yerel yönetimler de kimin elinde olursa olsun, sonuç değişmeyecektir.

Laiklerin ve sosyalistlerin utangaç ateizmleri

Peki değişse ne olurdu? Kenan Evren'le Melih Gökçek arasındaki sanata yaklaşım kadar bir fark olurdu. Reel politikacıların sıradan kültürü ve lümpenliği ile entelektüellerin tarihsel karşıtlığından çıkacak kavga karakolda bile bitmiyor artık.

Şu zıtlarımızın özdeş olduğu bir başka önemli konu daha var: İktidar...

Biri hiyerarşinin en üstüne tanrıyı ve onun tekil, değişmez doğrularını koyarken, laiklerin ve sosyalistlerin utangaç ateizmleri bunun yerine bilimi yerleştiriyor. Bari koltukta oturanlarla doğrudan muhatap olabilsek belki biraz daha umutlu olunabilirdi. Oysa arada devlet, liderler ve kadılar var. Ve her ikisi de aileyi kutsayarak toplumun temelini tanımlamış oluyorlar. Ailenin önüne ister sosyalist, ister devrimci, ister demokratik, ister çağdaş hangi sıfatı korsanız koyun, matriks değişmiyor. Monist bir dünya görüşü "sivil, demokrat, çoğulcu" sloganıyla vitrinleniyor. Kültürel geleceğimiz hamamda tellakların eline düşmüş banka müdürün durumundan daha sevimli değil.

İslam entelektüelleri istedikleri kadar sorunun "beraber yaşama kültürü" olduğunu anlatsın dursun. Onların durumu da Cumhuriyetçiler ve sosyalistler kadar vahim. Her iki kesim de entelektüellerinden gizli gizli nefret ediyor. Hele halk "yüksek kültürden" ve onun seçkin(ci) temsilcilerinden açıkça nefret ediyor. Elbette seçkinler de halktan! Maymunlara kafes, akıllı maymunlara daha çok fıstık.

Dünyayla bütünleşme, çılgınca gelişen kapitalizm, tüketim kültürü, iletişim teknolojisi, küçülen dünya, işssizlik, vasıfsızlık, sigara, alkol, iktidarsızlık... Tesettürlü ya da tesettürsüz, sarıklı ya da fötrlü farketmez, bir karadeliğe dönüşen megapolislerin gündelik kaosu içinde kaybolmamak için direniyoruz. Ve bize dayatılmış olan milliyetçi devlet ideolojisi ve uluslararası piyasa karşısında küçük cemaatlere kapanarak korunmaya çalışıyoruz.

Laik veya anti-laik olmamız bir şeyi değiştirmiyor. Fabrikada yan yana dizilmiş vidaları sıkarken aramızda pek bir fark yok. Durakta sıra beklerken, doluştuğumuz otobüste birbirimizi iterken aynıyız. Aynı buzdolabını, aynı telefonu, aynı arabayı, aynı müzik setini aynı mağazadan alıyoruz.

Sığındığımız cemaatin dili

Açtığımız bakkal, işlettiğimiz manav, sattığımız döner aynı. Aynı biçimde artı değer üretiyor, aynı biçimde artı değere el koyuyoruz. İçki satsak da satmasak da aynı zamları yapıyor, çürük domatesleri aynı oranda kesekağıdına sokuşturuyoruz. Öfkelendiğimizde aynı küfürleri ediyor, ötekini aynı biçimde dövüyor, ya da öldürüyoruz. Aynı biçimde dedikodu yapıyor, en yakınlarımızın bile farklı davranma, yaşamlarını yenileme yönündeki tüm girişimlerini dedikodunun lanetli diliyle öldürüyoruz.

İnşa ettiğimiz hapishaneler aynı, kadılarla hakimler, hocalarla öğretmenler hep aynı yükseklikte oturuyor. Bütün haftayı üç kuruş için evle iş arasında koşturup durarak geçiriyor. Akşam aynı televizyon karşısında uyukluyor; besmeleyle de Enternasyonal'le de başlasa, ekrandakine gözümüzü dikip, aynı tarzda dinliyoruz. Aynı takımı tutuyor, hakeme aynı biçimde sövüyor, gol olduğunda aynı biçimde nara atıyoruz.

Sığındığımız cemaatin diliyle konuşmaya gayret ediyor, diğer cemaat üyelerine onlardan daha iyi bir üye olduğumuzu kanıtlamak için yarışıyoruz. Bunun için aynı tarzda maskeler takıyor, aynı yalanları söylüyor, kusurlarımıza aynı gerekçeleri icad ediyoruz. Dış geçirebildiğimizi eziyor, diş geçiremediğimize yaltaklanıyoruz.

Zıt kamplarda farklı dil ve terminolojilerle ama aynı kodlarla yaşıyoruz. Bir vitrinde, bir piyasa ilişkisi içinde, hayatın anlamını bulmaya çalışıyor, bir anlam yaratma ve yarattığımız anlamlara inanma oyunu oynuyoruz. Yarattığımız ya da devraldığımız anlamları da yine piyasaya değişime sokuyoruz. Küçük, müptezel çıkarlar, küçük başarılar ve küçük iktidarlar için... Artık maddi ve manevi yaşamımızı anlamlar değil, küçük gündelik çıkarlar ve piyasa yönetiyor. Tanrı, devlet, iş ve aile eksseninde, aynı vitrinde solundan sağına bir yer kapmaya, farklı görünmeye çalışıyoruz

Ve bütün toplum solcusu da, sağcısı da bir ağızdan bağırıyoruz : Ahlak, istikrar, başarı!

Bütün hafızasını yitirmiş, özgüvensiz, yarınsız bir toplumda ahlak istikrar ve başarı.. Özgüven, eğer piyasaya uygun bir güç ilişkisinin parçası isen söz konusudur. Yarın ise bu ilişkinin sana sunacağı avantadır. Daha olmadı çekip gidersin, artık yarın bir başka coğrafyadır. Ahlak, piyasa ahlakı; istikrar, piyasanın istikrarı; başarı, kariyer planlamalarının sonucudur.

Kültürel yaşamımız gündelik alanda böylece akıp gidiyor. Öte yandan müzik, sinema, edebiyat, plastik sanatlar, entelektüel üretimin bütün biçimleri artık piyasanın hizmetinde. Yaşamımız politikadan sanata, dostluktan aşka artık bir "show business".

Politikadan sanata, aileden orduya, solundan sağına böyle biçimlenmiş olan kütürel yaşamımıza Refah ne getirebilir? En iyimserinden insancıl bir ümmetçilik, maddi zemini kalmamış bir geçmişe özlem ve yine maddi zemini olmadığı halde yaşatmaya çalıştıkları dinsel kapalı cemaat yaşamı. Bunun anlamı ahlaki bir muhafaza çabasından öte gitmeyecektir. Ayrıca bu noktada da tutarlı olmaları çok zor. Refah'ın bileşimindeki ana unsurlardan biri olan taşra burjuvazisi ve orta sınıfları yaşamdan pay almaya geliyorlar. Ve pay almalarının biricik yolu kapitalizm. Burada uluslararası piyasa karşısında Sabancı gibi sınırlar ötesi mi bakacaklar, yoksa Koç gibi olabildiğince yerel imtiyazların korunması için mi mücadele edecekler; karar vermeleri gerekiyor. Ama bu da kültürel yaşamlarında ve kültür politikalarında köklü değişikliklere neden olmayacaktır. Ama her halükarda muhafaza ettiklerini sandıkları yolu olduğuna inandıkları için, diğer tüm denemeleri düşmanca görecekleri açıktır. Monist dünya görüşlerinin kaçınılmaz lanetidir bu.

Bu kuşatma altında kültürel yaşamımızı değiştirebileceğini iddia eden tüm dinamikler, bugün piyasanın getirdiği bu kültürel atmosferi farklı terimlerle de olsa ifade ediyor. Ancak buna karşı islami hareketin de, sosyalistlerin de, sağ partilere oy veren emekçilerin de tutunduğu tek şey dünün kırık dökük hayalleridir. Ne 'Yeni -Osmanlı' düşü, ne de pleblerin kır komününden kalma hayalleri yeniden hayatiyet bulabilir.

Çare, içine kapanan cemaatler üretmek değil

21. Yüzyıl kapitalizmi, kendisini bir karadeliğe dönüşen megapollerde somutluyor. Olağanüstü bir mekan ve beden yığılmasının içinde kaybolmamak için tek çare içine kapanan cemaatler üretmek değil. Tersine, açılan, giderek çoğalan alternatif bir kültürel ilişkiler toplamı için mücadele etmektir. Bizlerin de bir an evvel görmesi ve gündemine alması gereken budur sanıyorum. Artık politik projelerin merkezinde kimlik, etik ve uygarlık olmak zorundadır. Ve bu tartışmanın zemini bizzat kent ve onun sunduğu maddi ilişkilerdir.

Eğer parti adları tesadüflerle seçilmiyorsa, "özgürlük ve dayanışma" hem etik, hem de politik olarak güçlü bir omurga oluşturabilir. Kültürel olanın politik, politik olanın da kültürel olduğu gerçeğini farketmemiz için yaşam sayısız kanıt sunuyor. Ve yine bütün gerçeklik etik mücadelenin politik mücadelenin omurgası olduğunu bize hergün defalarca kanıtlıyor. Özgürlük ve dayanışma bu toplumdan bezmiş insanların ihtiyacı olan bir etiğin omurgası olabileceği gibi, alternatif bir politikanın da omurgası olabilecek güçtedir. Özgürlük ve dayanışma kadar evrensel ve tarihsel olup da aynı zamanda pratik ve gündelik olabilen kavram çok azdır.

Aslında yeryüzünde söylenmemiş söz, önerilmemiş yol kalmadı. Sorun sözlerde ve önerilerde değildir. Asıl sorun elimizdeki hipotezleri gerçekleştirmeye çalışırken nasıl bir yöntem izlediğimizdir. İslamcısından, faşistine, liberalinden muhafazakarına aynı tarzı, aynı araçları, benzer kültürel kodları paylaşan bir dünya karşısında kültürel yaşamımızda bir değişiklik olacaksa, bunu iddia edenlerin önce kendi kolektif yaşamlarında bu farkları az ya da çok göstermeleri gereklidir. Aksi halde sayımız onbinler değil milyonlarla bile ifade edilse, reel politikanın bizi çektiği zorunluluklar dünyası içinde yeniden kaybolup gideceğiz. Kurduğumuz örgütlerse birçokları gibi gündelik öfkelerimizin bir müsekkini olmaktan öte gitmeyecektir. Oysa bugün en

Yıkık kentin yitik kızı

✓ Belge Yayınları'ndan çıkan, Ragıp Zarakolu'nun çevirdiği, Yorgo Andreadis'in 1993 Abdi İpekçi Ödülü'nü alan kitabı TAMAMA/Pontus'un Yitik Kızı; savaşın neden olduğu, tamiri olmayan kültürel-siyasal ve insana ilişkin yıkımları anlatıyor.

Filiz ÖZDEM

Temel bir gün civciv yetiştirmeye karar vermiş. Civcivleri alıp önce gövdeleri toprağın içinde kalacak biçimde gömmüş, sulamış, civcivler ölmüş. Bakmış öyle olmuyor, bu kez gövdeleri dışarıda kalacak biçimde kafalarını toprağa gömmüş, sulamış, civcivler yine ölmüş. Bu işe iyice canı sıkılan Temel, Karadeniz'de hayvancılıkla ilgili bilimsel araştırmalar yapan bir kuruluşa civciv yetiştirmeye karar verdikten sonra yaptıklarını ayrıntılı biçimde anlatan bir mektup yazarak, kendisini aydınlatmalarını rica etmiş. Kısa bir süre sonra Temel'e yanıt gelmiş:

Temel bey, sorunlarınızı anlatan mektubunuzu aldık. Yalnız, size ayrıntılı rapor sunabilmemiz ve sizi aydınlatabilmemiz için bize en kısa zamanda civciv yetiştirmeye karar verdiğiniz topraktan bir parça numune göndermenizi rica ediyoruz. Saygılar.

"Pontus'un Yitik Kızı Tamama"yı okurken, bir zamanlar Temel'in durumuna düşmemek için bilgisine başvurmaya kalkıştığım aile büyüklerimin, bana neredeyse Temel'e verilen yanıttan farksız abeslikte ve aymazlıkta verdikleri yanıtlar aklıma geldi.

'Sen sus, Ermeni'nin kızı!'

Bundan yıllar önce, bir aile tartışmasında, kızgınlıkla anneme yöneltilen bir söz, kadıncağızın donup kalmasına ve günlerce ağlayıp inlemesine neden olmuştu. Ona birisi şöyle seslenmişti: "Sen sus, Ermeni'nin kızı!" Haydaa! Koca kadın hayatında ilk kez böyle bir küfürle, hakaretle karşılaşıyordu... Çünkü bu, "Orospunun kızı" anlamına gelebilecek bir hakaretti, ama Ermeni lafı da nereden çıkmıştı? Hem o Müslüman-Türk bir Hacı'nın kızıydı. Kedi pisliği örtülür gibi örtülmeye ve unutulmaya çalışılan ve aileyi oldukça utandıran bu olayın acaba aslı astarı neydi? Birine göre 1909 doğumlu dedem, aslında Ermeni bir ailenin çocuğuydu...

O henüz çok küçükken, "Ermenilerden doğru yolu bulmalarının istendiği" bir dönemde, dedemin babası bunu kabul etmemiş ve öldürülmüş; küçük çocuğuyla tek başına kalan büyük ninem korkusundan Müslüman olmuş ve bir Müslüman Türkle evlendirilmiş, ondan da bir kız çocuğu dünyaya getirmişti. Bir başkasına göre, yok efendim, hiç böyle bir şey yokmuş, büyük ninem onlardanmış ama 13-14 yaşlarındayken Müslüman olmuş ve Türk adı almıştı ve olay bundan ibaretti... Hem ben ne diye böyle saçma sapan şeylerle uğraşıyordum. Böyle olsa bile ortada utanılacak değil, onur duyulacak bir şey vardı, hak yolu bulunmuştu, bunları kurcalamamın da ne anlamı vardı? Bir başkası bunu duymak bile istemiyor, yüzü gözü kararıyordu. Bir diğerine göreyse dedemin babası karısını ve çocuğunu bırakıp kaçmıştı, bir diğerine göre ise sürgüne gönderilmişti, ama sonuçta büyük ninem Müslüman olmuş ve Gül hanım olmuştu... Gül ninemin beşikteki adını bile öğrenemedim... Annesinin ninni söylerken, azarlarken, okşarken onu çağırdığı; büyüdüğü adını yani...

Bu olay, küplere binen büyüklerin tersine, benimle yaşıt olan küçük dayımla beni müthiş heyecanlandırmış ve meraklanmamıza neden olmuştu. 18 yaşındaydık ve o ara ikimize de pasaport gerekiyordu; bunu fırsat bilip, otobüse atlayıp memlekete doğru yola koyulduk. Bütün gece, çocukluğumuza ve yakın çevremize ilişkin hayal meyal anılarımızı toparlayıp, olaylar arasında bağlantılar kurmaya çalıştık. Hatırlıyor muydu, büyük dayının bağında oynarken toprakta eşinip dururken hiç tanımadığımız acayip paralar bulurduk, bunlar antik paralardı.

'Kapının ucundan bakardım içeri'

Ya ben, ben hatırlıyor muydum o bağdaki ahırı... Evet, çok sisli bir biçimde; çünkü ilk süt sağma girişimimde ineğin teki kuyruğuyla öyle bir tokat aşk etmişti ki yüzüme, ahırın içine girmeye bile ödüm kopardı ve ancak kapının ucundan bakardım içeriye... Kırık bir kolon, otlarla tezeklerle sıvanmış kolon köprüleri... Evet evet eski bir kiliseydi o ahır ve bizimkiler de kaç kuşaktır o topraklarda yaşamaktaydılar. Büyük halamların, yine hatırlayamadıkları kadar eskilere dayanan Ermeni komşuları... Hem altın işlemeciliğini de hep Ermeniler yapıyormuş, sonradan çok saygın bir sarraf olan dedem de altın işlemecisiydi. Zaten tipi de hiç Türklere benzemiyordu. Küçük dayım da durup durup; yahu bendeki burna, kulaklara, yüz biçimine bak, tam karikatürize edilmiş Ermeniyim canım... Hem dedem ince adamdı, belagati yüksekti, sanattan da anlardı... Her şey gerçeği gün gibi apaçık yansıtıyordu... Nasıl da deliler gibi seviniyorduk... Tabii ki memlekete gittiğimizde hiçbir şey umduğumuz gibi gitmedi... Pek çok insan ölüp gitmişti, bu olayın başkişisi dedem de dört yıl önce ölmüştü zaten. Bağdaki ahırın, yani eski kilisenin yerinde yeller esiyordu. Kışın, bağda kimse oturmadığı zaman, mezarcı diye tabir edilen define avcıları her yeri delik deşik ettikleri yetmezmiş gibi orayı da yıkıp tarumar etmişlerdi. Çok dolaylı biçimde sorular yönelttiğim büyük dayıdan ise hiçbir şey öğrenemedik, çünkü şimdi anımsayamadığım bir lafım üzerine ağlayarak "abovvv, gız gominits olmuuuş!" diye dövünmeye başlamıştı... Pılımızı pırtımızı topladığımız gibi hemen geri döndük.

Kısacası geçmişimizle ilgili hiçbir şey öğrenemedik. Büyük ninem Gül Hanım acaba neler yaşamıştı, yaşamı boyunca gerçekten gülmüş müydü, acaba nasıl bir vahşete tanık olmuştu, bunları anımsayınca dudağından kırık bir gülümseyişi geçiren hüzünlü, acı dolu anıları nelerdi? Bilmiyorum. Birinci dereceden tanıklar çoktan ölmüştü... Yaşayanlarsa ya olanı biteni tam olarak bilmiyordu, bilen varsa da anlatmıyordu ya da kabullenmek istemiyordu. Hem zaten hepsi de kraldan bin beter kralcıydı. Benim gibi, resmi tarihin dışında bir başka tarih olduğunu yeni yeni öğrenen bir yeni yetme için, kendi yakın tarihinde resmi tarihin dışındaki gerçeklere bu kadar yakın olmanın yarattığı heyecanı kimse anlamıyordu.

Pontus'un yitik kızı Tamama'yı okurken, boğazımda bir şeyler düğümlendi, kimi yerde kendimi tutamadım, ağladım.

Kitapta, Doğu Pontuslulara göre çok trajik şeyler yaşayan Batı Pontuslulardan Espinye köyünde yaşayanların Sivas'a doğru iki buçuk ay süren amansız sürgün yürüyüşleri (ki bu da inceltilmiş bir kıyım biçimiydi, çünkü adına "beyaz ölüm" denen bu yolculuk çocukların, yaşlıların, hastaların ve kalanlardan çoğunun zaten ölmesine neden olmuştu), ardlarında bıraktıkları köylerinin yakılışı, müslümanlarla olan sıcak komşuluk-dostluk ilişkilerinin savaş nedeniyle nasıl da iç burkucu biçimde bozulduğu çok sıcak bir ifadeyle anlatılıyordu. Düşmanlığın, ölümün, korkunun, açlığın, hastalığın, evinden-barkından-yurdundan olmanın çileli yolculuğunda, ailesinin pek çok üyesini yitiren ve çocuk gözleriyle büyük acılara tanık olduktan sonra dilenirken bir Türk subayının kızı tarafından, henüz 8 yaşlarındayken kardeş kabul edilip, aile tarafından evlat edinilen ve adı Refia olan Tamama'nın öyküsü belki yine Refia olarak son bulacakken, bir hastalık geçirmesiyle yaşlılık günlerinde başka bir dil konuşmasıyla ortaya çıkar. Hayatı boyunca hiç evlenmeyen ve kardeş bildiği Ayşe'nin yanında onun çocuklarını kendi çocukları gibi benimseyerek yaşayan Refia'nın aslında kim olduğunu öğrenen Kayhan'ın (Ayşe'nin çocuklarından, Tamama'nın çok düşkün olduğu oğlu) ilk tepkisi ise öyle bildik ve iç burkan bir şeydi ki benim için. "Selma bir an çekingenliğini yenip, ürkek bir sesle sordu. 'Cici Anneye mi bir şey oldu yoksa?'

'Raife Rummuş, o bir Hıristiyan, adı Tamama...'

Sonunda Kayhan gözlerini ona çevirdi, ama ona bakmıyordu. Sanki onun arkasındaki korkunç bir şeye bakıyordu ve kekeleyerek, kendi kendine konuştu: 'Mümkün değil, mümkün değil.' Kayhan, yumuşak ve yakaran bir sesle 'Selma' dedi. Kayhan'ın göz pınarlarından iki damla gözyaşı yuvarlandı. Sinirli bir biçimde gözlerini sildi, başı eğik ve utanç içinde, kırgın ve tiz bir sesle konuştu: 'Raife Rummuş, o bir Hıristiyan, adı Tamama...' Okay ailesinin büyük sırrı işte buydu. Raife'nin onlarla hiçbir akrabalığı yoktu. Bir Rum ailesinin kayıp çocuğuydu o. Ayşe'nin babası onu 1918'de sokaktan almıştı.

Kayhan durumu bir süre sonra kabullenir ve olay, hiç olmazsa sonunda tatlı biter; Tamama'nın ailesinden geriye kalan ve Yunanistan'da yaşayan iki kızkardeşi bulunur ve 50 yıl süren ayrılık, Tamama'nın Yunanistan-Türkiye arasındaki yolculuklarıyla son bulur. İnsanların doğdukları, büyüdükleri toprakları üstünde yaşamlarını sürdürürken, iktidar odakları ve kavgaları tarafından üretilen ve abartılan; din-dil-ırk vb kökenler, inançlar, düşünceler gibi göstermelik ve şişirme nedenlerle kolayca beslenen düşmanlık aracılığıyla tarih boyunca ne acılara katlanmak zorunda kaldıklarını ve hala da bunların nasıl tüm hızıyla sürdüğünü biliyoruz.

Belge Yayınları'ndan çıkan, Ragıp Zarakolu'nun çevirdiği, Yorgo Andreadis'in 1993 Abdi İpekçi Ödülü'nü alan kitabı TAMAMA/Pontus'un Yitik Kızı; savaşın neden olduğu, tamiri olmayan kültürel-siyasal ve insana ilişkin yıkımları anlatıyor. Ve "Yaşasın Halkların Kardeşliği" sloganının haklılığının altında yatan acı dolu sesleri, yüzleri, öyküleri...

Tamama
PONTUS'UN YİTİK KIZI
YORGO ANDREADİS
belge yayınları

Şu enternasyonalizm...

Necmiye ALPAY

Küreselleşme sermayeye ve teknolojisine ait. Halklar iyice yalnızlaştı. Herkes kendi başına edebildiği ölçüde mücadele ediyor. Gerçi iyi haber hiç yok değil. Bu yazının sonuna eklemek istiyorum.

Enternasyonalizm sözünde bir kötülük var. Öteki halkların yabancılığını ortadan kaldırmıyor. Neden? İş temsiliyet düzeyinde yürüdüğü, duygular ve düşünceler görevi üstlenene havale edildiği, bu da bir soyutlanma yarattığı için olabilir mi?

Burjuva ideolojisi gerçekte devletlerarası olan ilişkilere niçin uluslararası ilişkiler diyor ve herkese de dedirtiyor? Bu nitelemenin altında, devletlerin ulusları (geniş anlamda ulusları) temsil ettiği varsayımı yatmıyor mu? Devletler dışındaki örgütlerin ve kişilerin sınır tanıyarak ya da tanımayarak (az kalsın uluslararası planda diyecektim, alışkanlık) bir araya gelmesi niçin olabildiğince zorlaştırılagelmiştir?

Politikada toplumsal birim olarak ulusu temel almak konusunda burjuvazinin yolundan ayrılınamamış. Enternasyonalizm, sözcüğü sözcüğüne uluslararasıcılık demek. Proleter enternasyonalizmi, proletaryanın başından ulusal sıfatları eksik edememiş. Fransız proletaryası, Alman işçi sınıfı, Meksika proletaryası, vb. Belki burjuvazinin bugüne kadarki en önemli ideolojik kazançlarından biri bu. Soyutlanma soyutlanma üstüne.

Enternasyonalizm denince başka "ulusların" proletaryaları, devrimcileri vb. akla geliyor da muhalefet edilecek devlet olarak akla yalnızca içinde yaşanan coğrafyadaki devlet geliyor. Diğer devletlerin adı geçse bile, ancak geniş anlamıyla ulusal bize yönelik kötülükler bağlamında geçiyor ("Amerikan emperyalizmi" örneğindeki gibi). Küba'yla dayanışma, Mumia Abu Cemal serbest bırakılsın gibi kampanyalar hem denizde damla, hem de öteki "biz"lere yapılan kötülükler olarak, ayrı bir şeyle uğraşma duygusuyla yaşanıyor.

Oysa tüm devletlerin kötülükleri tüm halklara yönelik değil midir? Doğallıkla, devletler durup dururken kendi varlıklarını tartışma konusu etmiyorlar. Ancak, dolaylı olarak, savsaklamaksızın gündemde tuttukları başlıca varlık ve güç kazanma mazeretleri, diğer devletlerin varlığı oluyor. Her biri diğerlerinin varlığını, temsil ediyor sayıldıkları bütünlüğe yönelik birer tehdit olarak sunuyor ve tıpkı saray entrikaları gibi, devletlerarası entrikalar, incelikli dostluk ve düşmanlık politikaları yürütüyor (diplomasi). Her devlet örtülü ya da açık, tarihsel nedenlere de dayandırılan en az bir düşman bulunduruyor.

Çok sayıda düşmanla çevrili olmak ise ideal bir durum. Böylelikle halkın hikmeti hükümeti kabullenmesi o ölçüde kolaylaşıyor.

Gereken düşman rolünü oynayan devlet(ler) gerçekten de var ve aynı konumdan aynı yararları elde ediyor. Üstelik iş yer yer savaş tehdidi olmaktan çıkıp gerçek savaşa kadar da gidiyor. Çünkü gerçek savaştan çıkarı olan kesimler de az ya da güçsüz değil.

Devletlerin sürekli değişen dozlardaki bu gerginlik politikalarının bilinebilecek üç tür destekçisi var. En başa, silahçılıktan ve savaşçılıktan olağanüstü gelirler ve güçler elde edenleri yazmak lazım. İkincisi, kendi devletinin masum ve barışçı olduğuna gerçekten inanan ya da inanmak isteyen, "düşmanlarla çevrili" konumu nedeniyle bu devletin korunması ve sonuçta ne pahasına olursa olsun savunulması gerektiğini düşünen, bunun gereklerini de yerine getiren devlet mensupları, görevlileridir.

Üçüncüsü ise tüm mekanizmanın ideolojik etkisi altındaki kitleler. Bu üç öğenin üçü de tüm devletlerde ortak.

Muhalefetteyken söylediği bazı gerçekleri iktidara gelir gelmez unuttuklarına şaşılan politikacıların kaderine ilk iki öğeyi de barındırmak düşebiliyor. Hele önlerine kalıcı devlet erkanı tarafından konan reel bilgileri ve olanakları görünce...

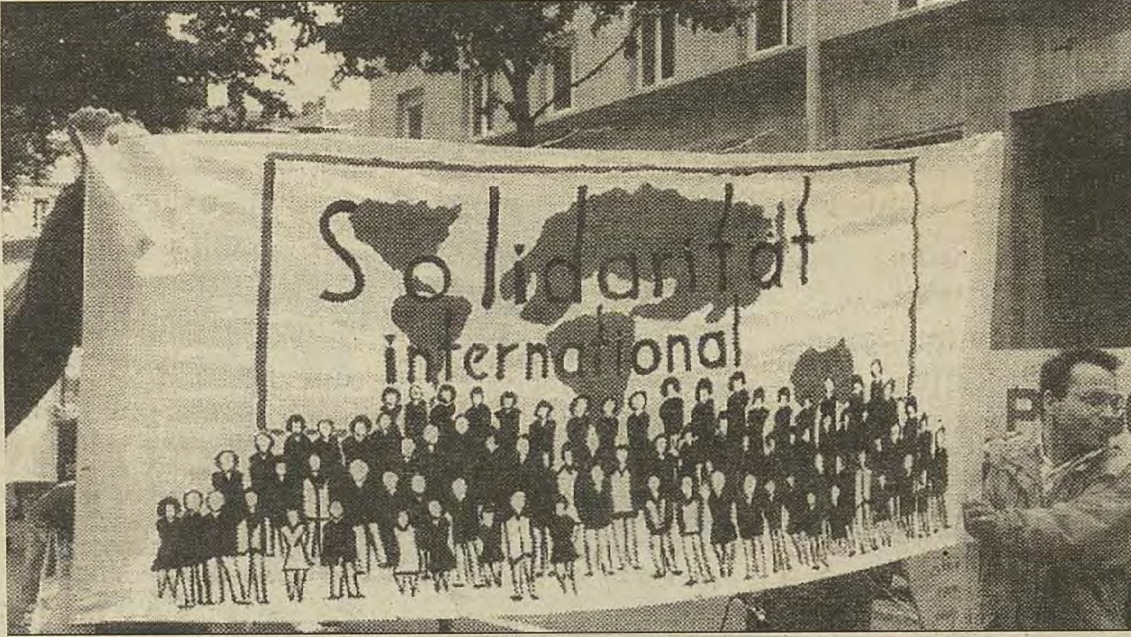
Özetle, tüm devletlerin politikalarının değişmeyen etmenlerden biri diğer devletler oluyor. Muhalif politikalarda esastan eksik olan etmen de. Oysa bir devletin faşistlik etmesi ötekininkine zemin sağlıyor. Bir tanesine muhalefet etmenin verimi her zaman düşük. Avrupa halklarının iki yüzyıldır kazanabildiği az buçuk demokratiklik birbirine paralellik sayesinde kazanılabilmiş değil midir?

Diğer devletlere muhalefeti devede kulak ölçüsünden çıkarmak gerekiyor. Aşılması son derecede zor, bu yüzden ütopik gibi duran, ancak aşılmadığı sürece demokratikleşmenin hayal olarak kaldığı ve kalacağı bir olgudan söz ediyorum. Halklar yalnız kaldıkları sürece en az iki devletin oyununa gelip kendi coğrafyalarındakinin peşine düşüyorlar. Filistin halkıyla İsrail halkı, İranlılarla Iraklılar, sonra Iraklılarla Kuveytliler, Sırplarla Boşnaklar, Ruslarla Çeçenler vb. arasında az çok gelişmiş, bilinçli bir ilişki olsa nasıl olurdu acaba? Çeşitli sosyalizmlerin böyle bir ilişkiyi sağlayamamış olduğu çoktan anlaşıldı. Halklar oralı değildi demek ki. Temsiliyet galiba giderek temsil edilenleri siliyor. (Partilerde de öyle olmuyor mu dersiniz?) Bu nedenle, devletler arasında değil, devletbenzerleri arasında da değil, düpedüz halklar arasında ve bilinçli ilişkiler... Olmazsa olmaz dediğim demokratik çıkış yolu bu. Eğer "demokratik"ten anladığımız, "halkların yararına olan" ise.

Dil engelleri var, devlet engelleri var, alışkanlıklar, ayakta uyumalar var. Üstelik burnumuzun dibini göremekle malul olagelmişiz. Halkın bir ucu olabiliyorsak, burnumuzun ucundan başlayarak engelleri aşmanın yolunu da bulacağız demektir.

Paralellik dediğim şeyi oluşturup pekiştirmek için, her halk ötekinin iç işlerine karışmalı. Çünkü kendi iç işi görmeli.

Diyelim Suriye'de insanlar yargı karşısına çıkarılmadan aylarca ve inanılmaz koşullarda cezaevinde tutuluyorsa bu durum bizi buradaki cezaevi sorunu kadar ilgilendirmeli. SÖZ dergisinde ve başka yayınlarda şöyle bir göz atıp geçtiğimiz dünya sayfaları kaldırılmalı; o sayfalardaki yazılar buraya ilişkin yazılarla bir arada yer almalı. Derginin oralı insanlardan oluşan, kalıcı ve geçici yazarları olmalı. Biz de oralarda iyi dergiler bulup kendi dergimiz kılmalıyız. Başka dil bilenler çalışkanlık etmeli. Belki bir uçtan paçalar sıvanır. Devletlerin elinden, öteki devletlerin varlığı ve düşmanlığı silahını alma yoluna koyulmak için.

Haber:

Zapatistalar Meksika'nın Chiapas bölgesinde bu yılın ocak ayında kıtalararası direniş hattı oluşturulması için harekete geçme kararı almış.

Ardından Amerika'da La Realidad'da bir toplantı yapılmış.

30 Mayıs - 2 Haziran 1996 tarihleri arasında Berlin'de 1. Avrupa toplantısı yapılmış. ("Köylerde ve şehirlerde, bölgelerde ve Ülkelerde daha birçok Avrupa buluşması gerçekleşecek.")

Şu aralar Asya (Tokyo'da), Avustralya (Sidney'de) ve Afrika'da toplantılar yapılacakmış. (Afrika'da nerede? Neden Ortadoğu yok?)

27 Temmuz - 3 Ağustos 1996 tarihlerinde ana toplantı yeniden Chiapas'ta yapılacakmış.

Zapatistalar, "biz herkes adına konuşmuyoruz. Sadece kendi adımıza konuştuğumuz için demokrasi, özgürlük ve adalet için mücadele eden tüm insanları da birlikte mücadeleye davet ediyoruz" diyorlarmış.

"Özgürlükçü-eşitlik düşü..."

"Salt dikey ve buyurgan örgüt modellerine sıcak bakmayan Zapatistalar..."

"Doğrudan katılımcı sivil özellikler taşıyan mücadele (...) "yabancılaşmış baskıcı iktidara dönüşmeme imkanlarını arıyor (...) siyaseti toplumsallaştırıp sivilleştirmeyi hedefliyor."

"Kurtuluşlarının dünyanın dört bir yanındaki mücadelenin enternasyonel koordinasyonundan geçtiğini..."

"İnsanlığın göğsündeki kalb gibi sol tarafı tercih edip..."

Kaynak: SÖZ'ün 70. sayısının (15 Haziran 1996) "Dünya" sayfaları, Temel Demirer'in yazısı.

İskandinavya'daki aydınların beğendikleri özdeyişler

• "Buyurgan ile buyruğa uyan arasında gerçek bir dostluğun yaratılması olanaksızdır."

Jean-Jacgues Elisee RECLUS

• "Tıpkı kadınlara davrandığınız gibi davranıyorsunuz askerlere; onları, utku sözleri ve ölümsüzlük düşleriyle oyalıyorsunuz, acınası durumlarının ayrımına varamasınlar diye..."

F.M. Charles FOURIER

• "Eğer tanrı varsa, insan da köledir; fakat insan özgür olmalı ve olabilir; dolayısıyla tanrı yoktur!"

M. Alexandrowitsch BAKUNİN

• "Deniz dinginken dümeni herkes tutar."

Puslius SYRUS

• "Bir kaptan yanlışını gözden geçirebilir mi?"

Kalle GANDIN

• "En büyük trajedi birkaç kötü kimsenin canilikleri değil, tersine iyi insanların tepkisizliğidir."

Martin Luther KİNG

• "Öylesine umut kıran bir zaman yaşıyoruz ki, bir atomu parçalamak, bir önyargıyı kırmaktan daha kolay."

Albert EİNSTEİN

• "İlgisizlik, insaniyetsizliğin ana prensibidir."

George Bernard SHAW

• "Zorbalık, ne denli az saygı duyulan bir şey durumuna gelirse ve ne denli zayıf duruma düşerse o denli şiddetlenir."

Saint-Just

• "Kitap yakılan yerde insanları da yakarlar."

Heinrich HEİNE

• "Bencillik anamalın (mülkiyetin) tekelleştirilmesi sonucunda oluşur." *William GODWİN*

• "İnsanların el ya da ayaklarını sakatlayanlara cani denir. Ya halkın beynini iğdiş edenlere ne demeli?"

Johann MOST

• "Bir insan ne denli çok katı inançlıysa o denli az şey bilir; ne denli az şey bilirse o denli aptal olur; aptallar ne denli çoğalırsa o ülke o denli berbat yönetilir."

Johann MOST

• "Sevgi, karşılıklı ve eşit bir gereksinim yansıması olarak yalnızca eşit insanlar arasında var olabilir."

M.A. BAKUNİN

• "Uğruna ölünecek denli güzel bir dünyayı bulamamışlar; yaşamamışlar!"

Martin Luther KİNG

• "Bir kimse kendini övünce anormal diyoruz; ulusça övünmenin adını siz koyun!"

Bertrand RUSSELL

• "İçinde ırkçılık bulunmayan kapitalizm çeşnisi yoktur."

Malcolm X

• "Yeryüzünün ilk (global) aşkıyız biz!"

Boris PASTERNAK

• "Askersel müzik ne kadar müzikse, askersel yargı düzeneği de o kadar yargıdır."

Fr. Jurist CLEMENCOU

• "Erkeklerin gücünü büyüten şiddetleri değil, egemenlik altına alınmışların bu zor'u, kendi rızalarıyla benimsemeleridir."

M. GODELİER

• "Üçüncü dünya savaşının hang silahlarla yapılacağını bilemem ama dördüncünün taş ve sopalarla olacağına eminim."

Albert EİNSTEİN

• "Eğer insan, kabadayılar or tamında doğmuşsa, genellikle o d kabadayı olur. Papazlarca yönetile ortamda doğanlar ne olacaktı çoğunluk, ikiyüzlü..."

M.A. BAKUNİN

• "Her an hazır donanımlı v ölüme gönüllü ordularla barış garan tisi savlamak; tepeden tırnağa silahl bir yurttaşı, en barışçıl yurttaş diy örnek vermekle eşanlamlıdır."

Emma GOLDMANN

• "Yasalar, tüzecenlik duygusun geliştirmemiş; onu yok etmiştir."

P.A. KROPOTKİN

Zuhal GEZE

Taylorizmle hesaplaşarak alternatif emek süreci arayışı

✓ Taylorizm, işçilere en büyük zararı verir ve onların önemli insani işlevlerini hayata geçirmelerini engellerken, diğer uzmanlık dallarında da, tek yönlü düşünen, bütünsel düşünme yeteneğini yitirmiş, bu anlamda yaptıkları işe yabancılaşmış insanlar yaratmıştır.

Şule NECEF

Post-taylorist uygulamalar dünyada ve ülkemizde hızla yaygınlaşmaktadır. Nedeni ise, rasyonelleşme politikalarının temelini oluşturmasıdır. Bunun kısaca anlamı şudur: Bir işletme olarak, sermaye, işgücü, makine parkı vb. faktörleri en gelişkin biçimde üretimde seferber etseniz bile, üretim yönetimi sisteminizi, (emek değerlendirme biçiminizi, üretim organizasyonunuzu) değiştirmediğiniz sürece uluslararası pazarlarda rekabet edemezsiniz. Uluslararası pazarların talep ettiği sıfır hatalı, kaliteli, çeşitli, birçok fonksiyonu bir arada içeren malları artık taylorist bir emek düzenleme biçimi ile üretmek mümkün değildir. Tek tip standart mallara dahi doymamış bir pazar yapısının talebini karşılayabilecek bir üretim sistemine denk düşen taylorizm, kapitalistler tarafından tarihin çöplüğüne atılmaktadır.

Yukarıdaki satırlarda, içinde bulunduğumuz reel durumun kısa tahlilini yapmış bulunmaktayım. Ancak bu reel durumun, emekten yana üretilecek politikalar anlamında çok büyük bir bağlayıcılığı yoktur. Çünkü emekten yana üretilecek politikaların realiteye teslim olma zorunluluğu değil, realiteyi dönüştürme zorunluluğu vardır.

Bugünkü uygulamaları değerlendirebilmek için önce taylorizmi, yapısal özelliklerinin neler olduğunu kısaca özetlemek yararlı olacaktır.

Taylor'un işletmecilik modelinde başlıca dört ilke tespit edilmiştir. Birincisi yönetimin geleneksel iş alanlarını ele alıp, bunları bir sisteme göre düzenlemesi ve belli kurallara bağlaması; ikincisi beyin gücüne dayalı bütün işlerin, olabildiğince fabrika içinden çekilip, planlama bölümüne alınması; üçüncüsü işbölümünün artırılması, dolaysız (direkt) işçilikle makine ayarı, iş hazırlama, bakım ve onarım gibi dolaylı (indirekt) işçiliğin birbirinden ayrılması ve dördüncüsü yönetimin işçilerin görevlerini açık biçimde tanımlamasıdır. (Kaplinsky, 1991)

Bilgi tekeli

Taylorizmin amacının, bu dört ilke çerçevesinde oluşturulan bir organizasyon sonucunda, işletmecilerin eline geçen bilgi tekelinin, üretim sürecinin her adımını ve sürecin işleyiş tarzını kontrol etmek için kullanılması olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu organizasyonun oluşumunun ardında yatan temel sorunun, kontrol sorunu olduğu, üretim sürecinde kontrol sahibi olmanın, sürecin bilgisine sahip olmak ile özdeşleştirildiği ve geliştirilen yöntemler ile dolaysız üretim faaliyetinde bulunan işçilerin, üretim süreci üzerindeki tüm kontrollerinin ortadan kaldırıldığı tespit edilmiştir.

Taylor, deneyimlerinden çıkardığı sonucu şöyle özetlemektedir: "Genel talimatlar ve genel disiplin kuralları ile kontrol edilmeye çalışılan işçiler, asla yeterli düzeyde kontrol edilemezler, çünkü onlar üretim süreci üzerinde gerçek kontrol sahibidirler." Buna göre, işçilerin hareketleri kendi tasarlamaları sonucu oluştuğu sürece, işletmeciler, asla istedikleri üretkenliğe ulaşamayacaklarını anlamışlardır. (Braverman, 1977)

İşçinin üretim sürecine ilişkin tüm bilgisinin ondan alınıp işletmecilerin elinde toplanması, işçinin üretime geçmeden ne yapacağının tasarlanması, her fonksiyonun tespit edilmesi ve nasıl uygulanacağının saptanması, bu işlere ayrılacak zamanın belirlenmesi, üretimin her fonksiyonunun sonuçlarının değerlendirilmesi, tüm bu fonksiyonların fabrika dışına çıkarılarak, işletmecilerin görevi haline getirilmesi ile emek süreci tamamen sermayenin denetimi altına girmiştir. (Herkommer, 1977)

Bu iş örgütlenmesi biçiminde işçinin tarihi yeniden yapılmış ve işçi mevcut parçalanmış işlere fiziksel ve psikolojik olarak en iyi uyumu sağlayan ve bundan en iyi sonuçları çıkaran kişidir, denmiştir. Bu uyumu sağlamada insan zekası olumsuz bir etken olarak tespit edilmiştir. Bu konuda yapılan bir araştırmada, en verimsiz kadın işçi zeka sınavında birinci, dikkat sınavında üçüncü gelmiştir. Buna karşın en verimli çalışan işçi, zeka sınavında yedinci, dikkat sınavında sonuncu gelmiştir. (Braverman, 1977)

Sonuç olarak taylorizm, işçilere en büyük zararı verir ve onların önemli insani fonksiyonlarını hayata geçirmelerini engellerken, diğer uzmanlık dallarında da, tek yönlü düşünen, bütünsel düşünme yeteneğini yitirmiş, bu anlamda yaptıkları işe yabancılaşmış insanlar yaratmıştır.

Taylorizm insan emeğini insanlığından çıkartır

Evet, bizler emekten yana düşünce üretmeye çalışanlar, taylorizme neden karşı çıkmaktayız? Çünkü, taylorizm, kafa emeğini kol emeğinden keskin sınırlar ile ayırarak, işçinin emek sürecindeki türsel fonksiyonunu, tasarlama faaliyetini onun elinden almakta, insan emeğini insanlığından çıkarmaktadır. Çünkü taylorizm, işçiyi düşünme yeteneğinden mahrum bırakarak, onu aptallaştırmaktadır. Çünkü taylorizm, işçiyi vasıfsızlaştırmakta, bildiği şeyleri de unutturmaktadır. Toplumda bilenler ve bilmeyenler olarak, işçiyi kolsuz kanatsız, güçsüz bırakmaktadır. İşçiyi pazardaki milyonlarca işsiz ile kolayca değiştirilebilir hale getirerek emek gücünün maliyetini düşürmektedir.

Taylorizmin alternatifleri neler olabilir, diye tarihe baktığımızda karşımıza çıkan tablo hiç de parlak değildir. Çünkü sosyalist bir emek süreci oluşturacağız diye yola çıkanların da taylorizmi uygulamaktan başka bir şey yapmadıklarına tanık olmaktayız. Ne yazık ki bu alanda kapitalizmin realitesine teslim olunmuştur. Sovyet deneyimi, kapitalizmin fordist birikim rejimine denk düşen taylorist emek düzenleme biçimlerinin hakim olduğu bir üretim sistemini bizlere miras bırakmıştır. Bu anlamda sosyalist bir emek süreci tarihi yaşanmamıştır. Sovyet deneyimine bakarak, sosyalist bir emek sürecinin yapısal özelliklerini ortaya koymamız mümkün değildir. Çünkü, Sovyetler Birliği'nde ve o blokta bulunan diğer ülkelerde iş organizasyonları, kapitalist ülkelerdeki iş organizasyonlarından çok küçük farklarla ayrılmaktadır. (Braverman, 1977) Kapitalizmin o döneme özgü rasyonelleşme biçimi neyse, küçük değişikliklerle aynen uygulanmış, yani reel duruma teslim olunmuştur. Lenin, taylorizmin "bilimsel ve ilerici" içeriğinin, kapitalist niteliğinden arındırılıp, Sovyet sisteminde yeniden kurulabileceğini düşünmüştür. (Murray, 1990) Bu süreçlerde işçilere neler olduğuna ilişkin sorgulamalar yapılmış olsa da, bu tip muhalif görüşler etkin olamamışlardır. Bireysel yönetimi üzerine çıkan tartışmalarda, ortak yönetimin "bir sınıfın nasıl yönettiği ve hangi sınıfın hakim olduğu" sorusu ile ilgisi olmadığı öne sürülmüş, sorun sadece mülkiyet sorunu olarak görülmüştür. Mülkiyet sorunu uygulamada çözülür çözülmez sınıfın hakimiyetinin sağlanacağına inanılmıştır (Siriani, 1990).

İşçileri devrimin nesnesi olarak görmek

Sovyet deneyimi, taylorist süreçlere tabi bir işçi sınıfının özgürleşme yolunda ne kadar güçsüz kalabileceğini kolunun kanadının kırılabileceğini bize ispatlamıştır. Bu güçsüzlüğün temelleri Sovyet deneyiminin ilk yıllarında atılmaya başlanmıştır. İşçileri devrimin nesnesi olarak gören bu anlayışlardan biri (Troçki), sadece belirli acil durumlarda uygulanacak zorunlu çalışma uygulamalarını gösteren bir liste düzenlemekle kalmayarak, sosyalizme geçiş döneminde emek üzerinde uygulanabilecek zorunlulukların ve hatta işgücünün tümüyle ASKERİ STATÜ'ye alınmasının kuramsal açıdan doğrulanması için ayrıntılı bir plan hazırlayabilmiştir. (Siriani, 1995) taylorizmin temel argümanı olan şu görüşe tümüyle katılan Troçki'nin özerk işçi örgütlenmelerini desteklemesi zaten beklenemezdi: "İnsanın işten kaçmanın yollarını araması genel bir kuraldır. İnsan tembel bir hayvandır." Doğal olarak, toplumun merkezinde bulunan yoldaşlar, bu tip insanlara baskı yapmaktan geri durmamalıydılar. Bu süreçte özerk işçi örgütlerinin yok edilmeleri gerekiyorsa bundan çekinilmemeliydi. Oysa Troçki gibi insanların işçileri kendi tembelliklerinin sonuçlarından korumalarını, deyim uygun düşerse, işçilerin kendilerini özgürleştirmelerini yönlendirmelerini -yalnızca bu özerk işçi örgütleri engelleyebilirdi (Albert, Hahnel, 1994). Sonuç olarak, Troçki'nin planı sonsuz bir süreye sosyalizmin barışçıl şekilde kurulması için askeri yöntemlerin tam anlamıyla uygulanmasından başka bir şey değildi (Siriani, 1990).

Şu anda emek sürecine ilişkin yapılan tartışmalarda da, alternatif emek süreci arayışlarını ve bunun için bugünden yapılması gerekenleri önemsemeyip, çözümü, ne zaman geleceği belli olmayan bir geleceğe, tüm üretim aşamalarında tam otomasyona geçildiği bir tarihe erteleyen görüşlere rastlanmaktadır. Bu tür bir bakış açısının içerisinde, işçilerin emek süreci içerisindeki konumlanışını sorgulamayan, bunu önemseyen bir anlayış yatmaktadır. Bu durumda üretkenliği artırmak için, insanları insanlığından çıkaran emek süreçleri de belirli bir süre için uygulanabilir. Nasıl olsa bir gün, bütün bu işler otomasyona uğrayacak ve emek süreci gibi bir sorun da kalmayacaktır.

Emek sürecine ilişkin arayışlar

Ben insanların emek süreci içerisindeki konumlanışları ile yaşamlarının diğer alanlarındaki faaliyetleri arasında diyalektik bir ilişkinin var olduğunu düşünmekteyim. Bu nedenle, emek sürecine ilişkin arayışların ve sorgulamaların, ertelemeden, bugünden başlaması gerektiğine inanmaktayım.

Sovyet deneyimi, realiteye teslim olmuştur. Bugün kapitalizm taylorizm yerine başka bir alternatif geliştirmiş ve bunu uygulamaya sokmaktadır. Yapılacak en büyük yanlışlardan biri, kapita-

lizmin bugünkü realitesine de sosyalizm adına teslim olmaktır. Ancak bu şu anlama da gelmemelidir. Post-Taylorist uygulamalar eleştirilirken, kapitalizmin dahi terkettiği eski realiteye, yani taylorizme geri dönüş savunulmamalıdır. Asıl güçlük sosyalizm adına dayatılan kapitalist emek süreçleriyle ciddi bir hesaplaşmayı gerçekleştirip, alternatif emek süreçlerinin yapısal özelliklerini bugünden oluşturmaya çalışmak ve bunlardan ne verimlilikler adına, ne de ileride gerçekleşecek günler adına taviz vermemektir.

Ülkemizde ve dünyada Japon modeli adı altında gündeme gelen post-taylorist uygulamalar heterojen özellikler gösterebilir. Bu anlamda her uygulama kendi içinde ayrı ayrı tahlil edilmeli ortak özellikler öne çıkarılmalı, buna ilişkin politikalar belirlenmelidir. Eğer bizim ülkemizde, Japon modelinin uygulandığı bir fabrikadaki işçi, çocuğunun bu fabrikada işçi olarak çalışmasını ancak bu modeli uygulamaya devam ederlerse isteyeceğini belirtiyor ise, üzerinde düşünmemiz gereken, hiç de o kadar kolay eleştirip, bir kere fırlatabileceğimiz bir süreç ile karşı karşıya olmadığımızı anlarız. Ancak, işçiler adına en iyisini düşünmeye alışmış, onların görüşlerini almaya gerek duymayan kafalar bu tür verilerden etkilenmeyeceklerdir.

Japon sisteminin açık yanları

Ben emek sürecine ilişkin çalışma yapan bir sosyal bilimcinin, masa başından, işçiler için teoriler üretmesini, politik anlayışım ile bağdaştıramıyorum. Bu sürece ilişkin doğrular o emek sürecinin içerisinde bilfiil 8-10 saat bulunan kişiler ile birlikte oluşturulabilir. Bu anlamda ampirik çalışmaların belki de en gerekli olduğu bir teorik alandır emek süreci. Bizler bu konuda dünyada yapılan diğer ampirik çalışmaları ve emekten yana üretilen politikaları bizim işçilerimize aktarmak, bunları bizim pratiğimizle karşılaştırmak gibi işlevler üstlenebiliriz. Dünyada sol literatürde bu konuya ilişkin tartışmalara nokta konulmadı. Japon sisteminin açık yanları üzerinde ise çoğunluk anlaşmış durumda. Ancak artık taylorist emek süreçlerini bir zorunluluk olarak göstermeye çalışan ve hala emekten yana düşünce ürettiğini savunanları kimse ciddiye almıyor. Türkiye'de taylorizm ile hala hesaplaşmamış olanların, bunu en kısa zamanda yapmadıkları takdirde kapitalistlerden de daha geri bir konuma düşecekleri konusunda kimsenin kuşkusu olmasın.

Alternatif bir emek sürecinin yapısal özellikleri nelerdir, sorusuna cevap arakken, beni yönlendiren en önemli tahlil şudur: Vasıflı insan emeği toplumsal zenginliğin en önemli kaynağıdır. Bunun için ise emeği sadece ekonomik ve teknik gereksinimlere göre düzenlemek yerine, işçilerin kendilerini sürekli geliştirebilecekleri üretim süreçleri oluşturulmalıdır (DÖRR-1986).

Böyle bir perspektiften yola çıkabilmek için öncelikle, emek süreçlerinin teknik sistemler tarafından dolaysızca belirlenen süreçler olmadığını anlamamız gerekmektedir (Braverman, 1977).

Post–taylorist gelişmelerin temel dinamiği...

Birçok yazar tarafından, yanlış biçimde, rasyonelleşmenin temel dinamiği olarak yorumlanan ve post-taylorist gelişmelerin nedeni olarak gösterilen, mikroelektronik, bize bu süreçte önemli imkanlar sunmaktadır. Ancak bunlar sadece imkandır. Belirleyici olacak şey ise, insan iradesi dolayımında gerçekleşecek organizasyonlardır (Brödner, 1986, Jürgens vd. 1993). Makineler insanları değil, insanlar makineleri belirleyeceklerdir. Bizler makinelerin esiri olmadan, insan ve makinenin farklı yönlerini üretken biçimde birleştirip, insanların kendilerini geliştirebilecekleri, yaratıcı emeklerini ortaya koyabilecekleri, bundan mutluluk duyabilecekleri, makinenin bir fonksiyonu olmayıp, onu yöneten, geliştiren kişiler olabilecekleri, vasıflarını hiç durmadan geliştirebilecekleri, zaman otonomisine sahip olabilecekleri, üretim sürecinin bir eziyet süreci yerine, kendilerini var edebildikleri bir yaratım sürecine dönüşeceği süreçler üzerine kafa yormalıyız.

Sol içi tartışmalarda, öne çıkarılan işçilerin yönetime katılma sorununa ilişkin olarak da bir noktaya açıklık getirmekte fayda olduğunu düşünmekteyim. Braverman, üretim süreci içerisindeki, kontrolörler ile işçiler arasında, planlama ve uygulama arasındaki, kafa ve kol emeği arasındaki çelişkilere dikkat çekerek, "işçilerin yönetime katılması" gibi kavramların marksist vizyondan çok daha geri talepler olduğunu savunmaktadır. İşyerinde bir demokrasi düşüncesi, parlamentodakine benzer bir süreç, yani müdürlerin seçilmesine katılım, üretime ilişkin ve diğer konularda alınacak kararlara ortak olma gibi talepler, üretimin taylorist organizasyon yapısı içerisinde hayaldir. İşçi kitlelerine onlardan alınmış bulunan teknik bilgiler geri verilmedikçe ve çalışabildikleri ve onlar tarafından seçilebildikleri ve onların sunduğu alternatifler arasından seçim yapabildikleri sürece bu gerçekleşemez (Braverman, 1977). O zaman, biçimsel yönetime katılma sorunlarıyla uğraşmak yerine, değişip değişmediğini dikkatle incelemek durumunda olduğumuz noktalar, planlama ile uygulama arasındaki ilişki, kafa ve kol emeği arasındaki ilişki, yöneticiler ve işçiler arasındaki ilişki, işçilerin yaptığı işlerin niteliği, vasıf düzeyleri gibi sorunlardır. Bir işletmenin neo-taylorist mi, post-taylorist mi olduğuna ancak böyle karar verebiliriz. Benim gözlemim ve tezimi dayandırdığım teorik çalışmalar post-taylorist bir sürecin gelişiminin ipucunu vermektedir (Kern, Schuman, 1984, Brödner, 1986, 1991, Womak vd. 1990, Dohse vd. 1984, Jürgenns vd. 1993). Türkiye'de bu konuda yapılmış çalışma sayısı çok yetersizdir. Hem sosyal bilimcilerin, hem de sendikaların konuya daha fazla eğilmelerinin ve somut veriler üzerinden tartışmaların yürümesinin faydalı olacağını düşünmekteyim.

KAYNAKLAR:

● Albert, Michael, Hahnel, Robin. Geleceğe Bakmak, Çev. Akınhay, Osman. İstanbul, 1994

● Braverman, Harry, Die Arbeit im modernen Produktionsprozess, Frankfurt/Main, Campus Verlag, 1977)

● Brödner, Peter, Ansichten des Maschienenbaus in Japan, Wissenschaftszentrum Nordhein, Westfalen. 1991.

● Brödner, Peter. Fabrik 2000, Bohn, Sigma Verlag, 1986

● Dohse, Knuth, Malsch Thomas, Jürgens, Ulrich, Vom "Fordismus" zum "Toyotismus". Berlin, WZB, 1984.

● Herkommer, Sebastian, Bierbaum, Heinz, Industriesoziologie, Stuttgart, 1979.

● Jürgens, Ulrich, Malsch, Thomas, Dohse Knuth, Moderne Zeiten in der Automobilfabrik Wissenschaft Zentrum Berlin, 1993.

● Kaplinsky, Raphael, "Teknolojik Devrim ve Uluslararası İşbölümünde Üçüncü Dünyanın Yeri (I)" Çev. Aykut Göker, Endüstri Mühendisliği Dergisi, s. 11, 1991, s. 23-31.

● Kern, Horst, Schumann, Michael, Das Ende der Arbeitsteilung München, 1985

● Siriani, Carmen, İşçi Denetimi ve Sosyalist Demokrasi, Belge Yayınları, İstanbul, 1990

● Womack, James, P., James, Daniel, T., Roos, Daniel, Dünyayı Değiştiren Makina, Çev. Otomotiv Sanayii Derneği, İstanbul, 1993.

Savran, konunun muhataplarıyla tartışmalı

Devrimci eleştiri, tartışmaları gerçek muhataplarla sürdürme cesareti gösterebilen eleştiridir.

Vehbi ERSAN

Sosyalist hareket içinde gelişen yanlış eğilimlere dikkat çekilmesi, devrimci bir doğrultunun korunması için son derece gerekli. Sosyalistler arası tartışma ve eleştiri de bu işin başlıca aracı. Eleştirinin, herkesçe bilinen, bu basit gerçeklere uygun olabilmesi için ise, yerinde ve en azından asgari ölçülere uygun olarak yapılmış olması gerekir.

Ne yazık ki, geçtiğimiz hafta, SÖZ'de "Alternatif?" başlığı altında yayınlanan Sungur Savran'ın yazısında, bu normlara uymayan bir eleştiriyle karşılaştım.

Yaklaşık iki sayfayı bulan yazının bütününü göz önüne almayın, söz konusu alıntının başlangıç bölümündeki istediğiniz ifadeleri alıp istediklerinizi atın, ardından da o küçük ayrıntıyı, yani şu "haklılık konusundaki kısa bölümü" çıkarın, burjuva liberal görüşü elde edeceksiniz! Olacak şey değil

Sungur Savran, yazısında, "toplumsal ve siyasal hayattaki her büyük kriz"de olduğu gibi "bayrak krizi"nin de "sosyalist hareket için bir sınav niteliği taşıdığını" ve "farklı duyarlılık ve eğilimlere ışık tuttuğunu" belirtiyor. Ardından HADEP'i devrimci dinamiklerden koparարak evcilleşmesini isteyen "burjuva liberalleri"nin "bayrak krizi"ne ilişkin yorumlarına yer veren Savran, burjuva liberallerin Kürt hareketi içinde "savaş yanlısı" ve "barış yanlısı" biçiminde, birbirine alternatif, gerçek olmayan iki güç çıkardıklarını söylüyor. Savran, bunun, haklı olarak, (umarım araya sıkıştırdığım "haklı" sözcüğünü bu kez önemli bulur) "bilimkurgu ürünü" olduğunu ifade ediyor.

Savran'ın yazısında asıl bundan sonrası önem taşıyor. Savran, "burjuvazinin baskısı altında" sosyalist sol içinde, burjuva liberal eğilimlere benzeyen bir yönelişin çıktığını söylüyor ve buna örnek olarak benim yazımdan, deyim yerindeyse "kuşa çevirerek" -buna siyasi literatürde "tahrifat" dendiğini Sungur Savran'ın bilmesi gerekiyor- verdiği bir alıntıyı gösteriyor. Görüşlerimi, ters yüz ederek, Nokta dergisinde savunulan şu görüşlerle aynılaştırıyor:

"Kürt hareketinin, demokratik taleplər çerçevesinde partileşerek siyasi platformda kendilerini ifade etme isteği de işte tam bu noktada iki güç arasında sıkışıp kalıyor. Çünkü bir yanda devlet içindeki şahinler, diğer yanda da PKK bu isteği boşa çıkarmak için her şeyi yapıyor."

Yazımda ise ilgili bölüm "kuşa çevrilmemiş" haliyle şöyleydi:

"Ama bir başka gerçek, HADEP'in yürümeye çalıştığı 'gerçek'ten daha ağırlıklı olan bir gerçek, HADEP'in kongreden beklediklerini ve umutlarını yerle bir etti. Yürünen yolun her iki tarafında, birbiriyle kıyasıya savaşan ve reddeden, kuşkusuz biri haklı, biri haksız iki güç vardı; ve bunlar kendi savaş mantıklarına uygun hareket ediyorlardı. Bir üçüncü yol yoktu onlara göre..."

Savran ise yazımdaki bu bölümü şu hale getiriyor:

"HADEP'in yürümeye çalıştığı (...) yolun her iki tarafında, birbiriyle kıyasıya savaşan ve reddeden, kuşkusuz biri haklı, biri haksız iki güç vardı; ve bunlar kendi savaş mantıklarına göre hareket ediyorlardı. Bir üçüncü yol yoktu onlara göre."

Savran, görüşlerimi ters yüz ederek istediği hale getirdikten sonra artık kolayca devam ediyor:

"Haklılık konusundaki kısa bölümü çıkarın -aynen böyle diyor Savran, ne kadar basit bir ayırım değil mi?- sonra bu satırları yukarıda Nokta dergisinden yapılan alıntıyla karşılaştırın. Hiçbir fark görebiliyor musunuz?"

Yaklaşık iki sayfayı bulan yazının bütününü göz önüne almayın, söz konusu alıntının başlangıç bölümündeki istediğiniz ifadeleri alıp istediklerinizi atın, ardından da o küçük ayrıntıyı, yani şu "haklılık konusundaki kısa bölümü" çıkarın, burjuva liberal görüşü elde edeceksiniz!

Olacak şey değil! Ama ne yazık ki oluyor. Bu tarz Türkiye sosyalistlerinin hiç yabancısı olmadıkları, çok şikayet ettikleri, ama bir türlü kurtulamadıkları bir "eleştiri tarzı" olarak, üstelik şu yeni tarzın yaratılmak istendiği sırada, devam ediyor.

Burada neleri savunduğumu, görüşlerimin ne olduğunu anlatma çabası içine girmeyeceğim, zaten Savran'ın da bununla ilgilendiğini sanmıyorum. Yalnızca şu kadarını söylemekle yetineyim. Savran'ın yazısında ifade ettiği "Ortaya 'barış yanlısı' ve 'savaş yanlısı' iki güç çıkaran ve birini ötekine 'alternatif' ilan eden bir yaklaşım"ın söz konusu olduğunu bir an için düşünecek olursak, benim yazımın bütününden çıkacak sonuç, hele ki görüşlerimi bilen birisi açısından, Savran'ın vardığı sonucun tam tersidir.

Tabii ki bu ironik bir durumdur ve artık terkedilmesi gereken, ama Savran'ın sürdürdüğü "eleştiri" yöntemlerinin sonucudur.

Daha da önemli olan, Sungur Savran'ın, neden böyle bir şeye başvurduğudur. Onun, sosyalist güçler arasında, kendisine göre "burjuva liberal eğilimler" gördüğü ve bunlarla tartışmak istediği belli. Bu çok doğal ve anlaşılır bir şey. Elbette yapılmalıdır. Böyle bir tartışmada ben de Savran'ı destekleyebilirim. Bir şartla: Bu iş gerçek muhataplarıyla yapıldığı ve onların görüşlerinde herhangi bir "tahrifat" olmadığı takdirde.

Devrimci ve ilerletici olan eleştiri; tartışmaları gerçek muhataplarla sürdürme cesareti gösteren eleştiridir. Başkaları üzerinden sürdürülecek bir eleştiri, eleştiriyi anlamsız hale getireceği gibi, insanı istemediği duruma düşürür; eski alışkanlıkları sürdürmekten başka, hiç kimseye de yarar sağlamaz.

O, bir devrimcinin annesi...

Ayla ÖNDER

Hocazade Sokak, Beyoğlu'nun arka sokaklarından biri. Sokaktaki binaların giriş katları işyeri olarak kiralanmıştı. Bakkal, kahvehane, berber, kasap, ayakkabı tamircisi yan yana sıralanmış sokak boyunca.. Üst katlarında yaşayan insanlar hep bir soru işareti. Kimler yaşar o evlerde?

Her geçişimde bu soruyu sorardım kendime.. Sokağın girişindeki binada eroinmanların ve hapçıların kaldığını biliyordum. Üst katlardaki yaşamlar hep dört duvarlar arasındaydı. Belki sokakta oynayan çocukların giyimleri, oyunları orada yaşayanlar hakkında da ipucu veriyordu ama... Yine de benim için sırdı bu yüzyıllık evlerin sakinleri. Bazı evlerde Rumların yaşadığını öğrenmiştim. "Aileler" olarak ayrı bir kategoride değerlendirilen bu insanlar arasında yalnız yaşayan yaşlı kadınlar da vardı. Belli ki kendilerini bu "kötü sokak"tan, bu sokağın "kötü" insanlarından soyutlamak istiyordu bu insanlar.

Her geçişimde sokağın 100-150 yıllık evlerinin üst katlarının camlarından arasıra uzanan başlar merakla bakıyordu aşağıya.. İyice eskimiş, dış yüzü kapkara binalardan birinde bir sepet dikkatimi çekti bir gün. Bu sepet bakkallara uzatılan alışveriş sepetiydi. Ve bir kadın başı.. Yaşlı ve çok çizgili olduğu ta uzaktan belli bir yüz. Sonraları her akşam geçişimde o sepetin uzanmış olduğu pencereye diktim gözlerimi. Her geçişimde o kadın oradaydı. Camdan sarkan mecalsiz eli hep bir sigarayı tutuyordu. Yoksul biriydi muhtemelen.. Bir zamanlar zengin insanların yaşadığı bu evler şimdi en yoksulların mekanı olmuştu. Onları yıkılma tehlikesi olan evlerde oturmak zorunda bırakıyordu yoksullukları...

Koltuk değnekleri

Aşırı sıcaklar bastırınca akşam üzerleri kapı önüne çıkmaya başlamışlardı tek tük. O yaşlı kadının oturduğu binanın önünde birileri vardı. O sıcağın kapı önüne attığı kadınlar arasında onu gördüm bir gün. Sokağın girişindeki iki binanın çökmesi onlarla tanışmama neden olmuştu. Onların evlerinin de yıkılma tehlikesi vardı. Sohbete buradan başlayabilirdim. Genç olan kadınla konuşurken, merdivene oturan yaşlı kadınla göz göze geldik. Koltuk değnekleri yanındaydı. Sonra tanıştık. 6 ayda bir kapı önüne çıkıyordu. Çünkü ayakları felçliydi. Komşuları yardım ediyordu aşağıya inmesine. Ve beni şaşırtan bir şey oldu. Oğlundan bahsetti bana. Oğlu bir siyasi suçluydu. Ve ayakları onun cezaevine girdiği gün felç olmuştu..

Hilmiye Çalıkoparan, 4 Ocak 1996'da Ümraniye Cezaevi olaylarında çıkan çatışmada "öldü" diye duyulan, daha sonra yaralı olduğu anlaşılan Cengiz Çalıkoparan'ın annesiydi.

"Bana istediğin zaman gelebilirsin" dediğinde bu fırsatı hiç kaçırmadım. Ve yine pencerede kendisini gördüğüm bir gün yukarı çıktım. Oturduğu katın kapısını açtığımda beni gördü. Tanıdı hemen. Camın önündeki tahta sedirde oturuyordu. Koltuk değnekleri yine yanındaydı. Duvarları en az 10 yıl badana görmemiş, yer yer dökülmüş soba isinden kararmış bir odaydı burası. Tavan duvarının yarısı da çökmüştü. Odada açık bir yatak vardı. Tenceresi, tavası her şeyi bu odanın içindeydi. Ve bu eski eşyaların, kirli duvarın üzerinde çok güzel sarışın bir kadının renkli fotoğrafı asılıydı. Plak kapağının reklamı çerçevelenip asılmıştı. Kimdi bu şarkıcı kadın?

Hilmiye Teyze yanına oturur oturmaz bir sigara daha yaktı. Başladı anlatmaya..

1931'de başlayan bir yaşam...

1931'de Tekirdağ'da doğmuştu. Arnavut göçmeni olan ana-babası çiftçiydi. 3 kız kardeşi daha vardı. Tekirdağ'ın Yavuz Mahallesi'nde geçen çocukluğu 15 yaşında bitiverdi. Kendi ifadesiyle o yaşta onu bir sarhoşa vermişlerdi. Tekirdağ'ın Yağcı köyüne gelin gitti. 9 sene o köyde oturdu. Üç çocuk doğurdu. İki çocuğu öldü. O zamanlar Tekirdağ'ın tek gazinosu vardı. Orada da kocası garson olarak çalışıyordu. Kocası sarhoşun tekiydi ve eve para vermiyordu. Hilmiye kızını büyütmek için evde dikiş dikmeye başladı. "Koca diye ısınamadığı" bu adam bir gün kayboldu ortadan. Ve 6 ay sonra İstanbul'da görüldü. O da gitti kocasının peşinden. Ne de olsa kızının babasıydı. Kocası pişman olmuş, haber göndermişti. İstanbul'da bir pavyonda garsonluk yapıyordu. "Arabaya yükle eşyaları, gel İstanbul'a" diye haber gönderdi. O zaman 28 yaşında olan Hilmiye, dayısının yardımıyla yola çıktı. 1 yaşındaki kızıyla ve eşyalarıyla birlikte bindi bir kamyona, geldi İstanbul'a. Yıl 1955. Kocası Zeytinburnu'nda bir gecekondu kiralamıştı. Yerleştirdiler eşyaları.

Kocası sarhoştu yine. Pişmanlık fayda vermiyordu. Artık geri dönemezdi. Ve iş başa düştü. 28 yaşında işe girmeye karar verdi. Bunu kocası iyi karşıladı. Ama bir şartla. Kocası onun kendi çalıştığı pavyonda konsomatrislik yapmasını istiyordu. "Pavyonun ne olduğunu da bilmiyordum o zaman" diyordu; "Çalışacağım dive seviniyorum, ama bilmiyorum pavyon nedir?"

Hayatında okul yüzü görmemiş Hilmiye, İstanbul'da birçok konuya yabancıydı. Ancak sonraları öğrendi gerçeği. Pavyonun ne olduğunu komşularına sordu. Ve kocasına karşı direnip girmedi o işe.

Bundan sonra evde bir huzursuzluk başladı. Kocası daha çok içti. Ve bir gün evin bütün eşyalarını sattı, tekrar evi terketti. Hilmiye yine tek başına kalmıştı.

O artık bir işçiydi

Ve Emayetaş fabrikasında iş buldu. Kızını da fabrikanın kreşine verdi. O artık alüminyum tabaklara kenar süsü çekiyordu. Aradan 6 ay geçti iş değiştirmeye karar verdi. Bozkurt Mensucat'ın yevmiyesi daha iyiydi Emayetaş'a göre. Saatte 1 lira yevmiye alıyordu burada çalışan işçiler. Burada işçi kadınlara beyaz önlük giydirmeleri çok hoşuna gitmişti. Bozkurt Mensucat'ta katlama dairesinde çalışıyordu. Ve yıllar sonra bir gün aynı kısımda çalıştığı iş arkadaşı ona evlenme teklif etti. Yaşı 38'di. Kızı babasız büyümesin istiyordu. Karar verdi evlenmeye Giresunlu adamla. Ve evlenir evlenmez hamile kaldı. Karnındaki, şimdi cezaevinde olan Cengiz'di.

Kötü olaylar peşini bırakmadı Hilmiye'nin. İkinci kocası kızını istemiyordu. Kızı Ayşe de eve gelen bu yabancıdan nefret ediyordu. İkisi de birbirlerini istemediler. Ve Cengiz doğdu. Bir süre çocuğuna bakmak için ayrıldı işten. Ancak kocası tekrar işe girmesini istemedi. Zaten evlilik yürümüyordu. Ve nihayet Cengiz 6 aylıkken ayrıldılar. Sonra oğlunu evde kızına bırakıp tekrar işe girdi. Makara iplik fabrikasında iş buldu bu kez. Tek isteği emeklilik süresi dolana kadar çalışmaktı.

Eski Türk filmleri gibi...

Günün birinde tam eski Türk filmlerindeki gibi bir şey oldu. Küçük Ayşe şarkıcı olmaya karar verdi. Anne karşı çıktı. Okumak istememişti Ayşe. Ama kızının böyle bir işte de çalışmasını istemiyordu Hilmiye. Ancak Ayşe öyle kararlıydı ki evden kaçacağını söyledi.

"Makara iplik fabrikasından çıkmak zorunda kaldım. Çünkü Ayşe'nin evden kaçmasından korkuyordum. Fabrikada zaten emekliliğim dolmuştu."

Plak doldurmak için bir şirketle anlaştılar. İşyeri Beyoğlu'nda. Sürekli Beyoğlu'na gidip gelmektense orada bir ev kiralamayı daha uygun gördü Hilmiye. Hep kızının peşinde olmak istiyordu. Korkuyordu onun başına "kötü işlerin" gelmesinden. Yıl 1972. 17 yaşındaki Ayşe ilk plağını doldurdu. "Ne senden geçerim, ne meyhaneden" şarkısıyla ünlü oldu. Takma adı "Ayşem"di.

Kızı bir yıl sonra evlenince Hilmiye'nin "altın yılı" sona erdi. Evleneceği adam plak doldurmasını istemedi. Kızı evlenip Silivri'ye yerleşti. Hilmiye yine yalnızdı. Cengiz'e bakması gerekiyordu. Emeklilik ücreti kiraya zor yetiyordu. Yeni ve daha ucuz bir eve taşınmak zorunda kaldı. Bu ev bugün oturduğu evdi. Beyoğlu'nda Kulis adlı bir gece kulübünün vestiyerinde çalışmaya başladı. Zaman hızla geçiyor, Cengiz büyüyordu. Bir gün eve gelen bir hediye, oğlunun Dev-Sol sempatizanı olduğunu öğrenmesini sağladı.

"Bir yılbaşı gecesi eve kuş getirdi oğlum. 'Anne bunu bir kız arkadaşım hediye etti' dedi. Bir baktım altında bir yazı var. O evden çıkınca komşuyu çağırdım. Okusana şu yazıyı dedim. 'Senin çocuğun örgüte karışmış, burada Dev-Sol yazıyor' dedi. Liseye gidiyordu o zaman."

'Ya onlar ya ben...'

Cengiz oldukça kararlı. Annesi "Ya onlar, ya ben" dedi bir gün. Cengiz şöyle yanıt verdi annesine:

"Anne yaşamışsın. Ekmeğini almışsın eline. Bak sen bana nohutlu pirinç pilavı yapıyorsun seviyorum diye. Ama benim boğazımdan geçmiyor. Gecekonduları görsen, fasulyeyi, bulguru bulamıyorlar. Biz onlar için uğraşıyoruz. Karışma bana anne. Seni seviyorum. Kıramam seni. Ama bu düşünceden de vazgeçmem."

"Başa çıkamadım. Tamam oğlum, ben senin gönlünü çekip alamam dedim. Sonra okulu da bıraktı, işe girdi. İki yerde birden çalışıyordu beni rahat etirmek için. Ona bir daha karışmadım, ama aklım hep ondaydı. Vurdular mı acaba çocuğu diye hep merakla bekledim. Çünkü inatçıdır teslim olmaz."

Sonra Sultanahmet'te yakalandı Cengiz. Televizyonlar haberi "Örgüt evinde teröristler yakalandı" diye verdiler. Hilmiye'ye komşuları haber verdi. Televizyonu açtı haberleri bekledi.

"Onu televizyonda gördüm, düştüm yere. İki ay boyunca kımıldayamadım. Damar kasıklığı dedi doktorlar. Düşünce omurga kemiğim ezilmiş. İki ay hiç kımıldayamadım. İki ay boyunca komşular baktı. Kızım da o zaman burada yoktu, Silivri'deydi. Olayı duymamış. Sonra kaldı ayaklarım böyle, koltuk değneğiyle kalkabiliyorum."

Ve bizim "hapçıların, eroinmanların yaşadığı sokak" diye bildiğimiz bu sokakta bütün komşuları Hilmiye Hanım'a yardımcı oldu. Bakkal, sepetle evin ihtiyaçlarını uzattı. Komşular, pişirdikleri yemekleri bu sepetle gönderdiler yukarı. Evi temizlemeye gelen yine onlardı. Ama bu arada Cengiz'in arkadaşları da geldi eve, bir ihtiyacın var mı diye. Ama o kabul etmedi.

İlk kez görüşe gidiş...

Bir gün eve bir genç geldi. Bu, Cengiz'in koğuş arkadaşıydı. Tahliye olmuştu. Cengiz evin adresini vermişti ona. "Teyze" dedi genç, "inan ki Cengiz elini kaldırıp başını kaşıyamıyor. Çok işkence gördü. Gel seni görüşe götüreyim. Ona sürpriz olur." Hilmiye Teyze kabul etmedi; "Ana yüreğim dayanmaz. Onu öyle göremem dedim. Gitmedim."

Ama daha sonra gelen başka bir genci kıramadı ve gitti görüşe. "Sağmalcılar'da yatıyordu. Bindirdiler taksiye gittik. Görüştük. Sonra bir daha ben hiç gitmedim."

Ya sonrası. Ve yine bir acı haber.

"Onu Sağmalcılar'dan Ümraniye'ye sevketmişler. Orası yabancı yer. Giyimi, parası yoktur deyip gitmeye karar verdim. Komşulara söyledim. Onlar da benimle yola çıktı. Gittik, ama askerler sokmadılar. Kapıdaki asker, 'Paketleri alıyorlar, ama çocuklar görüşe çıkmıyorlar' dedi. Görüşemeden döndük."

4 gün sonra olaylar çıktı. 'Cengiz öldü' diye haber geldi. Meğer onun yeleğini arkadaşı giymiş, kimliği onun cebindeymiş. Cengiz sanmışlar.

Ertesi gün karşı apartmandan Nejat Bey- o da artisttir- "Müjde, oğlun ölmemiş, yaralıymış diye bağırdı camdan."

"Oğlum Ağustos'un 9'unda 29 yaşına girecek. Bilmiyorum çıkar mı? Cezası çok büyük diyorlar..."

Aslında öyküsü sayfalar tutuyor Hilmiye Teyze'nin. Yazılanlar belki de sadece alt başlıkları.

Ona veda ederken düşündüm. O penceredeki sepet iyi ki uzatılmış oradan. Yoksa böyle bir kadının varlığından asla haberim olmayacaktı.

Ertesi gün oradan geçtim. Hocazade Sokak benim için artık "kötü sokak" olmaktan çıkmıştı.. Hilmiye Teyze'yi kucaklayan bu insanların yüzü aydınlık geliyordu bana..

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Sevgili günlük

"Vergilendirilmiş kazanç kutsaldır"
Seyyal Taner

15 Haziran: Başta Gogol'un ünlü eseri olmak üzere, birçok yeni yazar–çizer ve yeni yetme genç kızlardan etkilenerek ben de günlük tutmaya karar verdim. Hepimize hayırlı uğurlu olsun.

16 Haziran: Sabah erkenden uyandım. Yüzümü yıkadım. Tuvalete gittim. Kahvaltımı yaptım. Dişlerimi fırçaladım. Radyoyu açtım. Üff sıkıldım ulan! Yaptığım her şeyi günlüğe yazmak zorunda mıyım? Tecrübesizlik işte.

17 Haziran: Günlük işinden vazgeçip, haftalık, hatta aylık tutmaya karar verdim. Bu iş bana göre değil abi. Her şeyi yüzüme gözüme bulaştırdım. Kendimi sosyal demokratlar gibi hissediyorum. Başlarım lan günlüğüne şimdi.

18 Haziran:Dayanamayıp gene yazdım.

19 Haziran: Hava açık sarı. İstiklal Caddesi'nde turluyorum. Kanları mı çekiyor, nedir; üç kişi adres, iki kişi de saati sordu. Tipim bir şeyler sorulmaya müsait herhalde. Ben de gözüme kestirdiğim birine yanaşıp Nusret Cimcimdal Bey'in şu anda neler yaptığını sordum. Adam şöyle bi yüzüme bakıp "De get la!" dedi. Hong Kong yöresinden bi tekme salladım adama. Bir süre böğrünü tuttu. Sonra yavaşça toparlandı. Üstüme saldırı hazırlığı yaptığı her halinden belliydi. Ona önce "Bende kalp var, üstelik çocukken menenjit geçirdim" deyip kendimi acındırmak istedim. Sonra bu fikirden vazgeçip büyük adam ayaklarına yatmaya kalktım. Bir şey yapmaya yeltenirse kendimin öğretim üyesi, avukat, köşe yazarı, mühendis, kaymakam ya da doktor olduğumu söyleyecektim. Bu fikir de aklıma yatmadı. Herif çatık kaşları ve sıkılmış yumruklarıyla tam hamle yapacakken, "Höst lan!" dedim ve arkasından gayet sakince ekledim. "Ben sivil polisim." İnanmazsınız herif o anda zınk diye durdu.

20 Haziran: Sivil polislik işini bayağı sevdim. Her önüme geleni dövüyorum.

21 Haziran: Sivilliği de attım. Artık sorana sadece "polis" diyorum. Kimse bana karışamıyor. Memleket avucumun içinde.

22 Haziran: Canım çok sıkkın. Erkenden kalkıp abdest aldım ve Erbakan Bey'e telefon açıp bi ricada bulundum. Ona çocukken babamın cebinden sigara çaldığımı, bakkallardan şeker–çikolata aşırdığımı filan anlattıktan sonra bi teklifte bulundum. Bunların duyulmasını ve soruşturulmasını istemiyordum. Bu yüzden beni hükümete almasını, ikinci başbakan yardımcısı olmak istediğimi anlattım. Beni tersledi, ortada kaldım.

23 Haziran: Memur maaşlarına yüzde 50 zam yapılacağını duydum. Ne güzel! Artık kimse dayak yemeyecek. Haydi namaza, haydi namaza! Tekbiir! Allahu Ekber! Tekbiir! Allahu Ekber!..

24 Haziran: Erbakan Bey'in konuşurken gözlerini oynatması ve ağzını şapırdatması çok hoşuma gitti. Bir de hizmet yerine gırtlaktan "hizmet" demiyor mu, bayılıyorum. Geçip aynanın karşısına ben de onun gibi yapayım dedim. Ayna kırıldı. Annem çok kızdı. Mübarek adam herhalde, yaptı yapacağını.

25 Haziran: Mehmet Ağar bey İçişleri Bakanı olunca çok sevindim. O ülkenin de içini bilir, insanın da. Psikolojiden de anlar, zoolojiden de. Ona bir kağıt bayrak götürmeye karar verdim.

27 Haziran: Urfa'nın düşman işgalinden kurtuluşu. Vergi taksidini yatırmanın son günü, Kabotaj Bayramı. Ay, şaşırdım. Bir an günlüğümü takvim yaprağı gibi hissettim.

28 Haziran: Mantıklı şeyler yapmam gerekiyor.

30 Haziran: Günlük tutmaktan kopamadım.

1 Temmuz: Yolda ÖDP'li bir arkadaşa rastladım. Toplantıya gidiyordu.

2 Temmuz: Yine ÖDP'li bir arkadaşa rastladım. O da toplantıya gidiyordu.

3 Temmuz: Başka bir ÖDP'li arkadaşa daha rastladım. O da toplantıya gidiyordu. Bana dedi ki "sen iki de bir bize rastlama, biz hep toplantıya gideriz". Ben de "peki" dedim.

4 Temmuz: Halk Ekmek büfesinin önünde halkımla birlikte kuyruğa girdim. O duyguyu tatmak istedim. Eskiden hep homurdanırlardı. Son hükümetten sonra şimdi dua okuduklarını hayretle müşahade ettim.

5 Temmuz: Caddede bir Kürt'e rastladım. "Ne o yahu, siz hala yaşıyor musunuz?" dedim. Ters ters suratıma baktı. "Ne diyisen sen hemşerim. Ben Türkim. ayni vatan, aynı bayrak altında yaşiyoruz" dedi.

6 Temmuz: Danimarka'ya gitmeye karar verdim.

7 Temmuz: Yol bana biraz sapaymış gibi geldi, vazgeçtim. Hem Danimarka azıcık iyi bir devlet alışamam diye korktum. Orada polisler insana sadece su sıkıyorlar, ne işim var benim orada.

8 Temmuz: Ali Şen başkan, Fenerbahçe şampiyon, Başbakan Erbakan, vur vur inlesin Tansu Çiller dinlesin, bayrak inmez ezan sesi dinmez, bir daba hindi heyy Allah! Oh be! Biraz rahatlamış gibiyim.

9 Temmuz: Yazdığım günlüğü dergiye getirdim. Seyfi Bey'e "bunu yayınlayın" dedim. Alıp baktı. "Bu deli saçması, olmaz" dedi. Hart diye kulağını ısırdım. Kimse beni günlük tutmaktan alıkoyamaz.

Cezaevlerinde ölüme beş kala...

Kazan ölü yıkayıcısı!

Vehbi ERSAN

Devletin otoritesini tesis edeceğiz"... Adalet eski Bakanı Mehmet Ağar, bugün ölüm sınırına gelmiş açlık grevlerine, ölüm oruçlarına yol açacak baskı ve keyfi uygulamalarına başladığında bu sözleri sarfetmişti. "Çok can yanacak, ama bu işi halledeceğim" diyordu. "Bizi vururlar diye bir şey yapmadan edemeyiz" diyordu.

Bu sözler devletin cezaevlerine, cezaevlerindeki siyasi tutuklu ve hükümlülere bakış açısını sergiliyor. Bu sözlerde, ne yasa, ne hukuk vardır; savaş kurallarına göre hareket eden bir psikoloji vardır sadece.

Devlet, toplumuyla olduğu gibi, cezaevlerine doldurduğu siyasi tutsaklarla da savaş halinde hep. Onları "düşman" olarak görüyor ama "esir" muamelesi yapmıyor; onları tutuklu ve hükümlü olarak görüyor ama tutuklu ve hükümlü muamelesi yapmıyor.

Ortaya iki yüzlü, her an değişebilen bir durum çıkıyor... Ve bu yalnızca cezaevlerine özgü değil. Devletin tüm toplumla ilişkisi bu. Kendi hastalıklarını biliyor, bunları çözmek yerine, bu hastalıklara parmak basan herkesi düşman ilan ediyor. Kendine ve topluma güvenmiyor. Her an bölünüp parçalanacağını, yıkılacağını, yokolacağını düşünüyor. Her şeyi, en küçük bir toplumsal tepkiyi devletin otoritesinin sarsılması olarak görüyor. Bu psikolojiyle kendi yasalarını, hukukunu, her türlü değer ölçüşünü bir anda yerle bir edebiliyor.

Kayıp yakınlarının bir yıldır Galatasaray'daki eylemlerine ses çıkarmayıp, bir yıl sonra yasadışı gösteri ilan ederek dayaktan geçirmesiyle cezaevlerindeki tutsakların her saat eriyen bedenleriyle ölüme yürüyüşlerini seyretmesi arasında fark bulunmuyor.

Her ikisinde de devletin otoritesinin sarsılmasını görüyor. Bu yüzden dünyanın algılamakta zorlandığı bir şiddetle yanıt veriyor.

Cezaevlerindekiler işte böyle bir devletle ve onun memurlarıyla karşı karşıya bulunuyorlar. Yasal, hukuksal güvenceleri yok. Hazırlanmış yönetmelik, tüzük maddeleri, Türkiye'deki demokratik hak ve özgürlükler gibi, her an ellerinden alınacak şekilde düzenlenmiş durumda. Bu yüzden, birkaç ay önce siyasi tutuklu ve hükümlülerin sahip oldukları haklar birkaç ay sonra ortadan kaldırılmış olabiliyor.

Baskı, şiddet ve keyfiliğin çıplak halini cezaevlerindekiler yaşıyor. Ve onların irade, inanç ve bedenlerinden başka kendilerini savunacakları silahları bulunmuyor.

Devlet, tüm toplumun olduğu gibi cezaevlerindekilerinin de iradesini teslim almak istiyor. Onların uslanarak herşeye boyun eğmelerini bekliyor. Ama onlar, cezaevlerindekiler, bu toplumun en uslanmaz çocukları, buna boyun eğmiyorlar, eğmeye hiç niyetleri yok. Sayısız direnişle bunu gösterdiler.

Mehmet Ağar, siyasi tutsaklara savaş ilan ettiğinde, onlar, haklarını savunacaklarını, bu savaşı kabul ettiklerini söylediler. Ağar'ın elinde, askerler, polisler, gardiyanlar, ateşli silahlar, coplar, demir çubuklar, gaz-ses-sis bombaları bulunuyordu... Cezaevlerindekilerin ise irade, inanç ve bedenleri...

Sonuçta Ağar çekti gitti, peşinde binlerce zayıflamış vücut bırakarak. Hakkında mafya, yolsuzluk, ahlaksızlık suçlamaları ayyuka çıktıkça o "devlet otoritesi, devlet otoritesi" diyerek, siyasi tutsaklara saldırdı. 5 yıl önce insan haklarına aykırı görülerek kapatılmış Eskişehir Cezaevi'ni açtı; tutukluların yargılanma, savunma gibi haklarını dikkate almaksızın bu cezaevine ve başka cezaevlerine sevk etti.

Evet... Ağar çekti gitti, yerine RP'li Şevket Kazan geldi. Kazan, Ağar'dan farklı tutum takınarak, açlık grevlerine, ölüm oruçlarına çözüm bulmak için çabalayan tutuklu ailelerini, avukatları, insan hakları kuruluşlarını kabul etti; görüşmeler yaptı. "Gerekirse Eskişehir Cezaevi'ni kapatırız, bana birkaç gün izin verin, sorunları çözeceğim" dedi.

Devlet, RP'li bakana, sorunları "çözdürerek" "papaz rolü" verebilirdi; Kazan'ın "papazlığı" birkaç gün sürdü. Açlık grevleri ölüm oruçlarına dönüşürken ve 50'li günleri aşarken, Kazan yayınladığı genelgeyle Ağar'ın başlattığı uygulamaları birçok noktada devam ettirdiğini gösterdi. Eskişehir Cezaevi'ni kapatmayan, İstanbul'da yargılamaları sürüp başka cezaevlerine sevkedilmiş tutukluların geri getirilmesini öngörmeyen genelgeyi direnişteki siyasi tutuklular, yeterli bulmayarak ölüm orucuna devam ettiklerini açıkladılar. Kazan, ise çözüm için gidenlere "Ben cezaevleri konusunda yapacaklarımın tümünü yaptım. Başkaca yapacağım bir şey yok" diyerek, her türlü tartışmaya ve çözüme kapalı olduğunu ifade etti.

Anlaşılan "birkaç gün içinde çözerim" diyen RP'li bakana, devlet, "papaz" rolünü değil, siyasi tutsakların cenazelerini kaldıran "imam" rolünü uygun buldu! Geçtiğimiz sayıda "Devlet, RP'ye 'papaz' rolü verecek mi?" diye sormuştuk. Kazan, 7-8 gün içinde değişti ve "devlet" ağzıyla konuşmaya başladı. Devlet, RP'ye çok kısa sürede 'devlet partisi' olmanın gereklerini, siyasi tutsakların cesetlerini kaldırmasını emrederek öğretiyor. Ve RP, "ne kadar devlet partisi" olduğunu göstermek için bu tutsaklarının cenazelerini kaldıran "imam" rolünü üstlenmiş görünüyor.

Siyasi tutsaklara gelince, onlar neredeyse her yıl, ölüm sınırına kadar bekleyen, her seferinde ölüm iradelerini sınayan devlet memurları karşısında tekrar kazandılar. Ölüm pahasına haklarından vazgeçmeyeceklerini kanıtladılar. Ve Kazan'ın genelgesiyle bunların büyük bölümünü geri aldılar ve en önemlisi, Ağar'ın "teröre taviz verildi" dediği, "her ay açık görüş hakkı"yla, Terörle Mücadele Yasası'nı delmeyi başardılar. Şimdi onlar, ölüme yaklaştıkları, bedenlerini kıpırdatamayacak hale geldikleri, bilinçlerinin yer yer dağıldığı bu günlerde bile siyasi analiz yeteneklerine sahip olduklarını göstereceklerdir.

SÖZ HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

● **Sahibi:** Olgu Ltd. Şti. adına Ali KÜÇÜK ● **Koordinatör:** Seyfi ÖNGİDER
● **Yazı İşleri:** Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Vehbi ERSAN, Veysi SARISÖZEN,
● **İdare:** Ali KÜÇÜK, Muzaffer TUTKAN
● **Sorumlu Müdür:** Hüseyin AYIK
● **Ankara Temsilcisi:** Mustafa ERDOĞAN

Avrupa Temsilcilikleri
● **Almanya Temsilciliği** Tel : 0049.69.7075714 Fax: 0049.69.625645
● **Fransa:** Y. Mustafa ÖZKAN Tel : 0033148572114 Fax: 0033148571691
● **İsviçre:** Süleyman ÖZGÜR Tel : 004113415213
● **İngiltere:** Ahmet SAYER Tel : 00441814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul **Tel:** (0212) 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** Biryay